

*Aatteen palolla
vai
velvollisuuden pakolla*

*Jyväskylän Akateemiset Naiset
vuosina 1928-1998*

*Aatteen palolla
vai
velvollisuuden pakolla*

*Jyväskylän Akateemiset Naiset
vuosina 1928-1998*

SISÄLLYSLUETTELO

I JOHDANTO	3
1. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA LÄHTEET.....	3
2. AKATEEMISUUS YHTEISKUNNALLISENA STATUSYMBOLINA	8
3. NAISTEN AKATEEMISEN YHDISTYSTOIMINNAN VIRIÄMINEN SUOMESSA	12
3.1. AKATEEMISEN OPINTIEN AVAUTUMINEN NAISILLE.....	12
3.2. ALKULEIMAHDUS YHDISTYSTEN PERUSTAMISESSA.....	14
3.3. KANSAINVÄLISEN NAISTEN LIITON JA SUOMEN AKATEEMISTEN NAISTEN LIITON JÄRJESTÄYTYMISEN ALKUVAIHEET.....	15
3.4. SUOMEN AKATEEMISTEN NAISTEN LIITON TOIMINNAN TAVOITTEET.....	20
4. JYVÄSKYLÄN ASEMA SUOMENKIELISEN SIVISTYKSEN KOULUKAUPUNKINA 1800-LUVUN PUOLIVÄLISTÄ LÄHTIEN.....	22
4.1. SEMINAARIT JA OPETTAJAT SUOMALAISUUDEN SANANSAATTAJINA.....	22
5. JYVÄSKYLÄN PAIKALLISYHDISTYS JA SUOMALAISUUSAATE.....	26
5.1. AKATEEMINEN NAISYHDISTYS OSANA KAUPUNGIN YHDISTYSTOIMINTAA.....	26
5.2. TOIMINNAN TAVOITTEENA AMMATILLINEN KEHITTYMINEN JA YHTEISKUNNALLISTEN ETUJEN VALVOMINEN.....	31
6. TOIMINTA SODAN VUOSISTA 1950-LUVUN ALKUUN	35
6.1. HILJAISET SOTAVUODET- UUDET ULOTTUVUUDET.....	35
6.2. YHTEYDET MUIHIN NAISJÄRJESTÖIHIN.....	37
6.3. JÄSENEHDOTUKSEN TARKASTAMINEN.....	39
6.4. KANSAINVÄLISIÄ JA KANSALLISIA VIRIKKEITÄ.....	40
6.5. KEVÄTRETKET UUTENA TOIMINTAMUOTONA.....	41
7. MUUTOSTEN VUODET.....	43
7.1. SUOMEN AKATEEMISTEN NAISTEN LIITTO PAIKALLISYHDISTYKSIENSÄ HERÄTTÄJÄNÄ.....	43
7.2. ULKOMAISET JA KOTIMAISET ESITELMÖITSIJÄT.....	45
7.3. TOIMINNAN VASTUUNKANTAJASTA TEOLOGIAN TOHTORIKSI.....	48
7.4. NAISAPPEUSKYSYMYS KANNANOTTOJEN KOHTEENA.....	49
7.5. JYVÄSKYLÄN YHDISTYKSEN VIRALLINEN TOIMINTA 1950-LUVUN LOPULLA.....	50
8. KANSAINVÄLISIÄ JA KANSALLISIA JULKILAUSUMIA	53
8.1. NAISKUVAN MUUTOS TOIMINNAN POHJANA.....	53
8.2. ALOITTEENTEKIJÖISTÄ KUNNIAJÄSENIÄ.....	55
8.3. JYVÄSKYLÄN YHDISTYKSEN TOIMINTA 1960-LUVULLA.....	56
9. PAIKALLISYHDISTYKSEN JA LIITON TOIMINNAN AKTIVOITUMINEN	62
9.1 UUSI PUHEENJOHTAJA TOIMINNAN INNOITTAJANA.....	62
9.2. TEEMANA ”KOULUTETUN NAISEN VASTUU”	66
9.3. TOIMINNAN SISÄLTÖALUEENA KULTTUURI.....	68
9.4. YK:N NAISTEN VUOSIKYMMEN.....	70
9.5. JYVÄSKYLÄN AKATEEMISET NAISET 50-VUOTTA.....	72
10. TARVITAANKO AKATEEMISTEN NAISTEN YHDISTYSTOIMINTAA?	74
10.1. IMAGO-RAPORTTI SELVITTI YHDISTYKSEN TARPEELLISUUTTA.....	74
10.2. MUUTOSTEN LINJA JYVÄSKYLÄN YHDISTYKSEN TOIMINNAN EDELLYTYKSENÄ.....	76
10.3. EUROOPAN AKATEEMISTEN NAISTEN PERUSTAMINEN.....	78
10.4. VUODEN 1982 SYYSKOKOUS JYVÄSKYLÄSSÄ.....	79

10.5. TOIMINTASUUNNITELMAT JYVÄSKYLÄN PAIKALLISYHDISTYKSEN KOKOUSTEN UUDISTUKSENA	81
11. JYVÄSKYLÄN AKATEEMISET NAISET 1990-LUVULLA	84
11.1. YHDISTYS KRIISISSÄ?	84
12. JYVÄSKYLÄN PAIKALLISYHDISTYKSEN TOIMINTA JA SUHDE LIITTOON SEKÄ AKATEEMISUUDEN MUUTOS	89
LÄHTEET	93
ARKISTOLÄHTEET	93
KIRJALLISUUS	94
MUUT PAINETUT LÄHTEET	98
PAINAMATTOMAT LÄHTEET	98
HAASTATTELUT	99
LIITE 1	100
LIITE 2	101
LIITE 3	102

I JOHDANTO

1. Tutkimustehtävä ja lähteet

Tutkielman aiheena on Jyväskylässä toiminut akateemisten naisten yhdistys, jota tarkastellaan sen omasta organisaatiosta ja sisäisestä ohjelmanmäärityksestä käsin. Keskeiset tutkimuskysymykset ovat: minkä takia Jyväskylän Akateeminen paikallisyhdistys perustettiin, keitä olivat perustajajäsenet ja millaiseksi muodostui yhdistyksen sisäinen ryhmätietoisuus? Miten järjestäytyminen on tukenut tietoisuutta ja kuinka akateemisten naisten asema - status on muuttunut 1900-luvun alusta tähän päivään asti? Jyväskylän paikallisyhdistyksen toimintaa koskevissa pääluvissa pohditaan aluksi semiotiikan näkökulmasta¹ miten ja millaisena merkinä tai symbolina akateemisuus on vaikuttanut järjestön sisäisessä ja ulkoisessa toiminnassa ja siinä vaikuttavien jäsenten parissa. Akateemisuuden kautta on annettu ennen kaikkea merkitys käytännölle: esitelmille ja kokouspaikoille.

Tehtävänä on etsiä vastauksia jäsenten kokemuksista, naisten elämänpiiristä käsin ja yhdistyksen toiminnan muutoksista. Tarkastelunäkökulma on lähinnä mikro-tason. Tärkeän osuuden tutkielman tiedonmuodostusprosessissa muodostavat yksittäisten, arkisten kokemusten kerääminen ja vertailu. Tutkielma jäsentyy kronologisesti, siten että lähtökohtina ovat akateemisuuden statukseen liittyvät

¹Nenonen 1997, 35-42. Semioottiset lähtökohdat ovat olleet tavallisia ennen kaikkea kirjallisuustieteissä ja taiteen tutkimuksessa. Viime aikoina on kuitenkin toistuvasti ja alati painokkaammin todettu, että myös yhteiskunnalliset käytännöt, tavat, instituutiot, uskomukset ovat symbolisia järjestelmiä. Niiden luonne määräytyy ensisijaisesti niille annetun symbolisen merkityksen kautta. Myös ihmisen käyttäytyminen on oleellisesti symbolisten viestien leimaama. Yhteiskunnalliset instituutiot, asenteet ja tavat muodostavat symbolisia järjestelmiä ja ihmisen kulttuuria on pidettävä oleellisesti symbolisten merkitysten ja arvojen leimaamana. Symboliset merkitykset sekä käytännön rituaalisointi ovat keskeisiä ongelmia historiatieteen selityksissä. ...Historiatieteen lähde kertomuksena sisältää symbolisia merkityksiä, ajatustapoja ja uskomuksia, jotka ovat oleellisesti itse kertomuslähdettä laajempia, vanhempia ja yleisempiä. Näitä symbolisia merkityksiä ei voida yleensä sitoa tarkkaan aikaan ja paikkaan, toisin kuin tapahtumahistoriallisessa tutkimusotteessa on edellytetty. Tuloksin pääsuunnan määrää tutkijan ja hänen yhteisönsä kokonaisnäkemys aihepiiriin liittyvästä problematiikasta. Huomattakoon, että semiotiikka on oleellisesti historiallinen tiede. Merkityksiä ei voida hahmottaa ilman historiallista analyysiä.

muutokset ja Jyväskylän paikallisyhdistyksen suhde omaan kasvutaustaansa, naisten akateemisen yhdistystoiminnan ensimmäisiin integroituneisiin vaiheisiin ja kattojärjestöön - Suomen Akateemisten Naisten Liittoon. Keskeisenä tutkimuksena on lisäksi Jyväskylän Akateemisten Naisten omien yhdistyshistoriallisten vaiheiden kartoittaminen. Jyväskylän yhdistyksen vaiheet ja toiminta suhteutetaan taustaansa eli sekä edellä mainittuihin lähtökohtiin että Suomen naisliikkeen- ja yhteiskunnan muutoksiin.

Muutoksen tarkastelun lähtökohtana ovat naisten koulutuksen ja palkkatyön lisääntyminen Suomessa 1900-luvun alkuvuosikymmeninä ² sekä ammatin vaikutus naisen sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan. Palkkatyön yleistyminen liittyi myös ammatilliseen eriytymiseen ja koulutuksen arvostuksen nousuun. ³ Huomattavaa oli myös, että Jyväskylän Akateemisten Naisten yhdistyksen perustamisen aikaan vuonna 1928 naisten vaikuttaminen politiikassa ja julkisessa toiminnassa oli jo vakiintunut Jyväskylässä. ⁴

Keski- ja yläluokan tytöille koulutus mahdollisti uusien elämänstrategioiden luomisen. Työpaikat kodin ulkopuolella takasivat mahdollisuuden elää riippumattomana naimattoman naisen elämää. Vaikka avioliitto oli vielä pitkään yleisin tulevaisuuden vaihtoehto, se ei kuitenkaan ollut enää ainoa vaihtoehto. Koulutus oli ensimmäisiä alueita, jonka avulla vaadittiin tytöille samoja oikeuksia kuin pojille. Suomessa tyttökoulujen opetusta täydennettiin, ”kodittaren” rooli sai väistyä, tytöt alkoivat suorittaa ylioppilastutkintoja ja opiskella yliopistossa 1800-luvun loppupuolella. Kansanopetus oli alusta lähtien avoinna niin tytöille kuin pojille. ⁵ Naisten opiskelumahdollisuuksien yleistymisen taustalla oli myös selkeä suopeampi asennoituminen naisen muuttuvaa asemaa kohtaan.

Suomalaisen yhteiskunnan murros 1920-luvulla muodosti viitekehyksen Akateemisten Naisten järjestäytymiskehitykselle. Jyväskylän yhdistys sai ponnistus- pohjaa suomalaisuudesta ja suomenkielisyydestä, joilla oli keskeinen asema kau-

²Puhakka 1998, 36.

³Valtonen 1996, 13; Vattula 1981, 68-69.

⁴ Kokko 1998, 72-120.

⁵Aromaa 1990, 163.

pungin paikalliskulttuurissa. ⁶ Jyväskylän katsottiin sopivan ensimmäisen maakunnallisen paikallisyhdistyksen kotipaikaksi, koska se tuki suomenkielisten altavastaajien asemaa Suomen Akateemisten Naisten Liitossa. Taustalla oli Jyväskylän seminaarin ja muiden suomenkielisten oppilaitosten vakiintuminen osaksi kaupunkikuvaa ja ruotsalaisen eliitin puuttuminen.

Akateemisten naisten yhdistystoiminnan järjestymisen alkuvaiheissa julkisuuskuvarissa olivat erityisen akateemiset naiset, uranuurtajat omilla aloillaan. Työn alkuvaiheessa tarkastelun kohteeksi nousevatkin erityisesti ns. poikkeusnaiset ja ne yksittäiset, yleensä nimeltä tunnistettavat naiset, jotka olivat irtautuneet naisten tavallisesta elämämpiiristä ja tukeutuivat useimmiten etuoikeutettuun luokkasemaan. Tätä kautta lähtökohtiin sisältyy useimmiten elitistinen luokkapainotus. Kuitenkin tutkielmassa poikkeusnaisten sijasta kiinnostuksen kohteeksi nousevat naisten enemmistö, ”tavallisten” naisten jäsenyys yhdistyksessä. On kysyttävä, mitä naiset tekivät ja erityisesti, mitä he tekivät omassa keskuudessaan. Rivijäsenten lisäksi puheenjohtajien rooli Jyväskylän paikallisyhdistyksessä on korostunut yhdistyksen vastuunkantajina. Samalla puheenjohtajien kaudet ovat heijastaneet yhdistyksen suhdetta Liittoon.

Tutkimuksen tehtävänä on myös selvittää, mikä on ollut Liiton ja Jyväskylän paikallisyhdistysten suhde muihin naisjärjestöihin? Painopiste tarkastelussa on, miten aktiivisesti naisen asema ja naisasia ovat olleet sekä Liiton että Jyväskylän yhdistyksen osalta esillä ja kuinka aktiivisesti jäsenistö on ennen toiminut muissa naisjärjestöissä tai oman ammattialan naisyhdistyksissä? Huomioitava on myös naisjärjestöjen tehtäväkentän supistuminen,⁷ sillä osa niiden tehtävistä on siirtynyt eri laitoksille, poliittisille puolueille ja ammattiyhdistysliikkeelle.

Yhdistyksen vaiheiden selvittely on ollut pääasiassa arkistomateriaalin varassa. Pääasiallisena lähteinä on käytetty Jyväskylän paikallisyhdistyksen pöytäkirjoja (tärkeimpinä perustamiskokouksen pöytäkirja, vuosikokousten pöytäkirjat,

⁶Kokko 1998, 13. Kokon tulkinna mukaan suomalaisuusliikkeen vahva asema Jyväskylässä heijastui myös väestönosien keskinäiseen vuorovaikutussuhteeseen.

⁷Linna 1972, 5.

yleisten kokousten pöytäkirjat ja johtokunnan pöytäkirjat), toimintakertomuksia (varsinaisten toimintakertomusten lisäksi joidenkin pöytäkirjojen yhteydessä on ollut päiväkirjamaisia selostuksia yhdistyksen toiminnasta), toimintasuunnitelmia (erillisten toimintasuunnitelmien lisäksi yhdistyksen ohjelman suunnittelusta on ollut tietoja pöytäkirjoissa) ja saapuneita kirjeitä (sisältävät SANL:ta saapuneita ilmoituksia sekä muilta Akateemisilta Naisten yhdistyksiltä, jyvaskyläläisiltä naisyhdistyksiltä ja yksityisiltä henkilöiltä saapuneita kirjeitä). Lisäksi arkistomateriaali koostui lähetettyjen kirjeiden toisteista (sarja sisältää pääasiassa SANL:lle ja muille Akateemisten Naisten yhdistyksille lähetettyjen kirjeiden toisteita) esitelmien ja puheiden konsepteista (sisältävät yhdistyksen jäsenten juhlissa ja kokouksissa pitämien puheiden ja esitelmien konseptit), muista konsepteista sekä jäsentiedotteista. Kyseisten lähteiden avulla on tarkasti pystytty selvittämään erityisesti jäsenmäärät, toimintatavat ja niiden muutokset, yhdistykseen osallistuneiden määrä sekä osallistuminen yhteistoimintaan muiden naisyhdistysten kanssa.

Tutkimuksen kirjallisuus pohjautuu naishistorian teoksiin, jotka käsittelevät koulutusta, luokkaa ja sukupuolta (Mervi Kaarninen 1995), ja naisten järjestäytymistä ja ryhmätietoisuutta (Marja Kokko 1998). Naishistoria on myös tuottanut lukuisia naisten koulutusta, naisintellektuellien ja merkkinaisten elämäkertoja koskevia tutkimuksia ⁸, jotka ovat tukeneet tutkimusta. Akateemisten naisten asemaa koskevat tutkimukset ovat pääasiassa kohdistuneet 1800-luvun tai korkeintaan 1900-luvun alun tilanteeseen ja ne ovat kirjoitettu vuosisadan alkupuolella (esim. Sisko Wilkama naissivistyksen periaatekehityksestä, 1938 ja Maija Rajainen naisten koulutuksesta, 1940).

Jyvaskylän Akateemisten Naisten ja Suomen Akateemisten Naisten Liiton välistä suhdetta tarkastellaan sekä Jyvaskylän paikallisyhdistyksen arkistomateriaalin että Liiton historioiden avulla. Ensimmäinen suppea historia toimitettiin vuonna 1949 Kansainvälisen Akateemisten Naisten Liiton (IFUW) 30-vuotisjuhlajulkaisuun. Finnish Federation of University Woman 1922-1949 -teoksen laati maisteri Alli Wiherheimo.

Toinen Liiton historiaa käsittelevä Yliopistosta yhteiskuntaan -juhlakirja koostuu kahdesta osasta, joista ensimmäinen osa käsittelee akateemisten naisten yhdistystoiminnan tuloksia viidenkymmenen vuoden ajan vuosilta 1922-1972. Liiton syntyhistoriaa ja kansainvälisten suhteiden kehittymistä seurataan kahden jäsenen näkökulmasta. Tiedot paikallisyhdistyksistä jäävät varsin suppeaksi. Toisessa osassa eri alojen akateemisten naisten artikkelit kuvaavat: akateemisten naisten historiaa ja asemaa sekä naisten käyttäytymistä erityisolosuhteissa.

Helena Hoskolan Osaavat osallistujat- historia on kolmas Liiton vaiheita valottava teos. Työ on julkaistu SANL:n 75-vuotisjuhlavuonna ja lähtökohtana on ollut selvittää Liiton toimintaa edellisen historiikin jälkeiseltä 25 vuodelta, mutta myös tarkastella Liiton historian aikaisempiakin vaiheita perustamisesta lähtien. Teoksessa huomioidaan erityisesti viimeisten vuosikymmenten aika ja siihen liittyvät Liiton vuositeemat ja kansainvälisten kanssakäymisten lisääntyminen.

Keskeinen lähde on ollut myös vuodesta 1954 ilmestynyt Minerva-jäsenlehti, jossa on julkaistu Liiton ja paikallisyhdistysten tiedotteiden lisäksi kokouksesitelmää ja kokousselostuksia Liiton omista ja kansainvälisistä kokouksista. Samoin Liiton toimintakertomukset on julkaistu alkuvuosikymmeninä Minervassa.

Haastattelut koostuvat sekä Vanhassa Pappilassa vietetystä yhteisestä muisteluilasta joulukuussa 1996 että yksityisiltä jäseniltä saaduista muistitiedoista vuosina 1997-1998. Haastattelujen tarkoituksena oli saada tarkempaa tietoa jäsenyyden alkuvaiheista, yhteistyöstä muiden naisjärjestöjen sekä Liiton kanssa ja yhdistyksen toiminnasta. Tämän lisäksi haastatteluissa selviteltiin tarkemmin akateemisen naisen aseman muutosta, yhdistyksen julkisuuskuvaa ja miten paikallisyhdistys oli palvellut jäseniään.

⁸ Kaarninen 1995, 16-17; Pulma 1990, 97.

2. AKATEEMISUUS YHTEISKUNNALLISENA STATUSYMBOLINA

Status – asema – viittaa tavallisesti siihen asemaan tai asemiin, joka henkilöllä tai ryhmällä on yhteiskunnassa, sen kasvatustutkimuksessa, ammatillisessa rakenteessa, poliittisessa järjestelmässä, perheessä jne. Näihin eri asemiin, joita yksilöllä voi olla useitakin samanaikaisesti eri sosiaalisten ryhmien jäsenenä, kytkeytyy eriasteista valtaa, etuoikeuksia ja arvostusta. Tästä johtuen status-käsitteeseen liittyy myös eri asemien hierarkkinen järjestys.⁹

Yliopisto-opiskelu ja akateeminen sivistys olivat säätyläistön ja sen elintavan olennaisempia tunnusmerkkejä 1800-luvulla. Sääty-yhteiskunnassa yliopisto oli erittäin keskeinen instituutio ja ainoa sosiaalisen kohoamisen väylä. Ideologisesti tärkeäksi yliopisto kehittyi varsinkin kansallisuustaistelun näyttämönä ja yliopiston opettajien status muodostui varsin korkeaksi.¹⁰

Teollistumisen ja sääty-yhteiskunnan lopullisen hajoamisen vaikutuksia eliitin ja sitä lähellä olevien ryhmien asemaan voidaan analysoida käyttämällä erottelua statusryhmän ja luokan välillä. Weberin tulkinnan mukaan jako luokkiin määräytyy ihmisen asemasta taloudellisessa rakenteessa. Kun luokkatilanne määräytyy pelkästään taloudellisten mittapuiden mukaan, niin statustilanteen määrää sosiaalinen arvonanto. Statusryhmän tunnusmerkkeihin kuuluvat oma erityinen elämäntyyli, sivistys ja tietyt rajoitukset sosiaalisessa kanssakäymisessä. Statuserot ovat puolestaan kytkeytyneet luokkaeroihin, jotka Weberin mukaan ovat lo-

⁹Pietilä 1991, 118.

¹⁰Alapuro 1973, 30; Kaila 1940, 113-114. Alapuron mukaan sivistyneistö alkoi muotoutua 1800-luvun lopulla. Tuon ajan merkittävimpiä vaikuttajia olivat mm. Johan Vilhelm Snellman ja Yrjö-Sakari Yrjö-Koskinen. Alapuro kuvaa suomalaisen älymystön linjaa patriarkaalis-valtiolliseksi. Tämä luonnehdinta viittaa toisaalta älymystön pyrkimykseen ohjata ja edustaa kansaa ja toisaalta siihen, että älymystö pitäytyi tukemaan olemassa olevia valtiorakenteita. Älymystö suhtautui Alapuron mukaan kansaan kaksijakoisesti. Toisaalta se halusi opettaa ja valistaa sitä, mutta toisaalta älymystö myös ihaili kansaa ja halusi olla yhtä sen kanssa. Oppineistolle kansaa edusti lähinnä vain vauras talonpoikaisluokka. Alapuro 1994, 42. Ks. myös Alapuron kommentit siitä, onko yliopistosivistyksellä ja akateemisella kulttuurilla jokin erityismerkitys suomalaisille opettajille. Alapuro 1997, 181.

puksi kaikkein tärkeimpiä. Toisaalta, vaikka statusryhmän synty ja olemassaolo ovat sidoksissa taloudelliseen rakenteeseen, yhteiskunnallisten suhteiden vakiintuessa ja institutionaalistuessa kyseinen yhteys tulee ajan mittaan ikään kuin näkymättömäksi.¹¹

Toisen maailmansodan aikoihin keskiluokkaan luettiin kuuluvaksi mm. vapaiden ammattien harjoittajat kuten lääkärit sekä valtion ja kuntien viran- ja toimenhaltijat ja opettajat, joista jälkimmäiseen ryhmään kuuluivat suurin osa Jyväskylän Akateemisten Naisten jäsenistä. Sääty-yhteiskunnasta siirtyminen kapitalistisen ajan yhteiskuntaan sekä keskiluokkaistuminen merkitsi sitä, että akateemisen väestöosan asema muuttui. Sivistyneistön statuksen kärsimä kolaus, ”kansan solidaarisuuden mureneminen” koski erityisesti ideologisesti keskeisiin akateemisiin ryhmiin. Akateemisten ryhmien statusongelmien tiedostaminen oli yleisesti tunnettua, vaikka kyseisen ryhmän sisällä haluttiin vielä pitkään uskoa säilytettyyn asemaan yhteiskunnallisena valtatekijänä.¹²

Akateemisen statusristiriidan piirteet ovat tärkeitä kuvattaessa mm. yhteiskuntarakenteen muutoksen ja muiden siihen liittyvien seikkojen vaikutuksia ryhmään, jonka status perustui pääasiassa akateemiseen koulutukseen ja asema kulttuuriin tekijöihin. Paikallisyhdistystä perustettaessa akateemisuuden painoarvo oli kiistaton ja ilmeistä oli myös selkeä kiinnostus oppiarvoihin ammatin sijaan. Akateemisuuden voi tästä näkökulmasta käsittää enemmän status- kuin identiteettikysymyksenä. Kokoukset olivat lähinnä sosiaalista kanssakäymistä sopivissa puitteissa. Kuitenkin se yhteiskunnan rakenne, joka oli ylläpitänyt akateemisia naisia yhtenäisen koulutuksen - akateemisuuden - nojalla määräytyneen statusryhmänä, alkoi jo pian sotien jälkeen hajota. Sivistyneistön keskiluokkais-

¹¹Weber 1948, 181-183, 186-188, 193-194. Statusryhmä on englanninkielisen käytännön mukainen käänös Weberin termistä Stand. Alapuro 1973, 27. Teollistumisen ja sääty-yhteiskunnan hajoamisen lisäksi kapitalistinen kehitys alkoi murentaa sitä yhteiskuntarakennetta, jossa kulttuurisesti yhtenäisellä säätyläistöllä statusryhmänä, kirkolla ja mm. yliopistolla oli keskeinen sija. Samalla Alapuro viittaa kulttuurisen ristiriidan, kieli - ja kansallisuustaistelun liittyvän tähän kehitykseen.

¹²Alapuro 1973, 82; Alapuro 1994, 42. Alapuron mukaan ensimmäinen särö älymystön ja kansan yhteyteen tuli vuosien 1905-1907 tapahtumista. Suurlakko, työväenliikkeen nousu ja eduskuntauudistus hämmensivät ja pelottivat konservatiivista lukeneistoa. Voimakkaimmin vaikutti kuitenkin vuoden 1918 sisällissota, joka jakoi kansan ja samalla murskasi älymystön kuvitelmat itsestään yhtenäisen kansan edustajina.

tuminen oli muutos, joka tapahtui maailmansotien välillä. Jyväskylään alkoi uusien koulujen ja virkapaikkojen houkuttelemina muuttaa monia koulutettuja ihmisiä, jolloin akateemisuus menetti merkitystään.

Akateemisuuden vaaliminen voidaan nähdä elämäntapana, joka pyrkii puolustamaan sellaista arvojärjestelmää, jossa sillä on hallitseva asema. Varsinkin jos kyseinen statusryhmä ja sen edustamat vanhat perinteet tuntevat itsensä uhatuksi. Kyseinen vanhan kulttuurieliitin johtajuuden kyseenalaistaminen voi tapahtua esimerkiksi poliittisten ryhmien ideologian voimistumisen kautta.¹³ Uhatun statusryhmän reaktiona muutokseen on usein kulttuuritaistelu, jossa tärkeimmäksi kysymykseksi nousevat kysymykset, jotka ovat symbolisesti keskeisempiä puolustettavalle arvojärjestelmälle. Kuten akateemisuuden arvostuksen vähentyessä, oleellista ei ollut ongelman käytännöllinen merkitys vaan se, miten ongelma symbolisoi sitä elämäntapaa tai kulttuuria, jonka asemasta oli kysymys.¹⁴

Akateemisuuden painoarvon huomioi vahvemmin pienillä paikkakunnilla kuin yliopistokaupungeissa. Esimerkiksi Kajaanin Akateemiset Naiset ovat näkyvästi vaikuttaneet maakuntansa ja kaupunkinsa oloihin. Kesäyliopiston perustamisen ja taidemuseon toiminnan elvyttämisen ym. hankkeiden taakse on saatu mukaan kunnat, monet järjestöt, liikelaitokset ja julkinen sana. Asiat ovat edistyneet yhdistyksen aikaansaavien ja hankkeisiin paneutuneiden jäsenten ansiosta, jotka ovat toimineet aktiivisesti työelämässä. Jyväskylän paikallisyhdistyksen jäsenistö on sen sijaan pääosiltaan työelämän taakseen jättänyttä ja ikääntyvää sukupolvea.¹⁵

Naisten asemaa on tavallisesti verrattu miesten asemaan työelämässä, koulutuksessa, palvelujen ja etuuksien saatavuudessa sekä mahdollisuuksissa osallistua

¹³Alapuro 1973, 27-28.

¹⁴Alapuro 1973, 28. Alapuron mukaan statusristiriita ei välttämättä kuvasta pelkästään uhanlaista tilannetta. Kun tarkastellaan fennomanian ilmiötä, huomataan että pelko kohdistui vanhan agraarisen yhteiskunnan katoamisen lisäksi demokraattisiin syihin. Päällimmäiseksi nousee kuitenkin kulttuurinen taistelu, kamppailu, joka käsitettiin nimenomaan kulttuuria ja koko kulttuuria koskevaksi, ja jossa keskeisenä oli kieli. ks. myös Rommi 1964, 17, 29-31.

¹⁵Pietikäinen 1988, 3-12. Kajaanin Akateemisten Naisten jäsenmäärä oli ensimmäisenä toimintavuonna 1968 36 jäsentä ja vuonna 1987 63 jäsentä. Vertaile kehitystä Jyväskylän paikallisyhdistyksen jäsenmäärään: Ks. Liite 3.

vallankäyttöön ja päätöksentekoon. Kilpailu yhteiskunnallisista asemista on rajoittunut useimmiten pienen ryhmän jäsentenväliseksi kilpailuksi.¹⁶ Yleisesti katsotaan, että naisia syrjitään ja että miehillä on enemmän valtaa ja etuoikeuksia melkein kaikissa yhteiskunnissa. Toisaalta aseman suora mittaaminen on vaikea ja monimutkainen ongelma, mikä taas osaltaan vaikeuttaa eriarvostamisen syiden ja seurausten tarkempaa tutkimista.¹⁷

¹⁶Rauhala 1981, 13.

¹⁷Pietilä 1991, 118-119. Naisen asemalle on vaikea löytää yksiselitteistä määritelmää, joka soveltuisi käytettäväksi yhtä lailla eri kulttuureissa. Sellaisilla absoluuttisilla mittareilla kuin keskimääräinen elinikä, koulunkäynnin pituus, osuus työvoimasta jne. saattaa olla naisten todellisen elämäntilanteen kuvaajina hyvin vähän merkitystä. Kansainvälisesti vertailukelpoisia indikaattoreita ei ole eikä naisten asemaa voida arvioida vain yhtä mitoituseriaa käyttäen.

3. NAISTEN AKATEEMISEN YHDISTYSTOIMINNAN VIRIÄMINEN SUOMESSA

3.1. Akateemisen opintien avautuminen naisille

Suomen naisten akateemiset opinnot pääsivät alkuun runsaat 100 vuotta sitten, kun Helsingissä asuneen venäläisen kauppaneuvoksen tytär Maria Tschetschulin (1852-1917) suoritti seitsemäntoistavuotiaana isänsä hankkimalla erivapaudella ylioppilastutkinnon 19. toukokuuta 1870, Suomen ja Pohjoismaiden ensimmäisenä naisena. Arvosana oli laudatur ja tutkinto herätti huomiota kautta maan.¹⁸ Samana vuonna Maria Tschetschulin kirjoittautui ensimmäisenä naisena keisarin myöntämällä erivapaudella Keisarilliseen Aleksanterin yliopistoon.¹⁹

Syksyllä 1871 sai Jyväskylän seminaarista priimuksena päässyt ahvenanmaalainen Emma Irene Åström (1847-1934) erivapauden ylioppilastutkinnon suorittamista varten. Emma Åström valmistui filosofian kandidaatiksi vuonna 1882 ja vielä samana keväänä hänet promovoiitiin maisteriksi. Koko pitkän opiskeluaikansa ja vielä kauemmin hän oli ylioppilasluetteloiden ainoa *qvinlig stude-
rande*.²⁰

Maria Tschetschulin oli saanut erivapautensa kenties venäläisen syntyperänsä ja Emma Åström hyvän suosittelijansa, seminaarin johtaja Uno Cygnaeuksen vahvan tuen ansiosta, mutta jo keväällä 1871 Pietarista, jossa sijaitseva kanslerinvirasto käytti ylintä päätösvaltaa keisarin nimessä, tuli kielteinen vastaus konsistorin ehdotukseen, että naisille suotaisiin oikeus opiskella yliopistossa. Kysymys oli Venäjän omissa yliopistoissa esiintyvistä poliittisista levottomuuksista, joihin myös naiset osallistuivat. Keisari pelkäsi levottomuuksien lisääntyvän myös

¹⁸Klinge 1968, 143-145; Tuulio 1972, 9; Mustakallio 1988, 44; Wilkama 1938, 221-222.

¹⁹Keisarillisen Aleksanterin Yliopisto eli myöhemmin Helsingin yliopisto.

²⁰Klinge 1968, 144-145; Wiherheimo 1949, 4-5; Tuulio 1972, 9; Wilkama 1938, 223-224.

Suomessa ja niinpä naisten opiskeluoikeus joutui korkeimmalla taholla vastatuuleen. Erivapauksia ei myönnetty lähes puoleentoista vuosikymmeneen.²¹

1880-luvulta lähtien yhteiskoulut ja tyttökoulujen jatkoluokat alkoivat lähettää oppilaitaan yliopistoon ja erivapausanomusten käsittely muuttui viimeistään vuodesta 1890 täysin rutiininomaiseksi, kun keisari vahvisti, että yliopiston varakansleri Helsingissä sai oikeuden myöntää erivapauksia naisille. Muodollisesti tasavertaisen oikeuden osallistua ylioppilaskokeisiin ja opiskella yliopistossa naiset saivat vuoden 1901 kesällä. Sitä ennen yli 700 naista ehti suorittaa ylioppilastutkinnon.²²

Suomessa yliopiston opiskeluoikeuden myöntämistä naisille vastustettiin yllättävän vähän. Valtiopäivillä epäröiviä kannanottoja tuli lähinnä pappis- ja talonpoikaissäädystä ja konsistorissa vain teologian professori halusi evätä naisten yliopisto-opintojen mahdollisuuden. Yliopiston vapaan opiskeluoikeuden pelättiin muuttavan liikaa yhteiskuntaa: jälkipolvien tulevaisuus näytti epävarmalta, jos naiset vain opiskelisivat eivätkä synnyttäisi lapsia. Muutamista vastustajista huolimatta naisten opintie avautui lähes ongelmitta.²³

Vuonna 1906 filosofian tohtori Alma Söderhjelm (1870-1949) nimitettiin yleisen historian dosentiksi Helsingin yliopistoon ja vihdoinkin henkilökohtaiseksi ylimääräiseksi professoriksi Åbo Akademiin vuonna 1927. Kun vielä lääketieteen tohtori Laimi Leideniuksesta (1877-1938) tuli synnytys- ja naistentautiopin vakinaisen professori Helsingin yliopistoon vuonna 1930, oli Suomen naisten akateeminen ura avattu alusta loppuun saakka. Mutta siihen oli tarvittu 60 vuotta.²⁴

Kaikki nämä uranuurtajat - unohtamatta ensimmäisiä 1890-luvun naisväittelijöitä Karoliina Eskeliniä (1867-1936) ja Tekla Hultinia (1864-1943) - ehtivät tavalla

²¹Tuulio 1972, 10.

²²Korppi-Tommola 1987, 149.

²³Klinge 1968, 143-144; Korppi-Tommola 1987, 148.

²⁴Tuulio 1972, 10.

tai toisella olla mukana Suomen Akateemisten Naisten Liitossa, kuka puheenjohtajana, kuka muistojensa kertojana ja lähes kaikki kunniajäsenenä.²⁵

3.2. Alkuleimahdus yhdistysten perustamisessa

Naisten opiskelu yliopistossa sujui pääasiassa rehtorin suojeluksen alaisena ja osakuntiin he saivat kuulua vuodesta 1897 lähtien. Sitä ennen naisylioppilaat perustivat oman yhdistyksensä ” **De kvinnliga** ”, jossa ensimmäisenä puheenjohtajana oli Karolina Eskelin ja muut jäsenet koostuivat pääasiassa niistä, jotka olivat tulleet opiskelemaan jo ennen yhteiskoulujen aikaa. Tässä kaksikielisessä yhdistyksessä pohdittiin ajan kysymyksiä, toimitettiin käsinkirjoitettua lehteä *Lyran* ja laadittiin ”järjestyssäännöt naisylioppilaille Suomen Keisarillisessa Aleksanterin Yliopistossa”, jotka rehtori aikoinaan hyväksyi. Yhdistys suunnitteli myös naisille oman ylioppilaslakin ja juhliakin pidettiin.²⁶

”De kvinnliga” -yhdistyksen hajoamisen jälkeen perustettiin **Naisylioppilaiden yhdistys - Kvinnliga studenters förening**, joka toimi vuosina 1906-1909. Suurlakon aikana huoltotehtävissä toimineet naisylioppilaat olivat aloitteentekijöitä. Yhdistyksen tarkoituksena oli ennen kaikkea ”kasvattaa jäseniänsä naisina, ylioppilaina ja kansalaisina” ja samalla se pyrki kannustamaan heitä pohtimaan ajan tärkeitä kysymyksiä. Naisylioppilaiden yhdistys oli myös rakentamassa yhteyksiä muiden ulkomaalaisten naisylioppilaiden kesken, mutta yhdistys ei kuitenkaan saanut riittävää kannustusta kotimaassaan, joten sen kuin myös edeltäjänsä toiminta loppui jo lyhyen ajan kuluttua vuonna 1909.²⁷

Ruotsalaisella taholla perustettiin sotasyksynä 1916 **Studentkornas Gille** niminen yhdistys, joka yksikielisenä ja klubiluontoisena vaikutti aina 1950-luvulle saakka. Sen perustaja ja ensimmäinen puheenjohtaja, maisteri Ebba von Bons-

²⁵Tuulio 1972, 10; Kiiski 1978, 46-50.

²⁶Klinge 1968, 147; Winter-Mäkinen 1995, 21; Tuulio 1972, 10-11.

dorff (myöhemmin Östenson) oli Akateemisten Naisten Liiton Helsingin ruotsalaisen osaston puheenjohtaja vuosina 1929-1935.²⁸

3.3. Kansainvälisen Naisten Liiton ja Suomen Akateemisten Naisten Liiton järjestäytymisen alkuvaiheet

Ensimmäinen akateemisten loppitutkinnon suorittaneiden naisten yhdistys, American Association of Collegiate Alumnae, perustettiin Yhdysvalloissa Emma Irene Åströmin promotiovuonna 1882. Laajempien yhteyksien etsiminen tuli ajankohtaiseksi ensimmäisen maailmansodan loppupuolella. Yhdysvaltain vanhimpaan yhdistykseen asetettiin keväällä 1918 kansainvälisten asioiden komitea (Committee on International Relations), jossa harkittiin kansainvälisen liiton perustamista.²⁹

Akateemisten naisten kiinteän kansainvälisen yhteistoiminnan alkuna pidetään amerikkalaisen ja kahden englantilaisen akateemisen naisen tapaamista New Yorkissa marraskuussa 1918. Keskustelu koski loppuaan lähestyvää maailmansotaa ja sen pohjalta yritystä aikaansaada akateemisten naisten kansainvälinen liitto, ”jotta me ainakin osaltamme olisimme tehneet kaikkemme uuden samanlaisen katastrofin välttämiseksi.” Ehdotus herätti ansaittua vastakaikua ja vuonna 1919 perustettiin Lontoossa Kansainvälinen Naisten Liitto - International Federation of University.³⁰

Lontoossa olivat mukana vain Englannin, Kanadan ja Yhdysvaltojen yhdistykset, mutta jo seuraavassa Lontoon kokouksessa vuonna 1920 oli edustettuna kahdeksan valmista järjestöä ja osanottajia useasta maasta mm. Ruotsista, jonka tehtäväksi puolestaan muodostui informoida muita Skandinavian maita. Edellä mai-

²⁷Tuulio 1972, 11.

²⁸Tuulio 1972, 11.

²⁹Tuulio 1972, 11-12. Seuraavaksi perustettiin Englannin yhdistys British Federation of University Woman vuonna 1907.

³⁰Uusi Suomi 3.7.1980.

nittu Studentkornas Gille joutui ainoana toimivana naisylioppilaiden järjestönä ottamaan vastaan ja välittämään Akateemisten naisten kansainvälisen liiton ta-
holta saapuneen ensimmäisen viestin vuonna 1920. Alkukipinä Suomen Akatee-
misten Naisten yhdistyksen perustamiselle oli saatu.³¹

Suomessa toiminta alkoi ensin ruotsinkielisten akateemisten naisten keskuudes-
sa. He perustivat läntisestä naapurimaasta saadun aloitteen mukaan
”**Akademiskt bildade kvinnors förening**” -yhdistyksen. Keväällä 1921 yhdistys
lähetti laatimansa sääntöehdotuksen Kansainväliselle Naisten Liitolle ja anoi
samalla jäseneksi pääsyä.³²

Hufvudstadsbladet ilmoitti toukokuun 8. päivän numerossa samana päivänä pi-
dettävästä akateemisesti sivistyneiden naisten kokouksesta ja mainitsi, että asia-
sta kiinnostuneilla oli ollut jo kaksi kokousta, joissa oli laadittu sääntöehdotus.³³

Myös Uusi Suomi ja Helsingin Sanomat uutisoivat kyseisen päivän tapahtumia:

*”... Yliopistollisen tutkinnon suorittaneita naisia kutsutaan
tänään klo 6 i.p. ruotsalaiselle tyttökoululle, Bulevardin-
katu 26 keskustelemaan ja päättämään Suomen osanotosta
kansainväliseen yliopistonaisten liittoon - International
Federation of University Woman. Kokouksessa tullaan hy-
väksymään ja valitsemaan virkailijat, jonka tähden jokai-
sen Helsingissä olevan suomalaisen yliopistollisen tutkin-
non suorittaneen naisen läsnäolo on välttämätön.”*³⁴

Kaksi päivää myöhemmin Uusi Suomi kertoi tapahtumista otsikolla
”Yliopistonaisten kansainvälinen liitto” seuraavaa:

³¹Tuulio 1972, 13-14.

³²Minerva 1/1956.

³³Hufvudstadsbladet 8.5.1921 ”Vår kvinnospalt”; Tuulio 1972, 14.

³⁴Uusi Suomi 8.5.1921; Helsingin Sanomat 8.5.1921.

”...Sunnuntaina oli uuden ruotsalaisen tyttökoulun huoneistoon kutsuttu koolle yliopistossa tutkinnon suorittaneiden naisten kokous päättämään Suomen liittymisestä kansainvälisten yliopistonaisten liittoon. Kokoukseen oli saapunut noin 80 osanottajaa ja siinä tehtiin aluksi periaatteellinen päätös yhtymisestä sanottuun liittoon. Väliaikaiselle hallitukselle annettiin tehtäväksi ryhtyä toimiin kokoukselle esitetyn sääntöehdotuksen saattamiseksi lopulliseen muotoonsa.”³⁵

Suunnitelmana näytti olleen perustaa kaksi erikielistä osastoa, joilla olisi yhteinen johtokunta ja sillä yhteinen kassa, mutta muuten molemmilla osastoilla olisi omat rahavaransa. Suomalainen ja ruotsalainen osaston täytyi toimia kuitenkin yhdessä, koska kansainväliseen liittoon saattoi kuulua vain yksi yhdistys joka maasta.³⁶

Kaino W. Oksanen Minerva-lehden pääkirjoituksessa näki tilanteen kehittyneen seuraavasti:

”...Kun IFUW:hen otetaan ainoastaan yksi jäsenyhdistys kustakin maasta, kutsuivat edellä mainitun yhdistyksen (Akademiskt bildade kvinnors förening) perustajat muutamia suomenkielisiä akateemisen loppututkinnon suorittaneita naisia ”Forsmannin koululle” Helsingissä tarjoten suomenkielisillekin pääsyä po. yhdistykseen. Läsna olivat ainakin rehtori Taimi Vuorinen, lehtori Britta Hallonblad ja allekirjoittaja. Kun suomenkielisillä ei näin ollen ollut muuta mahdollisuutta päästä mukaan akateemisten naisten kansainväliseen yhteistyöhön, liityimme tähän valmiiseen yhdistykseen. Tätä toukokuun 11 päivää 1922 pidetäänkin Suomen akateemisesti sivistyneiden naisten yhdistyksen perustamispäivänä, koska silloin myöskin suomenkieliset olivat mukana.”³⁷

³⁵Uusi Suomi 10.5.1921.

³⁶Tuulio 1972, 14.

³⁷Minerva 1/1956.

Vuosina 1921-22 tapahtuneesta toiminnasta ei ole säilynyt pöytäkirjoja. Nähtävästi se on ollut eräänlaista valmistelevaa toimintaa, sillä Hufvudstadsbladet huhtikuun 2. päivän numerossa (Våra damer -palstalla) mainitsee kansainvälisestä liitosta ja Suomen aloittelevasta yhdistystoiminnasta ”*en sektion under Bildning*”.³⁸

Pariisin konferenssissa vuonna 1922 **Finlands National förbund av akademiskt bildade kvinnor - Suomen akateemisesti sivistyneiden naisten kansallislitto** esittäytyi ensimmäisen kerran kansainväliselle liitolle kiittäen pääsystään jäseneksi.³⁹ Vielä rekisteröimätön yhdistys ilmoitti keväällä 1922 alimmaksi jäsenluvukseen 88, mikä kuitenkin oli puolta suurempi kuin vuosisadan alun Naisylioppilaiden yhdistyksen jäsenluku suurimmillaan. Uudella yhdistyksellä näytti olevan se etu, että sen jäsenillä oli jo takanaan opintoja ja suorituksia, joita he usein halusivat täydentää mahdollisten apurahojen turvin. Vaikka keskeisimmän ryhmän muodostivat vuosisadan kahden ensimmäisen kymmenluvun opiskelijat, olivat uranuurtajat ja uudet naisopiskelijat varteenotettavasti vielä mukana. Yhdistyksen perustamisella haettiin ennen kaikkea pääsyä kansainvälisen liiton jäseneksi, jonka toiminnassa vastaitseenäistyneen kansan jäsenet pääsisivät ilmaisemaan itseään.⁴⁰

Suomen akateemisesti sivistyneiden naisten yhdistys ei kuitenkaan jäänyt pitkäikäiseksi. Jo vuonna 1924 huomattiin, että sen säännöt eivät olleet yhdistyskelpoisia. Suomenkieliset jäsenet Kaino W. Oksasen johdolla esittivät sääntöjen ”täysremonttia” ja samalla koko toiminnan uudistamista. Haluttiin perustaa liitto, johon eri puolilla maata toimivat, niin suomen - kuin ruotsinkieliset, akateemiset naiset voisivat liittyä paikallisosastoja perustamalla.⁴¹

³⁸Hufvudstadsbladet 2.4.1922; Tuulio 1972, 15.

³⁹Tuulio 1972, 17; Myöhemmin on liitto-sanaa käytetty vasta vuonna 1927 perustetusta, erotukseksi vanhemmasta yhdistyksestä.

⁴⁰Tuulio 1972, 17.

⁴¹Minerva 1/1956, Kaino W. Oksanen.

Taustalla oli voimakas 1920-luvun suomenmielinen aatesuuntaus, jonka vaikutus näkyi myös akateemisten naisten parissa. Pöytäkirjoista heijastuu piirteitä yhdistyksen sisällä kasvaneesta jännityksestä ruotsalaisten ja suomalaisten jäsenten kesken. 1920-luvun puoliväliin mennessä oli yhdistyksen pariin ehtinyt jo sitä polvea, joka oli jo suorittanut opintonsa itsenäisessä Suomessa ja joka oli aivan toisin tietoinen suomalaisuudestaan kuin toinen vanhempi polvi. Nuorille entinen järjestelmä ei riittänyt. Vanhempienkin joukossa esiintyi innokkaita aito-suomalaisia Kaino W. Oksasen johdolla.⁴²

Liiton suureen sääntökokoukseen Helsinkiin saapui 83 jäsentä. Useimmat pykälät hyväksyttiin yksimielisesti sellaisenaan tai pienin korjauksin ja uusissa säännöissä liitto esiintyi nimellä **Akateemisten Naisten Liitto - Akademiska Kvinnors Förbund**. Kielellisten syiden takia ruotsalainen nimi Akademiskt Bildade Kvinnors Förbund päätettiin säilyttää ennallaan. Samalla vanha Akateemisesti sivistyneiden naisten yhdistys lakkasi olemasta. Suurin saavutus oli kuitenkin Perustamiskirjan kirjoittaminen ja hyväksyminen samana huhtikuun 21. päivänä 1927.

”... Koska Suomen Akateemisesti Sivistyneiden Naisten Liitolla, Akademiskt Bildade Kvinnors Förbund i Finland, joka on toiminut rekisteriin merkitsemättömänä yhdistyksenä vuodesta 1921 alkaen, ei ole asianmukaista perustamiskirjaa, on liitto yhdistyksen rekisteröimistä varten tänä päivänä pitämässään kokouksessa laatinut liiton perustamista tämän sopimuskirjan ja hyväksynyt liitolle nimen Akateemisten Naisten Liitto, Akademiskt bildade kvinnors förbund sekä näin kuuluvat säännöt.”⁴³

⁴²Tuulio 1972, 23.

Suomalaisuuden läpimurto näkyi myös esim. Martta-liiton kahtiajakautumisena vuonna 1924, samoin kaksikielisenä toiminut Suomen Sairaanhoidattaryhdistys päätti jakautua vuonna 1925.

⁴³Tuulio 1972, 25.

3.4. Suomen Akateemisten Naisten Liiton toiminnan tavoitteet

Suomen Akateemisten Naisten Liitto (SANL) on korostanut olevansa aikaansa seuraava demokraattinen ja epäpoliittinen järjestö, jonka tarkoituksena on ollut edistää kansainvälistä yhteisymmärrystä, ystävyyttä ja rauhaa rotuun, kansallisuuteen, uskontoon tai poliittiseen mielipiteeseen katsomatta. Se on toiminut siten aatteellisella ja vapaachtoisella pohjalla sekä on ollut avoin kaikille akateemisen loppututkinnon suorittaneille naisille. Akateemiset Naiset ei ole ollut ammattijärjestö, eikä ole halunnut ottaa osaa työmarkkinapolitiikkaan. Ammattiyhdistysasioita on ajanut järjestön puolesta Akava tai muu jäsenten ammattialoilla toimiva järjestö.⁴⁴

Liiton tarkoituksena on ollut toimia akateemisten naisten yhdyssiteenä, tukea heidän tieteellistä työtään ja kannustaa aktiiviseen toimintaan yhteiskunnassa julkisen elämän kaikilla aloilla. Sukupuolten tasa-arvoisuuden saavuttaminen työelämässä ja runsaampi naisedustus julkisissa komiteoissa, lautakunnissa ja työryhmissä ovat olleet Suomen Akateemisten Naisten Liiton kiinnostuksen ja parantamisen kohteita. SANL on pitänyt tärkeänä pysyä puhtaasti aatteellisten arvojen vaalijana ja edistäjänä jo siitäkin syystä, että sen jäsenistö on koostunut akateemisten eri alojen edustajista, joiden pyrkimyksiä ja näkemyksiä ei voitu arvioida vain materiaalisella tasolla, vaan jäsenten erilaiset kanssakäymiset ovat avartaneet ja luoneet arvokkaita kokemuksia jäsenistön sisällä.⁴⁵

Suomen Akateemisten Naisten Liiton tarkoitusperä on ollut sama kuin Kansainvälisen Liiton. SANL on järjestänyt erilaisia esitelmä-, keskustelu- ja seminaaritilaisuuksia. Esitelmien aihepiirit ovat liikkuneet kirjallisuuden, teatterin ja taiteen ympärillä. Ennen vaaleja on järjestetty keskustelutilaisuuksia, joissa kaikkien puolueiden edustajille on annettu mahdollisuus tuoda esiin omia näkökanto-

⁴⁴SANL:n esite paikallisyhdistyksille; Hämeen Sanomat 30.9.1979.

⁴⁵Uusi Suomi 3.7.1980.

jaan ja näin ollen on kannustettu naisia kiinnostumaan enemmän yhteiskunnallisista kysymyksistä sekä käyttämään äänioikeuttaan.⁴⁶

Liiton ohjelmaan on sisältynyt myös jäsentensä jatko-opintojen ja väitöskirjatyön tukeminen apurahojen muodossa mm. lahjoituksin saaduin varoin. Lisäksi Suomen Akateemisten Naisten Liiton jäsenet ovat voineet hakea kansainvälisiä stipendejä, jolloin välittäjänä on toiminut Liitto.⁴⁷ Suomen Akateemisten Naisten Liitto puolestaan on omilla apurahoillaan tukenut ulkomaisten stipendiaattien tutkimustyötä maassamme.

Kansainvälinen Liitto on kokoontunut kolmen vuoden väliajoin maailmankongressiin päättämään Liiton toimintaa koskevista asioista. Kongressin keskuspaikka on ollut Lontoo, jossa kokoontuvat myös Liiton toimikunnat ja neuvosto. Kansainvälisyyden merkityksestä kirjoitti Toini Mikkola seuraavaa vuoden 1958 Minervassa:

”...Jokainen liiton jäsen voi kuitenkin saada käytettäväkseen jäsenyydestä johtuvat edut. Huomattavin tällainen etu on oikeus hakea IFUW:n (international Federation of University Woman) stipendejä ja apurahoja. ...Suomalaiset hakijat ovat selviytyneet tässä kansainvälisessä kilpailussa suhteellisen hyvin. Melkein joka vuosi on 1-4 liittomme jäsentä saanut mahdollisuuden ulkomailla tapahtuvaan tutkimustyöhön.”⁴⁸

⁴⁶Uusi Suomi 3.7.1980.

⁴⁷Minerva 1/1956; SANL:n esite paikallisyhdistyksille.

⁴⁸Minerva 4/58.

4. JYVÄSKYLÄN ASEMA SUOMENKIELISEN SIVISTYKSEN KOULUKAUPUNKINA 1800-LUVUN PUOLIVÄLISTÄ LÄHTIEN

”Kylällisen kokemuksen kautta on todistettu, ettei ketään parempia ensimmäisten alkeitten opettajia löydy kuin vanhat kirjaa taitavat akat kyläkunnissa.”⁴⁹

4.1. Seminaarit ja opettajat suomalaisuuden sanansaattajina

Järjestötutkimuksen kannalta on tärkeää selvittää Jyväskylän aseman merkitys sekä suomenkielisen koulutuksen kehityksessä että lähtökohtana naisten akateemiselle järjestäytymiselle. Erityisesti täytyy huomioida seminaarien ja muiden oppilaitosten merkitys henkilösuhdeverkoston muodostajina, joiden kautta aatteet ja ajatukset levisivät laajalle suomalaiseen yhteiskuntaan. Samalla henkilösuhdeverkko toimi järjestäytymismallin kanavana.⁵⁰

Jo 1800-luvun puolivälissä oli suomalaisuuspiireissä herännyt ajatus suomenkielisen koulutuksen aloittamisesta Helsingin ulkopuolella. Innokkaimmin asian edistämiseen tarttui Jyväskylässä vaikuttanut suomalaisuusmies, Turun romantikko ja piirilääkäri W.S. Schildt, jonka ansioksi pitkälti luetaan, että Jyväskylä aikanaan sai suomenkielisen yläalkeiskoulun, seminaarin ja tyttökoulun. Myös haave kaupunkiin perustettavasta yliopistosta, jossa voisi opiskella suomen kielellä nousi esiin 1850-luvun murroksessa. Yliopisto-opetuksen hajauttamisen

⁴⁹ G.E.Euren tunnettu koulumies antoi lausuntonsa kansakouluasiasta Turun tuomiokapitulille vuonna 1856.

⁵⁰Kokko 1998, 40.

tarpeeseen vaikuttivat tuolloin lähinnä poliittiset syyt.⁵¹

Jyväskylän koulujen valtakunnallisen luonteen vuoksi 1870-luvulla kaupungista oli muodostumassa suomenkielisen koulutuksen keskus, josta kansanvalistus levisi paitsi opetuksen myös oppikirjojen ja lehtien kautta eri puolille suomenkielistä Suomea. Kaupungin kulttuurietosta leimasi vahva valistushenki. Kansanvalistuksen tehtävänä oli vahvistaa kansallista identiteettiä, edistää kansallista hyvinvointia ja siveellistä suomalaisuutta. Kansakoululaitos nousi nyt merkittävän tehtävän vaalijaksi ja seminaarista valmistuneet opettajat tekivät työtä yhteisen isänmaan hyväksi. *Koti, uskonto* ja *isänmaa* olivat kansanvalistuksen kolme merkittävää kulmakiveä.⁵²

Jyväskylän yläalkeiskoulu (myöhemmin lyseo) aloitti toimintansa vuonna 1858 ja kansankoulunopettajia valmistavat mies- ja naisseminaarit viisi vuotta myöhemmin, vuonna 1863. Ensimmäisten suomenkielisten oppilaitosten joukkoon kuului myös vuonna 1864 ovensa avannut Jyväskylän tyttökoulu. Samalla niiden perustaminen merkitsi henkisen kapasiteetin suurta kasvua pienessä Jyväskylässä ja kaupungin sivistyselämän alkamista.⁵³

Jyväskylän tyttökoulun ensimmäiset oppilaat olivat lähinnä virkamiesten ja varakkaampien porvareiden lapsia. Vaikka Jyväskylän oli katsottu kulkevan suomenkielisen naissivistyksen eturintamassa, asetettiin alunperin koulun tavoitteeksi valistuneiden perheenäitien kasvattaminen. Suomalaisuuden nousuvaiheessa ajateltiin, että suomenkielisen sivistyksen saaneet äidit kasvattaisivat myös lapsistaan suomenmielisiä. Jyväskylän tyttökoulusta nousi kuitenkin tienraivaajia suomenkielisen naiskasvatuksen ja koulutuksen alalla. Edellä on jo mainittu Suomen ensimmäinen naismaisteri Emma Irene Åström, muita koulun kasvat-

⁵¹Halila 1963, 25; Jokipii 1993, 11-32; Kangas 1992, 21-26; Tommila 1972, 121-144; Simpanen 1994, 26-30. Piirilääkäri Wolmar Styrbjörn Schildt oli sekä lääkäri että klassisen humanismin ja Turun sekä Helsingin romantiikan kasvatti. Suomessa uushumanistinen sivistys kietoutui vahvasti kansallisuusaatteeseen. Schildt teki työtä ylevähenkisen kansallisen sivistyksen puolesta. Hänen tavoitteenaan oli, että ”ihmishenki pyrkii ylimmään. Se olkoon Suomenkin kansan kaunis määrä ja tarkoitus, luontonsa mukaan, yletä muiden kansain rinnalle Tiedännässä ja Sivistyksessä.”

⁵²Simpanen 1994, 30.

teja olivat myös Suomen ensimmäisen, oman runokokoelman julkaissut Irene Mendelin ja Säynätsalon tehtaiden johtajana toiminut Hanna Parviainen.⁵⁴

Jyväskylän tyttökoulun ja lyseon lisäksi nais- ja miesseminaarit toimivat suomalaisuusajattelun levittäjinä. Seminaarit kasvattivat opiskelijat ”oikeaan” elämän ideaaliin, jossa mm. erilaiset mielipiteet suljettiin ulkopuolelle. Kansakoulut oli tarkoitettu kaikille riippumatta oppilaiden kielestä, varallisuudesta tai yhteiskunnallisesta asemasta ja seminaaria, joka kasvatti opettajia maan suomenkielisiin kansakouluihin, sanottiin myös ”Suomen kansan yliopistoksi”.⁵⁵

Aura Korppi-Tommolan mukaan kansanopetus nähtiin aluksi sivistyksen tuomisenä ylhäältä massoille ja kun äänioikeutta laajennettiin, katsottiin että vain kansanopetus takasi ”viisaan” äänestyskäyttäytymisen. Myös naisten osuus korostui: he olivat kasvavan kansakouluopettajien suurin rekrytointiryhmä.⁵⁶ Erityisesti säätyläisperheiden tyttärien varteenotettavaksi vaihtoehdoksi nousi kansakouluopettajan ammatti, joka takasi itsenäisen elämän itse ansaituilla tuloilla. Kyseinen palkkatyö hyväksyttiin vanhoillisissakin piireissä, sillä pienten lasten opettamista pidettiin hyvin sopivana työnä naisille.⁵⁷

Mitä sitten näiltä naisilta odotettiin ja muuttivatko he ympäristönsä asenteita tai aikansa nuorten naisten unelmia omasta tulevaisuudestaan? Tutkimuksen kannalta on tärkeää, ettei tarkastella vain poikkeuksellisia uranuurtajia, vaan tutkitaan myös tavallisen elämänkaaren läpikäyneitä opettajia, joihin kohdistettiin eri tahoilta tulevia tavoitteita.⁵⁸ Samalla naisia rohkaistiin hankkimaan samanlaista pätevyyttä miesten rinnalla. Tässä on nähtävissä muuttuneet koulutuksen pää-

⁵³Tommila 1972, 122-134; Saarinen 1985, 49-50; Simpanen 1994, 22-43; Raitio 1913; Wilkama 1938, 193-195.

⁵⁴Tommila 1972, 132-134; Simpanen 1994, 48-49.

⁵⁵Simpanen 1994, 51.

⁵⁶Korppi-Tommola 1984, 138; Halila 1963, 16-21.

Korppi-Tommolan mukaan ei kuitenkaan voida puhua yksinomaan naissivistyskeskustelusta. Naisten koulunkäynnin yleistymisen on johdettavissa siitä 1800-luvun suuresta kouluolojen muutoksesta, jota on nimetty myös ”koulutusyhteiskunnan aluksi”. Korppi-Tommola 1983, 31.

⁵⁷Mustakallio 1988, 42.

⁵⁸Korppi-Tommola 1984, 149. Yhdenmukainen keskikoulun oppimäärä tuli vuonna 1915 kaikkiin oppikouluihin. Tyttökouluissa sen suorittamiseen tosin kesti vuoden kauemmin kuin poika- ja yhteiskouluissa, nimittäin kuusi vuotta. Aura Korppi-Tommola 1984, 31.

määrät, johon vaikuttivat sekä naisten työssäkäynnin yleistyminen että osittainen naisasiajärjestöjen painostuskin.

Sinikka Mustakallion mukaan yhteiskuntaan muodostui kaksijakoinen naisihanne: entisen kodille ja miehelle omistautuneen äidin rinnalle tuli naimaton ja itsenäinen palkkatyötä tekevä nainen. Tämä kaksijakoinen ihanne onnistui täyttämään kaksi tehtävää: toisaalta edistämään naisten yhteiskunnallista käyttökelpoisuutta (naimattomien naisten palkkatyö) ja samalla tukemaan patriarkaalisen vallan säilyttämistä perheessä.⁵⁹ Toisaalta on nähtävissä vastakkainasettelua naisen elämässä: oli tehtävä valintoja perheen ja palkkatyön välillä. Se saattoi myös aiheuttaa naisten jakamisen eri luokkiin.

⁵⁹ Mustakallio 1988, 35.

5. JYVÄSKYLÄN PAIKALLISYHDISTYS JA SUOMALAISUUSAATE

5.1. Akateeminen naisyhdistys osana kaupungin yhdistystoimintaa

Velvollisuus osallistua paikallisyhdistykseen ja tieteellisten esitelmien pitäminen muodostuivat Jyväskylän yhdistyksen ryhmätunnusmerkeiksi 1920-30-luvulla. Akateemisuuden statusta korostettiin kokousaiheilla – tieteellisillä esitelmillä, jotka tähtäsivät työelämässä toimivien jäsenten ammatilliseen kehittymiseen. Jäsenille paikallisyhdistys oli myös väylä, jonka avulla saattoi tutustua muihin akateemisiin jyväskyläläisnaisiin.

Yhä kasvava suomenmielisyys edisti sitä suomalaisuuden läpimurtoa 1920-luvulla, joka näkyi myös voimakkaana yliopisto- ja yhdistyselämässä.⁶⁰ Suomen Akateemisten Naisten Liitossa jäsenten tyytymättömyys tilanteeseen oli aistittavissa. Tyyni Tuulio Suomen Akateemisten Naisten Liiton 50-vuotishistoriikin ensimmäisessä osassa kuvaili millainen tunnelma Liitossa vallitsi:

”...Pöytäkirjoista näkyy hyvin vähän tai ei mitään siitä jännityksestä, jota yhdistyksen kasvaessa oli yhä selvemmin alkanut tuntua ruotsalaisten ja suomalaisten jäsenten välillä. Se oli kuitenkin tosiasia, vaikka 84-vuotias Britta Hallonblad, maltillinen suomalainen, on kertonut että sopu kaksikielisen yhdistyksen piirissä oli erinomainen. Mutta 20-luvun puoliväliin mennessä oli mukaan ehtinyt jo sitä polvea, joka oli suorittanut opintonsa itsenäisessä Suomessa ja joka – kuten muistan yhden heistä, maisteri Elsa Enäjärven, sanoneen – oli aivan toisin tietoinen suomalaisuudestaan kuin vanhempi polvi. Heille ei liitossa vallitseva fifty-fifty-järjestelmä riittänyt.”⁶¹

⁶⁰ Kaarninen 1995, 15.

⁶¹ Tuulio 1972, 23.

Muutoksen tuulet merkitsivät uusien niin suomen- kuin ruotsinkielistenkin paikallisyhdistysten perustamista. Yhtenä syynä paikallisosastojen perustamiselle mainittiin silloin ajankohtainen kielikysymys: suomenkielisen oppisivistyksen tyyssijana Jyväskylän katsottiin sopivan ensimmäisen maakunnallisen osaston kotipaikaksi, koska se voisi tukea suomenkielisten altavastaajien asemaa Suomen Akateemisten Naisten Liitossa.⁶²

Jyväskylän Akateemiset Naiset perustettiin 29.2.1928 Suomen Akateemisten Naisten Liiton ensimmäiseksi ei-helsinkiläiseksi paikallisosastoksi. Herätteen perustamiseen antoi meteorologi, tohtori Kaino W. Oksanen, joka kyseisenä päivänä selosti kotikaupungissaan Jyväskylässä pienelle akateemisten naisten piirille Liiton tarkoitusta ja toimintaa.⁶³ Jyväskylän Akateemisten Naisten yhdistyksen 40-vuotishistoriikin kirjoittaja Tyyne Wahlman muisteli alkavaa toimintaa seuraavasti:

”... aloiteintoisimpia Helsingin Akateemisten Naisten joukossa tuntui olleen tri Kaino Oksanen, joka ensimmäisenä ryhtyikin tuumasta toimeen. Sattui niin, että tri Oksasella oli suhteita Jyväskylään: hänellä oli täällä kaksi sisarta, joiden luona vieraillessaan hän tutustui täkäläisiin akateemisiin naisiin. Itse hän mainitsee, että toisen sisaren vihjeestä syntyi ajatus Akateemisten Naisten paikallisosaston perustamisesta tänne. ...Käydessään Jyväskylässä helmikuun lopussa 1928 tri Oksanen pyysi johtajatar Hilja Vesalaa kutsumaan koolle Jyväskylän ”oppineita naisia” keskustelemaan Akateemisten Naisten Liiton Jyväskylän paikallisosaston perustamisesta.”⁶⁴

Pöytäkirjan mukaan perustamiskokouksessa läsnä olivat tohtori **Kaino Oksanen**, johtajatar **Eeva Heikinheimo**, lehtori **Anna Heikkinen**, lehtori **Martta Kairinen**, rehtori **Anni Oksanen**, maisteri **Aino Peltonen**, lehtori **Alli Salmi**, tohtori **Toini Saloranta**, maisteri **Tyyne Wahlman** ja maisteri **Hilja Vesala**. Perustajajäsenet olivat siis yhtä hammaslääkärinä lukuun ottamatta opettajia. Kaikkiaan

⁶²Wahlman 1968, 1-2.

⁶³Minerva 3/1957; Wahlman 1968; 1; Tuulio 1972, 31.

yhdistyksen perustamisen aikoihin Jyväskylässä oli viitisentoista korkeakoulututkinnon suorittanutta naista, joista yhdeksän liittyi uuteen yhdistykseen.⁶⁵

Tohtori Kaino W. Oksanen avasi perustamiskokouksen selostamalla Akateemisten Naisten Liiton toimintatapoja ja hänen ehdotuksestaan päätettiin perustaa Jyväskylään paikallisosasto nimellä Jyväskylän Akateemiset Naiset.⁶⁶ Samalla valittiin ensimmäinen johtokunta: puhetta johti maisteri Tyyne Wahlman, varapuheenjohtajaksi valittiin rehtori Anni Oksanen ja sihteerinä toimi maisteri Hilja Vesala sekä varajäsenenä oli tohtori Toini Saloranta. Yksimielisesti päätettiin perustaa yhdistys, joka kokoontuisi säännöllisin väliajoin ja antaisi akateemisille naisille mahdollisuuden tutustua toisiinsa ja kehittää itseään sekä ammatillisesti että yleisesti.⁶⁷ Yhdistyksen tarkoituksena olikin keskinäinen tutustuminen ja yhteydenpitäminen sekä itsensä kehittäminen niin ammatillisesti kuin ihmisenä. Jäseniksi saivat liittyä Akateemisten Naisten Liiton kolmannen pykälän mukaan kaikki Suomen naiset, jotka olivat suorittaneet loppututkinnon Suomen yliopistoissa tai korkeakouluissa, tai jotka olivat suorittaneet ”pro gradu-kirjoituksen” tai sitä vastaavan opinnäytteen.⁶⁸

Yhdistyksen toiminta käynnistyi melko hiljaisena. Kokouksia pidettiin ensimmäisen vuoden aikana kaksi: kevät- ja syyskokous. Ensimmäisessä kokouksessa paikalla oli kahdeksan yhdistyksen jäsentä ja jälkimmäisessä kokouksessa viisi jäsentä. Kaikkiaan yhdistykseen kirjoittautui sen ensimmäisenä toimintavuonna 12 jäsentä.⁶⁹ Vuoden 1929 aikana pidettiin vain yksi kokous ja kahden jäsenen muuttaessa toiselle paikkakunnalle oli yhdistyksessä jäseniä enää kymmenen. Johtokunnan kokoonpano säilyi kuitenkin ennallaan.⁷⁰ Kokouksissa ei laimin-

⁶⁴Wahlman 1968, 1.

⁶⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 29.2.1928; Wahlman 1968, 2.

⁶⁶Wahlman 1968, 1; Minerva 3/1957.

⁶⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 29.2.1928, vuoden 1928 toimintakertomus.

⁶⁸Akateemisten Naisten Liiton ry:n säännöt vuodelta 1927.

Vuoden 1979 sääntöjen kolmas § on seuraavanlainen: ”...paikallisyhdistyksen jäseneksi voi päästä yliopistossa tai korkeakoulussa. Yhdistyksen jäseneksi voidaan ottaa myös sellainen Suomessa asuva nainen, joka on ulkomailla suorittanut Akateemisten Naisten Kansainvälisen Liiton hyväksymän tutkinnon.”

⁶⁹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1928 pöytäkirjat ja toimintakertomus.

⁷⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1929 toimintakertomus.

lyöty ammatillista kehittymistä, vaan virallisten asioiden käsittelyn lisäksi ohjelmaan kuului esitelmän pitoa. Vuoden 1928 kevätkokouksen alustuksen piti maisteri Tyyne Wahlman ”Antarktisten maiden löytöhistoriasta” ja syyskokouksessa tohtori Kaino Oksanen esitelmöi aiheesta ”naiset virkauralla”, jonka lisäksi hän kertoi Norjan akateemisten naisten edellisen kesän Suomen matkasta sekä kansainvälisen Akateemisten Naisten Liiton vuosikonferenssista Espanjassa.⁷¹ Vuoden 1929 ainoan esitelmän piti lehtori Alma Tenhunen Kustaa III:sta.⁷²

Esitelmien pitäminen muodostui alkavan toiminnan kulmakiveksi. Yhdistyksen ”tieteellistä tasoa” haluttiin pitää yllä esitelmien ja keskustelujen avulla. Se ei kuitenkaan aina ollut mieluisa ja hyödyllinen kokemus, vaan esitelmäpitoaara saattoi jopa pelottaa toisia liittymästä yhdistykseen. Vaarana oli myös kokousten ”luisuminen” pelkäksi seurusteluksi, koska tapaamiset järjestettiin alkuaikoina jäsenten kodeissa.⁷³ Sen sijaan mahdollisuus läheisempään tutustumiseen kasvoi, kun kokouksissa jätettiin aikaa esitelmien jälkeiselle keskustelulle ja pohdinnalle. Tyyne Wahlman kuvasi alkuaikojen esitelmien pitoa seuraavasti:

”...Ohjelmanvaikeuksista pyrittiin selviytymään pahanpaikan tullen sanoisinko ”uudelleen lämmitetyn tieteen” avulla: kaivettiin pöytälaatikon kätköistä esiin opiskelua ajoilta säilyneet seminaariesitelmät ja laudaturtyöt pelastamaan tilannetta. Esitelmäitsijöistä saattoi tosin tuntua hieman koomilliselta esittää muutamalle tuiki tutulle toverille ehkä ”entistä esitelmäänsä”. ”⁷⁴

Miksi sitten haluttiin perustaa uusi paikallisjärjestö Jyväskylään, kun naisten vapaa-ajasta kilpailivat jo NNKY⁷⁵, Lotta-Svärd -järjestö⁷⁶, johon kuului ympäri

⁷¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1928toimintakertomus, pöytäkirjat 1928- 1955.

⁷²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1929 toimintakertomus.

⁷³Wahlman 1968, 3-4.

⁷⁴Wahlman 1968, 4.

⁷⁵ Paunu 1986, 13. Jyväskylän Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen perustaminen tapahtui vuonna 1897. Jyväskylän Akateemisten Naisten perustamisvuonna 1928 NNKY:n jäsenmäärä oli 141. Paunu 1986, 173.

maata satojatuhansia naisia, puhtaasti ammatilliset naisjärjestöt, joiden toiminta perustui palkkauksen ja työolojen kohentamiseen sekä poliittiset naisjärjestöt ?⁷⁷
Mitä uutta Jyväskylän Akateemiset Naiset saattoivat tarjota ?

Keskisuomalainen seura- ja yhdistystoiminnan verkosto kehittyi 1880-luvulla ja 1900-luvun alussa. Maakuntaan levisivät maamies-, nuorisoseura-, raittius-, naisasia- urheilu-, ja työväenliike.⁷⁸ Kansalaisten yhteenliittymisen toiminta oli alkanut voimistua 1800-luvun loppupuolella, kun organisaatioverkostojen kehittäminen helpottui yhdistysten saatua oikeuden haaraosastojen perustamiseen. Edellytysten kehittyminen ja tarve kyseiseen toimintaan olivat yhteydessä koko yhteiskuntaa ravistelevaan muutokseen, jossa tuotantosuhteiden uudelleenmuotoutuminen hajotti sääty-yhteiskunnan rakenteita.⁷⁹

Jyväskyläläisessä paikalliskulttuurissa keskeinen asema oli suomalaisuusliikkeellä,⁸⁰ joka heijastui vahvasti myös seura- ja yhdistystoimintaan. Kansakouluopettajat kasvatettiin ”jaloon vaatimattomuuteen ja uhrautuvaisuuteen” sekä ”kansan tarpeiden ymmärtämiseen”. Opettajan työ tarkoitti sitoutumista suoma-

⁷⁶Kokko 1982, 23. NNKY ja Lotta Svärd -yhdistys olivat keskiluokkaisia, uskonnollisia ja isänmaallisia arvoja edistäviä, neitiä ja rouvia suosivia yhdistyksiä. Kokon mukaan niissä naiset hankkivat kokemusta mm. hyväntekeväisyystyön perusteilla ylläpidettävien laitosten johtamisesta ja taloudenhoidosta.

Kokon pro-gradu aineiston (vuoteen 1939 saakka) ja Jyväskylän Akateemisten Naisten jäsenluettelon perusteella voidaan tehdä varovainen arvio, Jyväskylän Akateemisten Naisten jäsenten osallistumisaktiivisuudesta Lotta-Svärd -yhdistykseen. Monet Akateemisen naisyhdistyksen jäsenistä, mm opettajat, osallistuivat omalla panoksellaan Lottien toimintaan, vaikka heitä kaikkia ei löydy jäsenluettelosta.

⁷⁷Perälä 1996, 8; Siisiäinen 1993, 262. Suomalainen yhdistyslaitos kehittyi koko maan ja kaikki luokat kattavana vuoden 1905 suurlakkoon mennessä. Pienemmätkin kunnat yhdistysverkko liitti yhteen aatteellisella ja poliittisella perustalla ennen kansalaisuutta. Verkosto käsitti poliittisia, sivistyksellisiä, esteettis-taiteellisia, urheilullisia, naisten, nuorison ja muita harrastusjärjestöjä. Suomalaisen teollisuuden ja kansakunnan nousun kaudella kansanliikkeet ja niiden kehittämät yhdistykset olivat se kanava, jonka kautta mobilisoitiin ”kansan ” tuki eliitin ja sivistyneistön kehittämiselle kansallisille projekteille. Esimerkiksi protestin kärkeen nousi vuoden 1905 suurlakkossa työväenliike, joka ajoi politiikan kentällä radikaaleja demokraattisia vaatimuksia (osin porvarillisten piirien tuella), joista osa toteutui kansalaisuuttaan mennessä (yleinen äänioikeus).

⁷⁸Mönkkönen 1993, 529.

⁷⁹Sulkunen 1979, 123; Stenius 1977, 84-87(järjestäytymisen yleisistä piirteistä). Sulkunen huomauttaa, että 1800-luvun lopussa virallisen valtiokoneiston sisään alkoi kehittyä kansalaisten välittömään, aktiiviseen toimintaan perustavaa, ohjelmalliset tavoitteet itse määrittelevää joukko-liikettä. Sen kannatuspohja koostui lähinnä siitä kahdesta kolmasosasta maan väestöstä, joka jäi säätyjakoisen edustusjärjestelmän ulkopuolelle.

⁸⁰Kokko 1998, 13.

laisuuden asialle.⁸¹ Jyväskylän Akateemiset Naiset rakentuikin alkuaikoina pääasiassa opettajan ammatissa toimivien naisten ympärille, jotka olivat astuneet kodin ulkopuolelle yhteiskuntaan ja työelämään miesten rinnalle. Voidaankin todeta, että Jyväskylän perustajajäsenet halusivat paikallisen yhdistyksen huolehtimaan akateemisten naisten oikeuksista ja kannustamaan käyttämään niitä sekä rohkaisemaan keskinäiseen yhteistyöhön. Jyväskylän merkitystä Helsingin lähinnä suomenkielisen paikallisyhdistyksen - tukena ei voida sivuttaa, vaikka Jyväskylä oli enemmän maakunnallinen keskus ja hyvinkin periferiassa Helsingin näkökulmasta ajateltuna.

Vuonna 1935 ensimmäisen kerran puheenjohtajaksi valittu Eira Paunu piti liittymistä akateemisiin naisiin lähinnä *velvollisuutena*:

”... Jyväskylässä oli ennen sotaa aika harvoja akateemisia naisia ja heistäkin useimmat tyttölukion, yhteislyseon ja lyseon opettajia. Akateemisen tutkinnon suorittaneet tunsivat tai ainakin tiesivät toisistaan. Tieto yhdistyksestä lensi suusanallisesti ja siten myös välitettiin tiedot kokouksista. Minun sukupolvessani akateemisuus koettiin etuoikeutena ja samalla velvoitteena osallistua yhteisiin rientoihin.”⁸²

5.2. Toiminnan tavoitteena ammatillinen kehittyminen ja yhteiskunnallisten etujen valvominen

Suomessa elettiin taloudellisen nousukauden aikaa 1930-luvulla. Aikakausi oli myös kiihkeiden aatteiden ja tekojen sävyttämää poliittista aikaa, jossa kieliriidat ”halkoivat” järjestöjä eri leireihin. Irma Sulkusen mukaan naisten erillisjärjestäytyminen ei välttämättä merkinnyt yhteisjärjestöjen heikentymistä, vaan pikemminkin eri liikkeiden naisjäsenten liittoutumista yhteen koko järjestölaitoksen sisällä. Keskeistä oli, että naisliike Suomessa muodosti laajan,

⁸¹Simpanen 1994, 36.

⁸²Eira Paunun kirje 5.1.1997.

eri järjestöistä koostuvan ja monille yhteiskunnallisille aloille ulottuvan toiminnan.⁸³

Jyväskylän Akateemisten Naisten jäsenmäärä kasvoi 1930-luvulla yli kaksinkertaiseksi.⁸⁴ Toiminnan tavoitteet pysyivät edelleen samoina: ammatillinen kehittyminen ja erilaisten yhteiskunnallisten etujen valvominen. Suomen Akateemisten Naisten Liiton kautta yritettiin edistää sekä kotimaista että ulkomaista yhteistoimintaa.

Hallituksen kokoonpanoon sisällytettiin tehtävien jako ja yhdistyksen alkuperäinen seitsemäs pykälä antaa viitteitä siitä, että kokouksissa haluttiin toimia oikein sääntöjen mukaan: ”...*Osaston asioita hoitaa johtokunta, johon kuuluvat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteeri vakinaisina jäseninä sekä yksi varajäsen. Johtokunnan vakinaiset jäsenet valitaan osaston vuosikokouksessa kolmeksi vuodeksi kerrallaan suljetuin lipuin samassa kokouksessa nimettyjen ehdokkaiden joukosta. Varajäsen valitaan vuodeksi kerrallaan. Johtokunnasta eroaa joka vuosi yksi vakinainen jäsen, kahtena ensimmäisenä vuonna arvalla ja sitten vuoron mukaan. Johtokunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja kaksi muuta jäsentä on läsnä. Johtokunta valitsee rahastonhoitajan joko keskuudestaan tai osaston jäsenistä. Erovuorossa oleva johtokunnan jäsen voidaan valita uudestaan. Osaston varoista vastaa johtokunta yhteisesti.*”⁸⁵

⁸³Sulkunen 1991, 68; Sulkunen 1989, 172. Sulkunen huomauttaa, että esim. raittiusliike solmi 1900-luvun alussa yhteyksiä Valkonauhaliittoon ja NNKY:n sekä nopeasti kasvavaan Marttaliikkeeseen. Yhteydet olivat siis ennestään vahvat ja näin osalla yhteisjärjestöistä oli helppo kiinnittyä voimistuvaan naisten erillisjärjestymiseen. Sulkunen tulkitsee naisten epäpoliittisten erillisjärjestöjen perustamisen ”miesten julkiselle sektorille sijoittuvan puolueaktivoitumisen kääntöpuoleksi tai rinnakkaisilmiöksi.” Toiminnallaan naiset eivät siis Sulkusen mielestä asettuneet miehiä vastaan, vaan heidän rinnalleen.

⁸⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomukset vuosilta 1928-1940; liite 3.

⁸⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, perustamisasiakirjat ja säännöt, kotelo 4.

7§: Yhdistyksen asioita hoitaa sen lainmukaisena hallituksena johtokunta, johon kuuluvat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteeri sekä kolme muuta jäsentä. Puheenjohtaja ja muut johtokunnan jäsenet valitaan yhdistyksen vuosikokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan samassa kokouksessa nimettyjen ehdokkaiden joukosta. Vaali on toimitettava suljetuin lipuin, jos joku läsnäolevista yhdistyksen jäsenistä niin vaatii. Johtokunta valitsee vuosittain keskuudestaan varapuheenjohtajan ja sihteerin sekä rahastonhoitajan., jonka ei tarvitse olla johtokunnan jäsen. Puolet johtokunnan jäsenistä on vuosittain erovuorossa, ensimmäisen kerran tapahtuu erovuoroon määrääminen arvalla. Erovuorossa oleva voidaan valita uudelleen kuitenkin niin, että sama hen-

Pöytäkirjat toimitettiin suomenkielellä, joka oli myös kokouskieli. Pöytäkirjoihin ei erikseen mainittu kokoukseen osallistuneiden nimiä, vaan mainittiin kuinka monta läsnäolijaa oli ollut paikalla. Kokousten toimintamuotoja lisättiin: virallisten asioiden lisäksi oli oma-aloitteista ohjelmaa mm. pianonsoittoa⁸⁶ ja vierailijoiksi kutsuttiin mm. korkeakoulun tulevia naismaistereita.⁸⁷ Vuonna 1935 päätettiin perustaa yhdistyksen piiriin kirjarengas, joka toimi vuoteen 1941 asti. Kirjarengas tarkoituksena oli, että jokainen siihen kuuluva osti määrätyn kirjan, joka sitten kiersi kahden viikon välein. Lopuksi jokainen sai ostamansa kirjan itselleen.⁸⁸ Jäsenmaksu vakiintui 15 markaksi ja yhdistyksen kokouksista ilmoitettiin vuoteen 1946 saakka ainoastaan puhelimitse.⁸⁹ Vuonna 1937 päätettiin, ettei omaa kerhohuonetta hankita, vaan kokoukset pidettiin jatkossakin pääasiassa jäsenten kodeissa.⁹⁰

Toiminta Liiton ja paikallisyhdistyksen välillä perustui etupäässä Helsingistä tulleisiin toimintakentän tiedotteisiin. Jyväskylän osastolle jaetut tiedotteet koskivat lähinnä varojen keräämistä niin virallisten asioiden hoitamiseen kuin esimerkiksi stipendirahastojen kartuttamiseen. Pöytäkirjoista kävi myös selville, että Jyväskylästä ei ollut usein halukkaita lähtijöitä Liiton vuosikokouksiin, vaan tavaksi tuli lähettää valtakirja.⁹¹

Ensimmäisten kokousten pöytäkirjojen perusteella on havaittavissa oman toiminnan etsiskelyä ja opettelemista. Jyväskylän paikallisosaston toiminnan suuntaviivat alkoivat hahmottua 1930-luvulta lähtien, jolloin huomattiin, että oli viisainta lähteä enemmän kotoisalta pohjalta ja turvautua Jyväskylän omiin innostuneisiin

kielö voi yhtäjaksoisesti toimia johtokunnassa korkeintaan kahdeksan vuotta. kesken toimikauttaan johtokunnan jäsenyydestä luopumaan joutuneen tilalle yhdistyksen kokous voi valita uuden jäsenen jäljellä olevaksi ajaksi. Johtokunta on päätösvaltainen, kun vähintään puolet sen jäsenistä, joukossa jompikumpi puheenjohtaja, on läsnä.

⁸⁶ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat vuodelta 1935.

⁸⁷ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 2.11.1935.

⁸⁸ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 17.10.1935.

⁸⁹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 29.2.1928-12.3.1941.

Ensimmäinen pöytäkirja mainitsee jäsenmaksun olleen 20 markkaa, joka aleni jo seuraavassa kokouksessa 15 markkaan säilyen samana 18.2.1942 tulleeseen muutokseen.

⁹⁰ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 12.5.1937.

⁹¹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat vuosilta 1930-39.

siin ja aktiivisiin jäseniin kuin odottaa ohjeita Helsingistä. Yhdistyksen keskeiseksi tehtäväksi muodostui Jyväskylässä toimivien akateemisten naisten tutustuminen ja yhteydenpito toisiinsa. Ensisijaisesti yhdistyksen toiminnalla ja ohjelmalla tähdättiin yleisen suhtautumisen ja asenteiden muokkaamiseen. Kysymys oli ennen kaikkea naisten oikeudesta koulutukseen ja mahdollisuudesta osallistua yhteiskunnan toimintaan.

6. TOIMINTA SODAN VUOSISTA 1950-LUVUN ALKUUN

6.1. Hiljaiset sotavuodet - uudet ulottuvuudet

Kokouskäytäntöön liittyneet muutokset ja akateemisten naisten lisääntyminen Jyväskylässä vaikuttivat paikallisyhdistyksen toimintaan 1940-luvulla. Yhdistykseen liittyminen ei ollut enää akateemisten naisten velvollisuus, vaan kouluteuista naisista kilpailivat muutkin naisjärjestöt. Akateemisuus yhteiskunnallisena statuksena menetti merkitystään, sitä vastoin paikallisyhdistyksen sosiaalinen merkitys alkoi korostua. Sosiaalista statusta vahvistivat ennen kaikkea keväisin järjestetyt kulttuuriretket.

Sotavuodet 1939-45 ja jäsenten muutot eri paikkakunnille hajottivat Jyväskylän paikallisyhdistyksen toimintaa. Poliittinen tilanne oli epävarma ja yleisesti työtehtävissä sekä palkkauksessa naiset joutuivat tavallaan toisarvoiseen asemaan, kun sodasta palaavat miehet usein asetettiin etusijalle. Juuri sotavuosina naiset sijoituivat entistä enemmän työmarkkinoille niin sanotusti henkisen työn tekijöinä⁹², jolloin Akateemisten Naisten tarkoituksien ajankohtaisuus korostui. Haluttiin rohkaista jäseniä omissa tavoitteissaan ja kannustaa uusia naisopiskelijoita mm. stipendivaroin.⁹³ Järjestäytymisen tärkeyttä korostettiin ja ilmeistä oli, että akateemisuus oli tärkein yhdistävä tekijä. Yhdistyksen jäsenet halusivat nähdä

⁹² Elovainio 1967, 3; Naisten erivapaustie yliopistoon oli lopetettu vuonna 1901 ja näin naiset saivat samat ehdot opiskeluihin kuin miehetkin. Kyseisenä vuonna naisopiskelijoiden osuus oli jo 14 % opiskelijoista. Aina 1930-luvun alkuvuosiin kasvu oli ripeätä, jolloin kolmannes opiskelijoista oli naisia. Tämän jälkeen alkoi naisten opiskelun kasvu pysähtyä. Naiset koettiin akateemisilla työmarkkinoilla haitallisina kilpailijoina, jolloin asenteet naisten opiskelua kohtaan alkoivat kiristyä. Naisten osuus 1940-luvun alkupuolella loppututkinnon suorittaneista oli suurempi kuin heidän osuutensa korkeakouluopiskelijoista. Tämä selittyy sillä, että sotavuosina 1939-1944 useimmat miehet olivat korkeakoulujen kirjoissa, mutta eivät voineet opiskella.

⁹³ Eira Paunun kirje 5.1.1997. Stipendien keruu yhdistyksen piirissä oli teologian tohtori Eira Paunun mielestä alkuaikeina suhteellisen vaatimatonta, mutta jo pienilläkin avustuksilla haluttiin rohkaista uuden sukupolven tulevia akateemisiä naisia urallaan eteenpäin.

itsensä erityisenä akateemisten naisten ryhmänä, jonka ajettavana oli lähinnä yhteiskunnallisia etuja: naisten mahdollisuus koulutukseen ja ansiotyöhön.

Sota-aika lamaannutti hetkeksi Jyväskylän Akateemisten Naisten toiminnan. Jäsenluku pieneni vähitellen ja kokouksissa alkoi olla puutetta sekä ohjelman suorittajista että osallistujista.⁹⁴ Samalla vaikeutui varsinaisten kokousten pitäminen ja vuosina 1941-1945 pidettiin enää vain vuosikokous.⁹⁵ Valtakirjan lähettämistä Liittoon jatkettiin, sillä sota-aikana ei tuntunut olevan halukkaita lähittäjiä SANL:n vuosikokouksiin, vaikka paikallisyhdistys tarjosi jopa 500 markan avustusta jäsenilleen.⁹⁶

Sodan jälkeen Jyväskylän Akateemisten Naisten toimintalinjat muuttuivat. Keskeistä oli suuntautuminen rohkeammin eteenpäin: uusia tuulahduksia tarjosivat yhteistyön mahdollisuus paikallisten naisjärjestöjen kanssa, jolloin samalla pyrittiin ottamaan kantaa ajankohtaisesti tärkeisiin kysymyksiin ja toimimaan niiden edesauttamiseksi. Myös kokouksiin haettiin piristystä uusien keinoin. Kasvavalle jäsenkunnalle ei enää kansanvalistus ja rutiiniasiat riittäneet, vaan maailmankuvaa haluttiin nyt laajentaa mm. ulkomaalaisin vierailijoin sekä keväisin järjestettävien kulttuuriretkin.

Sota-aikana Jyväskylään saapui runsaasti uusia asukkaita, joista varsinkin koulujen ja seminaarien opettajat ja opiskelijat hakeutuivat mukaan naisyhdistysten toimintaan.⁹⁷ Olojen rauhoituttua myös Jyväskylän Akateemiset Naiset sai pian huomata jäsenlukunsa nousevan ja toiminnan vilkastuvan.⁹⁸ Yhdistyksen pitkäaikainen jäsen teologian tohtori Eira Paunu kuvaa sodanjälkeistä Jyväskylää seuraavasti:

⁹⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomukset vuosilta 1939-1945; Wahlman 1968, 7.

⁹⁵ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomukset vuosilta 1941-45.

⁹⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 18.2.1942; 6.2.1944;25.2.1945.

⁹⁷Kokko 1992, 23. Yhdistystoiminnan esikuvana toimi usein seminaarien kristillis-isänmaallinen opetuksen henki, jolloin kyseiseen aatteelliseen ideologiaan oli opettajien ja opiskelijoiden helppo samaistua.

⁹⁸Vuoteen 1948 mennessä jäsenluku kaksinkertaistui kolmessa vuodessa. 1945 jäseniä oli 27 ja vuonna 1948 luku nousi 54 maksavaan jäseneseen. Jäsenluettelo; Wahlman 1968, 6.

”...Tilanne alkoi vähitellen muuttua sodan jälkeen, kun kaupungin kasvaessa tänne muutti paljon uusia ihmisiä. Uudet koulut ja lisääntyneet virkapaikat toivat kaupunkiin lukuisasti myös akateemisia naisia. Akateemisuuskin alkoi menettää hohtoaan...”⁹⁹

Jyväskylä sai erillisyhdistyksiinsä 1900-luvun alkupuolella huomattavan voimavaran kaupunkiin muuttaneista opettajista ja opiskelijoista.¹⁰⁰ Erillisyhdistysten lisäksi jäsenistä kilpailivat erityisesti yleisjärjestöt ja poliittinen yhdistyskenttä.

Alkuaikoina Jyväskylän yhdistyksen perustajajäsenet olivat lähinnä filosofian kandidaatteja tai odontologian lisensiaatin tutkinnon suorittaneita. 1930-luvulla jäsenluetteloon on merkitty: viisi lääketieteen lisensiaattia, kaksi agronomia, neljä voimistelunopettajaa ja kolme sacr.min. candidaattia. Seuraavilla kymmenlukuilla jäsenluettelon oppiarvot lisääntyivät: juristit, proviisorit, insinöörit ja ekonomit tulivat edellisten oppiarvojen rinnalle, samoin uudet kasvatustieteen, valtiotieteen, humanististen tieteiden ja luonnontieteiden sekä teologian kandidaatit. Yhdistyksen jäsenenä on toiminut myös lääketieteen ja filosofian lisensiaatteja ja tohtoreita sekä teologian tohtori.¹⁰¹ Pöytäkirjoissa ja jäsenluettelossa henkilöt on mainittu oppiarvoja käyttäen. Enemmistö aktiivijäsenistä on alkuaikoina toiminut ammatissa, selvänä vähemmistönä ovat neidin ja rouvan tittelillä mainitut. Onkin todettu, että yleisimmin yhdistyksiin liittyi naisia, joilla mm. koulutus ja työhön sijoittuminen olivat jo järjestyksessä.¹⁰²

6.2. Yhteydet muihin naisjärjestöihin

Vuosi 1944 merkitsi alkavaa yhteistyön rintamaa muiden naisjärjestöjen kanssa. Jyväshovissa vietettiin 11.helmikuuta kaupungin eri naisjärjestöjen edustajien

⁹⁹Eira Paunun kirje 5.1.1997.

¹⁰⁰Kokko 1992, 55.

¹⁰¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, jäsenluettelo; Wahlman 1968, 6-7.

¹⁰²Kokko 1992, 28.

kesken kokousta naisten työvalmiustoimikunnan järjestämiseksi. Jyväskylän Akateemisia Naisia edusti vuosikokouksen valitsemana puheenjohtaja lehtori Lahja Okkeri. Naisjärjestöjen kokouksen tekemän päätöksen mukaisesti lähetettiin Jyväskylän kaupunginvaltuustolle kirjelmä, jossa anottiin määrärahaa puisto-kaitsijoiden palkkaamiseksi. Myöhemmin kaupunginvaltuustolta anottiin toistamiseen, että kaupunki palkkaisi muutamia kodinhoitajia, joita apua tarvitsevat naiset voisivat tilata työvalmiustoimiston välityksellä. Akateemisten Naisten puolesta kirjelmät allekirjoitti puheenjohtaja.¹⁰³

Vuodesta 1946 lähtien alkoi esiintyä yhä kiinteämpää yhteistyötä Jyväskylän paikallisyhdistyksen ja eri naisjärjestöjen kesken. Rehtori Alma Tenhunen ja lehtori Valborg Rekola edustivat Jyväskylän Akateemisia Naisia NNKY:n järjestämässä tilaisuudessa tammikuun 17. päivänä 1946 ja lokakuun 1. päivänä vietetyn naisten äänioikeusjuhlaan edustajaksi valittiin lehtori Lahja Okkeri.¹⁰⁴ NNKY:n naiset toimivat emäntinä uudestaan 13. maaliskuuta 1950, jolloin 20 Jyväskylän Akateemisten Naisten yhdistyksen jäsentä vieraili heille järjestetyssä tilaisuudessa. Maisteri Armi Hallsten-Kallia esitelmöi aiheesta ”Kristinusko ja nykyajan nainen” ja lehtori Eira Paunu alusti keskustelun naispappeudesta.¹⁰⁵ Keväällä 1950 Jyväskylän Naisjärjestöjen toimesta vietettiin Naisten kunnallispäiviä, jonka toimikuntaan kuului myös yhdistyksen jäsen lehtori Maiju Keynas.¹⁰⁶ Puheenjohtajana Eira Paunu edusti Akateemisten Naisten yhdistystä vuoden 1951 aikana Jyväskylän Naisten Päivien 25-vuotisjuhlassa ja Jyväskylän Liike- ja virkanaisten 5-vuotisjuhlassa. Samoin lehtori Paunu oli mukana perustamassa Suomen Naisjärjestöjen Keskusliiton Jyväskylän osastoa, johon Akateemiset Naiset päättivät liittyä ja ottaa osaa sen toimintaan sääntöjen puitteissa.¹⁰⁷

¹⁰³ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus vuodelta 1944. Jatkosodan vuosina Akateemisten Naisten Liitto osallistui Naisten työvalmiuskeskuksen toimintaan. Suomen lasten siirtoa Ruotsiin johti Liiton varapuheenjohtaja Elsa Bruun ja Liiton rahastonhoitaja Kerttu Sihvonen toimi tärkeällä paikalla kansanhuoltoministeriössä. Hoskola 1997, 32.

¹⁰⁴ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus vuodelta 1946.

¹⁰⁵ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus vuodelta 1950.

¹⁰⁶ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus vuodelta 1950.

¹⁰⁷ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus 1951; pöytäkirja 3.10.1951.

Naisten järjestäytyminen ja siitä seurannut kanavoituminen omiin erillisjärjestöihin huipentui juuri ennen talvisotaa.¹⁰⁸ Kaupunkien ja maaseutujen järjestäytymisperinteet olivat perusolemukseltaan samanlaisia, mutta kaupunkeja leimasi eri elämänpiirien erillisyys, joka puolestaan nopeutti mm. sukupuolittain eriytynyttä toimintaa.¹⁰⁹ Jyväskylässä varsin vireä yhdistystoiminta ei ollut poikkeus valtakunnallisiin oloihin nähden, vaan eri yhdistysten laajat tehtäväkentät vetosivat eri sosiaaliryhmien välillä, eikä harvinaista myöskään ollut, että toimittiin samaan aikaan myös muiden yhdistyksen jäseninä.¹¹⁰ Erityisesti Jyväskylän paikallisyhdistyksen alkuaikana osa sen jäsenistä toimi erilaisissa luottamustehtävissä mm. NNKY:ssä, Naisyhdistyksessä ja kaupunginvaltuustossa. Usein sosiaalinen työ tai valistustoiminta tapahtui juuri näiden muiden järjestöjen välityksellä.¹¹¹

6.3. Jäsenehdotuksen tarkastaminen

Jäsenyyden alati muuttuvat ehdot ovat heijastaneet sitä kehitystä, jota naisten korkeakouluopiskelussa on tapahtunut vuosisadan alusta lähtien. Naisten suhteellinen osuus korkeakouluopiskelijoista on historiallisesti muihin länsimaihin verrattuna ollut Suomessa poikkeuksellisen korkea. Enemmistö ylioppilastutkinnon suorittaneista on ollut naisia. Heidän osuutensa 1940-luvun lopusta lähtien vaikiintui 60%:tiin 1980-luvulle tultaessa.¹¹²

Muutoshalukkuutta sääntöihin pohdittiin Akateemisten Naisten vuoden 1949 marraskuun kokouksessa. Yhteislyseolla haettiin ratkaisua kysymykseen: ”Ketkä olivat oikeutettuja pääsemään yhdistyksen jäseniksi ?” Vuoden 1927 kolmannen pykälän kohtaa haluttiin tarkentaa ja laajentaa. Läsnäolijoiden yksimielinen kanta

¹⁰⁸Sulkunen 1987, 157; Kokko 1992, 19.

¹⁰⁹Sulkunen 1987, 157-175.

¹¹⁰Kokko 1992, 20-21.

¹¹¹Eira Paunun kirje 5.1.1997.

¹¹²Aitta 1988, 6.

oli, että jäseneksi pääsevän naisen, Suomen kansalaisen, tulee olla ylioppilas sekä loppututkinnon suorittanut Suomen yliopistossa tai muussa ylioppilastutkintoon pohjautuvassa korkeakoulussa tai ylioppilas, joka on suorittanut yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinnon Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa. Apteekkarialalla olevilta vaadittaisiin ylioppilastutkinnon lisäksi proviisorintutkinto, Jyväskylän Kasvatusopillisen korkeakoulussa opiskelleilta kasvatustieteiden kandidaatin tutkinto ja kauppakorkeakoulussa opiskelleilta ekonomin tutkinto.¹¹³ Muutospaineet sääntöihin lisääntyivät jo seuraavalla vuosikymmenellä ja ovat jatkuneet tähän päiviin asti

6.4. Kansainvälisiä ja kansallisia virikkeitä

Hiljaisten sotavuosien jälkeen Jyväskylän paikallisyhdistyksessä alkoi esiintyä vaatimuksia uusista toimintatavoista. Tavallisesti kokouksessa oli käsiteltävänä rutiiniasioita kuten, aikaisempien kokousten pöytäkirjojen tarkastamista. Virallisen ohjelman ja omien esitelmöitsijöiden lisäksi kiinnostuksen kohteeksi nousivat erityisesti ulkomaalaiset vierailut. Jo 1920-luvulta lähtien oli Suomen Akateemisten Naisten Liitto järjestänyt ulkomaalaisille esitelmöitsijöille tapaamisia ja illanviettoja Helsingissä.¹¹⁴ Koska vierailujen järjestäminen vaati omat ponnistelunsa, saatiin Jyväskylän yhdistyksen kokouksiin ulkomaalaisia esitelmöitsijöitä vasta vuodesta 1947 lähtien. Kyseisenä vuonna vieraili Jyväskylässä amerikkalainen akateeminen nainen Miss Nancy Foster, esitelmöiden Yhdysvaltain kouluista ja yliopistoista. Syksyllä 1949 Jyväskylän Akateemisilla Naisilla oli mahdollisuus tutustua italialaiseen tohtori Olga Pintoon, jonka esitelmän aiheena oli Italian naisen asema.¹¹⁵ Oman lisävärinsä kokouksiin toi Jyväskylään vuonna

¹¹³ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 20.11.1949.

¹¹⁴Hoskola 1997, 27.

¹¹⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomukset 1947 ja 1949; pöytäkirja 26.9.1949.

1949 muuttanut tohtori Kaino W. Oksanen, jonka yhdistys päätti seuraavana vuonna kutsua kunniajäsenekseen.¹¹⁶

Vuodesta 1949 lähtien kokouksissa päätettiin pitää kaksi esitystä: tieteellisluontoinen esitelmä ja toinen kevyempi esimerkiksi kirjaselostus tai matkakertomus. Pöytäkirjojen perusteella niissä perehdyttiin aiheisiin, jotka liikkuvat jäsenten erityisalojen ja harrastusten mukaan varsin laajalla alueella.¹¹⁷

Suomen Akateemisten Naisten Liitto sai sekä sodan aikana että vielä sodan loppua ruoka- ja vaatetarvikelahjoituksia Ruotsista, Sveitsistä ja Yhdysvalloista. Liiton puheenjohtaja Alli Wiherheimo huolehti pakettien jakamisista eri paikkalisosastoille ja kiitoskirjeiden kirjoittamisesta.¹¹⁸ Jyväskylän Akateemiset Naiset saivat lahjapaketteja erityisesti Amerikan sisaryhdistyksiltä vuosien 1946-47 ja 1950 aikana. Tavarointa sekä arvottiin jäsenten kesken että lahjoitettiin paikalliselle Mannerheim-liitolle. Sihteeri Eeva Riikosen välityksellä Jyväskylän paikallisyhdistys lähetti kiitoskirjeen ja kuvateoksen Suomesta Amerikan akateemisille naisille.¹¹⁹

6.5. Kevätretket uutena toimintamuotona

Jyväskylän paikallisyhdistys sai pian täydennystä joukkoonsa lähikuntien akateemista naisista. Ensimmäiset lääkärijäsenet olivat Korpilahdelta ja Petäjävedeltä ja ensimmäinen kevätretki tehtiinkin kunnanlääkäri Edit Veijon kotiin Korpilahdelle toukokuussa 1933. Pian muodostui tavaksi, että yhdistyksen maaseutujäsenet kutsuivat kevätkauden viimeisen kokouksen kotiinsa ja näin saivat kevätretket alkunsa. Toukokuussa 1939 akateemiset naiset vierailivat Laukaan

¹¹⁶ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 26.9.1949; 29.3.1950.

¹¹⁷ Wahlman 1968, 8.

¹¹⁸ Hoskola 1997, 31-33.

¹¹⁹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomukset vuosilta 1946, 1947, 1950; pöytäkirjat vuosilta 6.9.1946, 7.5.1947, 11.10.1950; Wahlman 1968, 9; Tuulio 1972, 60.

Pernasaareissa johtajapari Heimalan kutsumana, jossa tutustuttiin poikakotiin. Sotavuodet katkaisivat hetkeksi retkien järjestämisen.¹²⁰

Retket suuntautuivat 1950-luvun alussa Jyväskylän lähiympäristössä olevien oppi- ja liikelaitosten sekä sairaaloiden lisäksi mm. Petäjävedelle, jossa jäsenet vierailivat tohtori Nymanin luona ja tutustuivat Petäjäveden kirkonkylään sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kirkkoihin. Toukokuussa 1951 järjestetyn Keuruun retken pääkohteeksi valittiin 1700-luvulla rakennettu vanha puukirkko ja samalla Jyväskylän yhdistyksen jäsenillä oli tilaisuus tavata samalle paikkakunnalle saapuneita haapamäkeläisiä akateemisia naisia.¹²¹ Jo ensimmäisen vierailun suosio takasi kevät- ja syysretkien jatkumisen varten otettavana virkistystoimintana vuosikymmenet eteenpäin.

Akateemisten naisten tulevaisuus oli 1940-luvulla alkaneella kaudella vielä epävarma. Vaihtoehdot nähtiin useimmiten kapealla saralla: oli valittava äitiyden ja virkanaisen roolin välillä. Akateemisessa maailmassa oli hyvin vähän esikuvia naisylioppilaille, jotka olisivat kannustaneet heitä eteenpäin tieteellisessä työssään. Kyseiseksi esikuvaksi haluttiin luoda Akateemisten Naisten Liitto, joka kansalaiskasvatuksen lisäksi toimi erityisesti nuorten akateemisten naisten kannustajana. SANL:n ohjelma perustuikin paljolti eri-ikäisten akateemisten naisten tukemiseen, jossa myös äitiys nähtiin yhtenä osatekijänä.¹²²

Jyväskylän Akateemisten Naisten antama tuki sen jäsenille sekä eri aloja edustavien akateemisten naisten yhteistoiminta koettiin tärkeäksi erityisesti vastavalmistuneiden naismaistereiden keskuudessa. Oman väen aktivointi oli tärkeää, esiintyihän vielä sotavuosien jälkeenkin runsaasti ennakkoluuloja naisten tieteellistä ajattelukykyä kohtaan.

¹²⁰ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 7.5.1939; Wahlman 1968, 7.

¹²¹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 19.5.1950; 27.5.1951; Wahlman 1968, 7.

¹²² Ylioppilaslehti 1949, n:o 11. Naisten kesken pakinassa nimimerkki Taisa.

7. MUUTOSTEN VUODET

7.1. Suomen Akateemisten Naisten Liitto paikallisyhdistyksiensä herättäjänä

Akateemisuuden kautta oli annettu merkitys Jyväskylän yhdistyksen käytännölle. 1950-luvulla kokouspaikat vaihtuivat ja tavat ilmoittaa kokouksista muuttuivat. Jäsenten kodit ja koulut kokoontumispaikkoina olivat heijastaneet akateemisuuden merkitystä. 1950-luvulla jäsenmäärän kasvun takia entisten vakiintuneiden tilojen lisäksi jäsenet alkoivat kokoontua myös ravintoloissa, Jyväskylän kaupunginkirjastossa ja Pappilassa. Kannanotoissa akateemisuus näkyi ennen kaikkea naispappeuskysymykseen liittyvänä keskusteluna.

Vuoden 1951 tammikuun kokouksessa puheenjohtaja Eira Paunu esitti Liiton keskushallitukselta tulleen kirjeen, jossa pyydettiin alaosastojen mielipidettä uusissa sääntöehdotuksissa olevan lisätyn keskushallituksen muodostamisesta. Liiton viimeisessä vuoden 1950 joulukuun kokouksessa oli esitetty muodostettavaksi joko edellä mainitun kaltainen lisätty keskushallitus, johon tulisi jäseniä kustakin alaosastoista ja joka kokoontuisi kerran vuodessa ennen vuosikokousta tai valittaisiin varsinaiseen keskushallitukseen myös paikallisosastojen jäseniä, kuitenkin niin että hallitus olisi päätösvaltainen vain helsinkiläisten jäsenten läsnäollessa.¹²³

Yhteislyseolla pidetyssä kokouksessa kuunneltiin aluksi juristijäsenen Olga Bremerin kannanotto asiaan ja lopulta päätettiin esittää seuraavanlainen ehdotus: Varsinaista keskushallitusta olisi täydennettävä valitsemalla siihen esim. kolme paikallisyhdistysten jäsentä, joilla kullakin olisi varamies samasta yhdistyksestä. Kukin paikallisyhdistys lähettäisi ehdokkaan ja varajäsenen nimen Liiton vuosi-

kokoukseen, joka näistä valitsisi keskushallituksen paikallisjäsenet. Jos samalla paikkakunnalla on kaksi paikallisyhdistystä, suomalainen ja ruotsalainen, saisi sieltä tulla vain yksi jäsen. Näille paikallisyhdistyksen jäsenille olisi lähetettävä ennen jokaista hallituksen kokousta esityslista ja kokouksen jälkeen pöytäkirja ja myös heillä olisi mahdollisuus esittää mielipiteensä kirjallisesti, elleivät he voisi kokoukseen saapua. Keskushallituksen jäsenmäärä olisi oltava sellainen, että se olisi päätösvaltainen vain helsinkiläisten läsnäollessa.¹²⁴

Liiton puolelta haluttiin samanaikaisesti sekä valistaa paikallisyhdistyksiä että antaa vastuuta asioiden eteen päin viemisessä. Jyväskylän yhdistyksen vastaus osoitti järjestöllistä aktiivisuutta, mutta ennen kaikkea valmiuden tuoda mielipiteensä julki.

Samana vuonna Liitto lähetti eri paikallisosastoille myös toisen tärkeän kirjeen, jossa kerrottiin, että Akateemisten Naisten Kansainväliseltä Liitolta oli tullut pyyntö Saksassa pakolaisina oleskelevien akateemisten naisten auttamiseksi. Tilanne oli äärimmäisen vaikea, sillä osa Amerikkaan hyväksytyistä naisista ei ollut läpäissyt lääkärintutkimuksia huonon ravitsemustilansa vuoksi, joten ruokapakit ja käytetyt vaatteet olivat erittäin tervetulleita eri yhdistyksiltä.¹²⁵

Syksyllä 1951 puheenjohtaja Eira Paunu selosti Suomen Naisjärjestöjen Keskusliiton paikallisen osaston perustamiskokousta, jossa hän oli ollut läsnä. Puheenjohtajan ehdotuksen mukaisesti päätettiin lähettää edustaja kyseisen osaston kokouksiin, mutta toimintaan päätettiin osallistua oman yhdistyksen suuntaviivojen ja periaatteiden mukaisesti. Näin akateemiset naiset saivat suoraa ensikäden tietoa sekä Suomen Naisjärjestöjen Keskusliiton toiminnasta ja kokousten sisällöstä että mahdollisuuden tehdä yhteistyötä.¹²⁶ Vuonna 1954 Jyväskylän paikallisyhdistys sai SANL:ta kirjeen, joka koski Suomen Naisjärjestöjen Keskusliiton taholta Valtioneuvostolle osoitetun vetoamuksen allekirjoittamista. Vetoamus,

¹²³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 24.1.1951.

¹²⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 24.1.1951.

¹²⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, saapuneet kirjeet, 1951.

¹²⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 3.10.1951.

joka päätettiin allekirjoittaa, koski toimenpiteitä lasten siveellisen koskemattomuuden suojan lisäämiseksi.¹²⁷

Heinäkuussa 1951 oli tullut kuluneeksi 50 vuotta siitä, kun Suomen naiset saivat oikeuden harjoittaa opintoja yliopistossa ilman erivapautta. Tämä asia nousi monien esitelmien pääteemaksi. Liitto halusi juhlistaa myös omia kokouksiaan ja vuoden 1951 syyskokoukseen pyydettiin esitelmä Turun paikallisyhdistykseltä. Näin aloitettiin sarja ”paikallisosastot esittäytyvät”.¹²⁸ Seuraavan vuoden syyskokoukseen ohjelman järjestivät Jyväskylän paikallisyhdistyksen jäsenet. Tohtori Eira Paunu esitelmöi aiheesta ”Koulun ero kirkosta Suomessa” ja lehtori Vuokko Raekallio-Teppo aiheesta ”Keski-Suomen panos kansallisessa kulttuurisamme”.¹²⁹ Akateemisten Naisten Liiton vuosikokouksessa vuonna 1952 olivat yhdistyksen edustajina puheenjohtaja Eira Paunu, sihteeri lehtori Katri Niskanen sekä lehtori Vappu Rekola Helsingistä.

7.2. Ulkomaiset ja kotimaiset esitelmäitsijät

1950-luvulla kotimaisten esitelmien lisäksi suosittuja aiheita olivat selostukset opinto- ja kongressimatkoista, joiden avulla tutustuttiin Lontoon ja Sveitsin lisäksi Rooman Villa Lanteen, Jugoslaaviaan, Saksaan jne. Jäsentilaisuuksien esitelmien pitäjät olivat useimmiten omasta piiristä tai jäsenten hyviä ystäviä. Vaikka useimmat ulkomaalaiset vieraat olivat Liiton kutsumia, löytyi myös Jyväskylästä ulkomaalaisia akateemisia naisia, joita ryhdyttiin kutsumaan yhteisiin tapaamisiin ja illanviettoihin.

Vuonna 1951 Jyväskylässä toiminut englantilainen akateeminen nainen Miss Rosemary Flanders vieraili Jyväskylän yhdistyksessä tohtori Aino Fredriksonin

¹²⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 22.2.1954.

¹²⁸Tuulio 1972, 66.

¹²⁹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus 1952.

luona pidetyssä kokouksessa. Miss Flanders esitelmöi Englannin sen aikaisesta proosakirjallisuudesta tuoden esille omia henkilökohtaisia mielipiteitään.¹³⁰

Vuoden 1953 marraskuussa yhdistys vietti kirjallisuusviikkoa. Ensin Lehtori Lahja Okkeri esitti P. Mustapään runonäytteitä, jonka jälkeen lehtori Tyyne Wahlman haastatteli yhdistyksen jäseniä heidän kirjallisuuden harrastuksestaan. Lehtori Wahlman tiedusteli eri alojen edustajilta, miten he luettavansa valitsivat ja millä tavoin kirjallisuutta lukevat. Keskusteluissa ilmeni, että ajan puute tuntui olevan monelle se syy, joka sai tarkoin valitsemaan luettavat teokset kaiken kiinnostavan kirjallisuuden joukosta.¹³¹

Samana vuonna jäsenet tapasivat kaksi Yhdysvalloista saapunutta Fulbright-stipendiaattia: professori Taimi Rannan ja fil. tohtori Anna Elosen. Vuonna 1954 Kaupunginhotellin Jääkärikabinetissa pidetyssä tilaisuudessa 26 jäsenellä oli mahdollisuus kuunnella tohtori Miette Mäkisen saksankielistä esitelmää Sveitsin historiasta ja naisen asemasta sekä eroavaisuuksista tavoissa ja kielissä. Tauon jälkeen oli mahdollisuus kuunnella Miss Olive Jefferieksen selostusta Lontoon yliopistosta ja opiskelusta.¹³²

Hospitsissa syyskuussa 1959 illan vieraaksi oli saatu eteläafrikkalaisen tyttökoulun johtaja Miss Spies, joka kertoi kotimaansa oloistaan, erityisesti naisen asemasta ja rotukysymyksestä. Miss Spies totesikin asioiden olevan aivan toisenlaisia kun niiden parissa elää.¹³³

Näköaloja laajennettiin myös vaihtamalla kokoontumispaikkoja. Jäsenmäärä oli noussut 1950-luvulla keskimäärin 70 jäseneseen, jolloin harvemmin enää kokousten pitäminen onnistui jäsenten kotona. Kokouksiin osallistujat vaihtelivat ja keskimäärin yhteisissä tapaamisissa oli parikymmentä jäsentä. Yhteislyseon ja Tyttökoulun lisäksi kokouksia vietettiin Lounasravintolassa, kaupunginhotellin

¹³⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 4.3.1951. Esitelmä suomennettiin.

¹³¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 17.11.1953.

¹³²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomukset 1953 ja 1954; Tuulio 1972, 69.

¹³³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 19.9.1959.

Jääkärikabinetissa, Pappilassa, Teatteriravintolassa, Hospitsissa ja Jyväskylän kaupunginkirjastossa. Kokouspaikkojen perusteella voikin seurata Jyväskylän kaupunkikuvan muuttumista. Samoin pidetyt esitelmät usein liittyivät kokouspaikan edustamaan toimintaan ja esimerkiksi kouluissa pidettävien kokousten emäntinä toimivat usein talossa työskentelevät naisopettajat.

1950-luvulla järjestetyt syys- ja kevätretket innoittivat yhä useampia jäseniä osallistumaan näihin jo perinteiksi muodostuneille matkoille. Toukokuussa 1954 akateemiset naiset tekivät retken Säynätsaloon, missä ensin osallistuttiin jumalanpalvelukseen Säynätsalon kirkossa ja sen jälkeen käytiin Kunnantalossa ja tehtaan konttorirakennuksessa.¹³⁴ Vuonna 1956 Pieksämäelle suunnattu retki oli tavallista laajempi. Tarkoitus oli tutustua Suomen kirkon Sisälähetysseuran laitoksiin. Johtaja Hilikka Peltosen johdolla jäsenet tutustuivat myös Kasvattajaopistoon ja diakonissalaitokseen sekä vanhainkodin ja lastenkodin toimintaan.¹³⁵ Kevätretkistä on syytä mainita myös toukokuiseen Ruusupuistoon tutustuminen vuonna 1957. Maisteri Sirkka Valjakka oli järjestänyt kahvikutsut viime vuosisadan tyyliin käsityöläiskodissa. Samalla maisteri Valjakka esitteli molemmat mu-seorakennukset 31 innostuneelle kuulijalle.¹³⁶ Syysretkiä puolestaan tehtiin vuosina 1958-59. Ensimmäinen retki tehtiin Saarijärvelle edestakaisin kiskobussilla. Akateemiset naiset tutustuivat Runeberg -muistoihin ja siunauskappeliin. Uudessa Yhteiskoululla näytettiin Saarijärvifilmi ja sankarihaudalla seurattiin koulun 50-vuotisjuhlien kunnianosoituksia. Jälkimmäinen retki suunnattiin Keski-Suomen Kasvatusneuvolaan, missä tohtori Ahto esitelmöi lasten psykiatrisesta ja kasvatusneuvolatyöstä. Diplomi-insinööri Tuulikki Pietiläisen johdolla tutustuttiin kasvatusneuvolan laboratorioon.¹³⁷

¹³⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 30.5.1954.

¹³⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 28.5.1956.

¹³⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 30.5.1957.

¹³⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 21.9.1958; 10.11.1959.

7.3. Toiminnan vastuunkantajasta teologian tohtoriksi

Yhdistyksen jäsenet halusivat kunnioittaa ja muistaa uranuurtaja naisia. Emma Irene Åströmin syntymäpäivänä huhtikuun 27. päivänä 1950, johtokunta sekä joukko muita yhdistyksen jäseniä olivat läsnä Jyväskylän tyttökoulun aamuharjauksessa, jossa paljastettiin yhdistyksen koululle lahjoittama Emma Irene Åströmin suurennettu valokuva. Lehtori Eira Paunun pitämän puheen jälkeen luovutettiin kuva tyttökoululle, jossa Emma Åström oli aikoinaan aloittanut opettajanuransa.¹³⁸

Vuosi 1952 muodostui yhdistyksessä erityisen merkitykselliseksi. Jyväskylän Akateemiset Naiset saavuttivat neljännesvuosisadan merkkipylvään ja yhdistyksen puheenjohtaja Eira Paunu väitteli ensimmäisenä naisena teologian tohtoriksi lokakuun 25. päivänä aiheenaan ”Torsten Thure Renvall - Elämä ja Toiminta”.¹³⁹ Se oli kaikille, varsinkin oman yhdistyksen, akateemisille naisille tärkeä asia. Myös Liitto muisti häntä stipendillä.¹⁴⁰ Kyseisen vuoden aikana uudeksi työmuodoksi yhdistyksen piirissä tuli raamattupiiri.¹⁴¹

Jyväskylän Akateemisten Naisten 25-vuotisjuhlaa vietettiin vuonna 1953. Yhdistyksen olemassaolo oli jo tunnustettu järjestökentässä ja sen toimintalinjaa oli täsmennetty mm. ulkomaisiin vierailijoin. Helmikuun 22 päivänä pidettiin aluksi Kauppakamarin huoneistossa vuosikokous, jonka jälkeen siirryttiin Suomen Pankin lounasravintolaan. Puheenjohtaja Eira Paunu avasi kokouksen toivottamalla vierailijat tervetulleiksi. Mukana kutsuttuina ja esitelmöitsijänä olivat Suomen Akateemisten Naisten Liiton puheenjohtaja tohtori Irma Rantavaara ja juhlapuheen pitänyt lehtori Lahja Okkeri. Läsnä olivat myös yhdistyksen perustajajäsenet maisteri Aino Peltonen ja tohtori Aino Särkkä, jotka muistelivat Akateemisten Naisten perustamisaikoja ja toivat tervehdyksen kunniajäsen Kaino W.

¹³⁸ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus vuodelta 1950.

¹³⁹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus 1952.

¹⁴⁰ Haastattelut 16.12.1996.

¹⁴¹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 8.10.1952.

Oksaselta. Jyväskylän Liike- ja virkanaisia edusti ja sen onnittelut esitti maisteri Sirkka Valjakka. ¹⁴²

7.4. Naispappeuskysymys kannanottojen kohteena

Naispappeuskysymykseen otettiin kantaa tiiviisti sekä Suomen Naisjärjestöjen Liiton että omien paikallisyhdistysten kokouksissa. ¹⁴³ Pappilassa maaliskuussa 1955 tohtori Eira Paunu alusti keskustelukysymyksen: ”Naisen asema ja tehtävät kirkossa”. Vuoden 1953 Kirkolliskokouksen asettama toimikunta, joka tutki teologisen loppututkimuksen suorittaneiden naisten asemaa ja tehtäviä kirkkoissamme, oli lähettänyt asiaa koskevia kysymyksiä SANL:lle, lausunnon antamista varten. Puheenjohtajan mukaan sama kysymys oli kaikissa Pohjoismaissa keskustelun alaisena. Tiedusteluissa pyydettiin pohtimaan mm. oliko seurakuntien työ naisten ja tyttöjen kohdalla riittävää ja missä määrin naisten osallistuminen seurakunnan toimintaan elpyisi, jos palkattaisiin naistyöhön teologisen loppututkimuksen suorittanut nainen? Tiedusteluihin päätettiin lähettää seuraavat vastaukset: todettiin seurakunnan tyttö- ja naistyön tavoittavan vain murto-osan tarvitsijoista, joten työtä olisi edelleen kehitettävä. Samalla tähdennettiin, että kirkon naistyö tarvitsisi henkilöitä, jotka olivat saaneet tarpeeksi perusteellisen teologisen koulutuksen ja jotka lisäksi naisena ymmärsivät naisten ongelmia. Kyseisillä työntekijöillä katsottiin olevan myös mahdollisuuksia saada kosketusta akateemisesti sivistyneisiin piireihin. ¹⁴⁴

Kokous käsitteli myös kysymystä naispappeudesta. Jäsenet olivat sitä mieltä, että naisteologeja varten ei pitäisi perustaa omaa virkaa, vaan heidän tulisi saada pappisvihkimys sitä seuraavineen valtuuksineen ja oikeuksineen. Tätä perusteltiin myös sillä, että kun yli parikymmentä vuotta kestäneen kokeilun jälkeen

¹⁴²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 22.2.1953; toimintakertomus 1953.

¹⁴³Minerva 2/1958.

¹⁴⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 18.3.1955.

naisteologejen työ oli kehittymässä sellaiseksi, että sen menestyksellinen suorittaminen vaati heidän toiminta-alansa ja -valtuuksiensa laajentamista, tulisi puolinnaisesta papinvirasta helposti kirkollisen lainsäädäntöjen hitauden vuoksi kehityksen este.¹⁴⁵

7.5. Jyväskylän yhdistyksen virallinen toiminta 1950-luvun lopulla

Kaupunginhotellilla vietettiin lokakuun kokousta 43 jäsenen voimin vuonna 1955. Kaino W. Oksanen kertoi syyskuussa Helsingissä pidetyistä juhlapäivällisistä, jossa Alli Wiherheimo oli kutsuttu 7. kunniajäseneksi Akateemisten Naisten Liittoon. Lisäksi tohtori Oksanen toi tilaisuudessa olleilta jäseniltä sekä yhteiset että henkilökohtaiset terveiset Jyväskylän akateemisille naisille.¹⁴⁶ Marraskuussa SANL:n puheenjohtaja Inkeri Anttila oli käymässä Jyväskylässä. Tohtori Anttila selosti eläkeikäisten ja pitkäaikaisten jäsenten jäsenmaksuista sekä Minerva lehden merkityksestä.¹⁴⁷ SANL:n jäsenlehden Minervan syntyprosessi oli alkanut jo vuoden 1953 aikana ja sen tarkoituksena oli heijastaa Liiton toiminnan perustavoitteita - herättää ja kartuttaa jäsenten tietoa. Henkilökohtaisten korttien lisäksi Jyväskylän osasto ryhtyi muiden paikallisyhdistysten tavoin ilmoittamaan jäsenille kokouksistaan Minervassa.¹⁴⁸

Minervan avulla haluttiin myös solmia yhteyksiä erityisesti nuoriin naisopiskelijoihin ja houkutella heitä yhdistykseen. Vuonna 1956 päätettiin Minervasta julkaista mainosnumero, jossa selostettiin Liiton päämääriä, organisaatiota jne. Lehteä lähetettiin kaikille akateemisille naisyhdistyksille uusien jäsenten värväämi-

¹⁴⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 18.3.1955.

Yhdistyksen jäsenet korostivat, että alalla, jossa parhaillaan syntyy uutta, ei voi säätää lakia yksinomaan lähimenneisyyden ja nykyhetken tarpeita varten. Naisteologi voi papinvirassa parhaiten palvella kirkkoa. Sen puitteissa hän voi erikoistua tehtäviin, joihin hän tuntee kutsumusta, mutta tarpeen vaatiessa hänellä on mahdollisuus kaikkien niiden tehtävien suorittamiseen, jotka papinvirkaan kuuluvat. Kun maassamme nainen ja mies kaikilla aloilla toimivat rinnan, suuri yleisö pian tottuu naispappiin.

¹⁴⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 13.10.1955; Tuulio 1972, 70.

¹⁴⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 13.11.1955.

seksi. Jyväskylän akateemisten naisten toivottiin jakavan jäsenlehteä erityisesti Normaalilyseossa ja Kasvatusopillisessa Korkeakoulussa.¹⁴⁹

Vuoden 1955 marraskuun lopun kokouksessa Jyväshovin peilialissa oli 19 jäsentä kuuntelemissa rehtori Alma Tenhusen selostusta Tampereella pidetystä Liiton syyskokouksesta. Tilaisuuden yhteydessä akateemisia naisia kehoitettiin osallistumaan naisten äänioikeuden 50-vuotisjuhlaan ja ilmoitettiin seuraavana kesänä pidettävästä Pariisiin kokouksesta. Samalla jäseniä muistutettiin viidestä akateemisesta pakolaisnaisesta ja heidän auttamisesta.¹⁵⁰ Seuraavana vuonna toimintamuodot laajenivat, kun päätettiin perustaa keskustelukerho. Ensimmäinen tapaaminen oli 8. maaliskuuta Pappilassa.¹⁵¹

SANL:n syyskokouksen paikaksi oli valittu Jyväskylä vuonna 1957. Sitä ennen lokakuun kokouksessa jäsenet puheenjohtaja Eira Paunun johdolla hahmottelivat tulevan kokouksen ohjelmaa. Hospitsiin päätettiin järjestää yhteinen lounas, jonka jälkeen siirryttäisiin korkeakoululle. Samassa kokouksessa puheenjohtaja kertoi, että professori Jalavisto ja Akateemisten Naisten Maailmanliiton edustaja olivat vierailleet kuluneena kesänä Jyväskylässä tekemässä tiedusteluja, voisiko Helsingissä vuonna 1959 pidettävän kokouksen osanottajien retkeilyn suunnata myös Jyväskylään.¹⁵²

¹⁴⁸(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 22.2.1954.

¹⁴⁹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, saapuneet kirjeet, kotelo 3, postikortti lehtori Martta Mäkinimelle 2.1.1956; Tuulio 1972, 71.

Muiden maiden ”minervat” poikkesivat suomalaisesta alkuaan vaatimattomasta muutaman sivun versiosta. Vuoden 1961 Minervan mukaan Itävallassa neljästi vuodessa ilmestyvä VAÖ (Verband der Akademikerinnen österreichs) Mitteilungen oli sivuluvuiltaan nelinkertainen, joten sisältökin oli monipuolisempi. Erilaisten artikkelien lisäksi lehdessä muistettiin mm. huomattavien akateemisten naisten merkkipäiviä ja se sisälsi myös kirja-arvosteluja. Ranskan FEMMES DIPLOMEES oli myös neljästi vuodessa ilmestyvä yli neljäkymmensivuinen julkaisu oli erilaisia osastoja. Lehti seurasi tiiviisti jäsentensä eri elämänvaiheita, siinä oli paitsi uutisia sekä jäsenten kihlauksista että kuolemantapauksista. Brittiläinen julkaisu THE UNIVERSITY WOMEN’S REVIEW kirjoitti virallisten asioiden lisäksi useita lyhyehköjä kirjoituksia mitä erilaisimmilta aloilta. Minervan toimitus vetosi samalla paikallisyhdistyksiin, toivoen näiltä 2-4 sivun pituisia lyhennelmiä esitelmistä. Samalla jäseneltä toivottiin vihjeenä keskustelun arvoisia artikkelin aiheita. Minerva 2/1961.

¹⁵⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 21.11.1955.

¹⁵¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 21.2.1956 ja 12.4.1956. Maisteri Anni Haapamäki toi huhtikuun kokoukseen terveiset keskisuomalaisen osakunnan 25-vuotisjuhlista.

¹⁵²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 23.10.1957.

Liiton syyskokouksessa marraskuun 17 päivänä 1957 oli edustettuna kymmenen paikallisyhdistystä, yhteensä noin 55 jäsentä. Kokouksessa käsiteltiin tulo- ja menoarviota, johon oli sisällytetty menoerä konferenssin alustavia kuluja varten. Konferenssin aiheuttamista menoista päätettiin järjestää keräys ensin jäsenten keskuudessa ja myöhemmin kääntä valtiovallan ja eri säätiöiden puoleen. Liiton tiedotuslehteä *Minervaa* päätettiin konferenssin vuoksi julkaista 10 numeroa vuodessa vuosina 1958 ja 1959.¹⁵³

1950-luku edusti yhteistyön kasvun aikaa Liiton ja paikallisyhdistysten välillä. Liiton virallisia kokouksia alettiin kierrättää eri paikkakunnille ja yhteydenpitoa tiivistettiin myös puheenjohtajan vierailuin. Tohtori Rantavaaran puheenjohtajakaudella alkoivat keskushallituksen jäsenet käydä paikallisyhdistysten kokouksissa pitämässä esitelmiä lähemmän yhteistyön aikaansaamiseksi.¹⁵⁴

Kyseinen vuosikymmen edusti kansainvälisesti huomionarvoista aikaa. Suomen Akateemisten Naisten Liiton jäsenmäärä oli lähes yhtä suuri kuin Ruotsin, Norjan ja Tanskan yhteensä, vain vähän pienempi kuin Ranskan, ja yksinään suurempi kuin kaikkien espanjaa puhuvien maiden jäsenmäärät yhteensä. Toisaalta täytyy huomioida, että vuoden 1950 väestönlaskennassa todettiin akateemisia naisia olevan maassamme noin 11500. Jäsenmäärän lisäkasvuun oli siis mahdollisuuksia, kun vuoden 1958 jäsenmäärä oli noin 1500.¹⁵⁵

¹⁵³ *Minerva* 5/1958.

¹⁵⁴ Tuulio 1972, 67; Mustakallio 1988,45; Elovainio 1967, 3. Lukuvuodesta 1955 lähtien oli mahdollista suorittaa humanististen tieteiden ja luonnontieteiden kandidaatin tutkintoja. Naisten osuus humanististen aineiden opiskelussa oli varsin korkea noin 60-70%. Voimakas nousu naisten opiskelussa alkoi kuitenkin vasta 1960-luvulla, jolloin naisia alettiin tarvita entistä enemmän työmarkkinoilla. Vuonna 1960 korkeakouluissa oli 23552 opiskelijaa ja heistä oli naisia 46%.

¹⁵⁵ *Minerva* 4/58.

8. KANSAINVÄLISIÄ JA KANSALLISIA JULKILAUSUMIA

8.1. Naiskuvan muutos toiminnan pohjana

1960-luvulla monet Jyväskylän paikallisyhdistyksen vakiintuneet tavat ja asenteet säilyivät uusien muotojen rinnalla. Akateemisuus korostui vaikuttamisen keinoissa, lähinnä julkilausumissa. Paikallisyhdistyksen sosiaalista statusta vahvistavat kevätretket ja toiminnan kulttuuripainotteisuus – tärkeäksi muodostui jäsenten yhdessäolo, ei niinkään ammatillinen kehittyminen. Akateemisuuden statusta ylläpidettiin valitsemalla kunniajäseniä ja tutustumalla toisiin akateemisiin sisäryhdistyksiin.

Vuonna 1966, kun lähes sata vuotta oli kulunut ensimmäisen naisopiskelijan kirjoittautumisesta yliopistoon, naisten osuus opiskelijoista oli noussut puoleen. Muutos opiskelijakunnan rakenteessa heijastui myös muutoksena akateemisen ammattikunnan rakenteessa. Väestölaskennan perusteella kaikista akateemisen loppututkinnon suorittaneista, ammatissa toimivista oli 32 % naisia. Naisten osuus vaihteli lisäksi ammattialoittain.¹⁵⁶

1960-luvulla naisliike halusi ottaa kantaa jo 1930-luvulla alkaneeseen keskusteluun perheen ja ansiotyön yhdistämisestä. Lähtökohtana oli, että naimisissa olevien naisten työssäkäynti oli yleistynyt Suomessa pitemmälle kuin missään muussa kehittyneessä kapitalistisessa maassa samaan aikaan. Asia kärjistyi jopa niin, että ”perheellisten naisten ansiotyöstä tehtiin melkein pä pakko tai ainakin

¹⁵⁶Elovainio 1967,1. Väestölaskennan perusteella ei saa tietoja akateemisen koulutuksen saaneiden naisten ja miesten ammattiaseman mukaisesta jakautumisesta. Kuitenkin voidaan todeta, että mitä korkeammalle yhteiskunnan ammattihierarkiassa siirrytään sitä pienempi on naisten osuus.

niin positiivinen ilmiö, että se omalta osaltaan kiihdytti perheellisten naisten ansiotyön yleistymistä”.¹⁵⁷

Akateemisten Naisten uusia yhdistyksiä syntyi jatkuvasti 1950-60-luvulla. Samalla keskusteltiin toistuvasti niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla julkisen elämän, perheen ja työn yhteensovittamisesta. Vaikuttamisen keinoina olivat aktiivinen osallistuminen kansainvälisiin kokouksiin ja julkilausumat. SANL:n vuoden 1969 syyskokous antoi julkilausuman korkeakoulujen hallintaa koskevasta lakiluonnoksesta. Julkilausumassa otettiin varovasti kantaa liian pitkälle meneviin ja kokeilemattomiin uudistuksiin, koska ”eri korkeakoulut olivat erilaisia ja eri kokoisia ja korkeinta johtoa sekä valvontaa tarvittiin”. Huolestumista aiheutti myös tieteitten ja opetuksen tason mahdollinen lasku. Liiton asettamaan toimikuntaa, joka käsitteli korkeakoulu-uudistusta, kuului Jyväskylän yhdistyksestä apulaisprofessori Aira Kemiläinen.¹⁵⁸

Jyväskylän Akateemisten Naisten uudeksi puheenjohtajaksi valittiin vuonna 1960 yliopettaja Eine Rönkä, joka jatkoi edeltäjänsä tohtori Eira Paunun lähes 20 vuotta kestänyttä määrätietoista työtä. Työmuodot pysyivät lähes ennallaan, mutta toiminta oli epäsäännöllisempää - välillä kokoonnuttiin kolme kertaa vuodessa ja toisinaan pidettiin kuusi kokousta. Asiakirjojen mukaan 1960-luvulla kokouksia ja retkiä pidettiin yli 140 ja varsinaisia jäseniä oli vuoden 1969 lopussa 79 sekä 2 kunniajäsentä.¹⁵⁹

Vuoden 1960 ensimmäinen vuosikokous pidettiin Hospitsissa, jossa virallisten vuosikokousasioiden lisäksi voimistelunopettajat Tuija Vepsäläinen ja Ulla Rask sekä agronomi Martta Martimo kertoivat muistelmia edellisen kesän kongressista Helsingissä. Kokouspaikka pysyi samana yhdistyksen viimeisessä syysko-

¹⁵⁷Jallinoja 1981, 277-278. Jallinojan mukaan tätä kysymystä Suomessa ajava uusi naisliike, joka esiintyi Yhdistys 9:n nimellä, viritti sen pitemmälle kuin missään muussa maassa saman aikaan. Vaikka 60-luvun uuden naiskuvan syntyminen voidaan Jallinojan mukaan paikallistaa Yhdistys 9:ään, vanha naisliikekin oli olemassa samaan aikaan. Se edusti kuitenkin Yhdistys 9:n ilmaisevan sanonnan mukaan ns. maltillista sukupuolirooli-ideologiaa. Saarinen 1977, 64.

¹⁵⁸(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1969 toimintakertomus; Hoskola 1997, 44-46.

¹⁵⁹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1969 toimintakertomus; Wahlman 1968, 7.

kouksessa, jonne oli saapunut vieraaksi Liiton puheenjohtaja professori Eeva Jalavisto. Illan esitelmän aiheena oli ”Oman kehon havaitseminen”. Kevätretki tehtiin Kangasvuoren sairaalaan ja marraskuun lopussa jäsenet tutustuivat Gummerus Oy:n tuotantolaitoksiin. SANL:n vuosikokouksessa edustivat paikallisyhdistystä puheenjohtaja Eine Rönkä ja varapuheenjohtaja Maire Häkkinen. Syyskokouksessa edustajana toimi rehtori Lahja Okkeri.¹⁶⁰

8.2. Aloitteentekijöistä kunniajäseniä

Lyseon uudessa opettajainhuoneessa pidetyssä kokouksessa huhtikuussa vuonna 1961 puheenjohtaja Eine Rönkä avasi kokouksen ja ehdotti, että yhdistyksen perustajajäsenet ensimmäinen puheenjohtaja Tyyne Wahlman ja ensimmäinen sihteeri rehtori Hilja Vesala kutsuttaisiin yhdistyksen kunniajäseniksi. Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti. Samalla päätettiin lähettää heille kunniajäsenkirjat ja kutsua heidät olemaan läsnä vuoden 1961 syyskokouksessa. Lehtori Wahlman olikin läsnä Keski-Suomen museossa järjestetyssä lokakuun kokouksessa, johon tutustuttiin maisteri Sirkka Valjakan opastuksella. Rehtori Vesala ei pystynyt saapumaan huonon terveydentilansa takia.¹⁶¹

Helmikuun vuosikokouksessa vuonna 1968, juuri ennen yhdistyksen 40-vuotisjuhlaa, johtokunta ehdotti kunniajäsenen valitsemista entisten puheenjohtajien keskuudesta. Päätös tehtiin saman vuoden huhtikuussa pidetyssä kokouksessa. Yksimielisesti jäsenet kannattivat rehtori Lahja Okkerin valitsemista uudeksi kunniajäseneksi ja asia jätettiin johtokunnan toteutettavaksi seuraavaan kokoukseen mennessä. Rehtori Okkeri olikin läsnä Ruuponsaaren tehdyssä kevätretkes-

¹⁶⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat: 9.3, 27.4, 14.9, 24.10 ja toimintakertomus vuodelta 1960.

¹⁶¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat: 25.4, 24.10 ja toimintakertomus vuodelta 1961.

sä, jonka yhteydessä kutsu kunniajäseneksi tapahtui ja samalla hänelle luovutettiin asiaankuuluva kunniakirja.¹⁶²

Varsinaisten kokousten lisäksi toimintamuotoja laajennettiin kulttuurinpuolelle. Museokäyntien lisäksi seurattiin teatteriesityksiä. Huhtikuussa 1962 yhdistyksen jäseniä oli seuraamassa Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun juhlasalissa Jyväskylän Ylioppilasteatterin näytäntöä, jossa esitettiin kaksi osaa näytelmästä ”Unet”, harjoituksena Ylioppilasteattereiden välisiä kilpailuja varten. Esityksen jälkeen päätoimittaja Kyösti Sorjonen puhui modernin teatterin luonteesta.¹⁶³ Jyväskylän Huoneteatterissa nähtiin suomalaisen teatterin kantaesityksenä Durrenmattin Romulus Suuri vuonna 1969. Väliajalla maisteri Ensio Seies esitteli kävijöille uuden teatterihuoneiston ja kertoi Huoneteatterin vaiheista. Myös Viitaniemen yhteislyseossa kuultiin kulttuuripainotteista ohjelmaa joulukuussa 1962. Lehtori Helke esitti huomioita Eino Leinon Helkavirsistä löytäen niille vertauskohtia Chagallin lasimaalauksista ja eräästä Gustave Flaubertin legendasta. Esityksessä haluttiin kiinnittää päähuomio kaikkiin näiden taideteosten antamiin visuaalisiin vaikutelmiin, niin että ”niiden eri kohtauksia katseltiin kuin värikkäinä tauluina”.¹⁶⁴

8.3. Jyväskylän yhdistyksen toiminta 1960-luvulla

1960-luvulla naispappeuskysymys koettiin päivän polttavana kiistakysymyksenä. Lokakuussa 1962 uudessa seurakuntatalossa järjestetyssä kokouksessa oli 31 jäsentä kuuntelemassa illan ohjelmaa. Tohtori Eira Paunu selosti naispappeuskomitean työstä ja tuloksista huomauttaen, että ”erimielisyyden aiheena ei niinkään ollut pyrkimys uskollisuuteen raamattua kohtaan, vaan virkakäsitteiden eri-

¹⁶²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten naisten arkisto, pöytäkirjat 29.2; 3.4; 19.5.1968.

¹⁶³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 5.4.1962 ja vuoden 1962 toimintakertomus.

¹⁶⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 7.12.1962 ja 25.11.1969.

laisuus”. Esityksen jälkeen esiin nousseessa keskustelussa todettiin, että Jyväskylän papeilla ei ollut mitään naisen papiksi vihkimistä vastaan.¹⁶⁵

Sääntöjen muospaineet tulivat jälleen ajankohtaisiksi. Vuoden 1964 Yhdyspankin kerhohuoneessa pidetyssä vuosikokouksessa seitsemänten pykälään halettiin muutosta. Pykälä, joka koski johtokunnan kokoonpanoa, muutettiin sikäli, että lukumäärää lisättiin kahdella jäsenellä, yhdellä vakinaisella ja yhdellä varajäsenellä. Asia käsiteltiin sääntöjen mukaan ja hyväksyttiin vielä seuraavassa kokouksessa. Keskushallituksen vielä hyväksyttyä muutoksen, saatiin siitä lähtien valita johtokuntaan yhteensä kuusi jäsentä, neljä vakinaista ja kaksi varajäsentä.¹⁶⁶

Kuluneeseen 37. toimintavuoteen mahtui lisäksi vierailu Keski-Suomen Sairaanhoidajaopistoon ja Kaupungintalon maistraattiin. Jälkimmäiseen kohteeseen akateemiset naiset tutustuivat pormestari Häkkisen ja varatuomari Katri Aarniluoman opastuksella. Joulukuussa jäsenet viettivät pikkujoulua Seurakuntatalossa, missä lehtori Maija Paajanen esitelmöi Nyky-Israelin naisesta ja tohtori Eira Paunu kertoi alkukirkon aikaisista virsistä äänilevynäyttein.¹⁶⁷

1950-luvun järjestötoimintaa oli vahvasti leimannut kansainvälisyys sekä esitelmissä että niiden pitäjissä. Uudella vuosikymmenellä yhteydet avautuivat ja matkustaminen helpottui huomattavasti. Matkaselostuksetkin heijastelivat ”kaukokaipuuta”. Nyt kiinnostuksen kohteiksi nousivat eksoottiset kohteet kuten, Kaukoitja ja Havaiji.¹⁶⁸ Vuoden 1963 syyskokouksessa Liitto päätti kutsua vieraaksi Suomeen Unesco-stipendiaatin, jonka oli tarkoitus vierailla myös Ruotsissa ja Belgiassa akateemisten naisten liiton vieraina. Lokakuussa 1964 brasilialainen Maria da Conceicao Lanna Wykrota saapui Helsinkiin, josta hän teki myös matkan Tampereelle ja Jyväskylään. Kotimaassaan yliopiston kasvatuspsykologi-

¹⁶⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 26.10.1962 ja vuoden 1962 toimintakertomus.

¹⁶⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus 1964. Kokousasioiden jälkeen esitelmöi pankinjohtaja, varatuomari Pekka Lipponen pankin taseesta.

¹⁶⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 26.2, 29.4, 4.11, 9.12 ja vuoden 1964 toimintakertomus.

an opettajana toiminut vierailija tutustui Jyväskylän yhdistyksen vieraana korkeakouluihin ja kävi keskusteluja professori Niilo Mäen kanssa ns. vaikeiden lasten kasvatopsykologisista kysymyksistä.¹⁶⁹

Yhdyspankin kerhohuoneessa kokoonnuttiin uudestaan vuoden 1965 helmikuussa. Varsinaisten vuosikokousasioiden jälkeen luettiin Syöpäyhdistyksen vetoamus varojen keräyksestä Jyväskylään rakennettavaan Sädesairaalaan varten. Asia päätettiin jättää johtokunnan harkittavaksi. Vapaaehtoinen keräys päätettiin suorittaa myös vuoden 1968 erityiskansanopiston hyväksi perustettuun rahastoon. Keväällä 1965 kokoonnuttiin A. Fredrikson Oy:n tehdasrakennuksessa, missä ekonomi Alli Fredrikson toivotti yhdistyksen jäsenet tervetulleiksi Suomen vanhimpaan lakki- ja kravattitehtaaseen. Tämän jälkeen siirryttiin pitämään varsinaista kokousta voimisteluopettaja Heljä Fredriksonin kotiin. Syyskausi puolestaan aloitettiin tekemällä retki Valkeakoskelle sikäläisten akateemisten naisten luo. Kaupunkiin tutustumisen jälkeen siirtyivät Jyväskylän akateemiset naiset paikallisen yhdistyksen puheenjohtajan luokse, jossa pidettiin osastojen yhteinen kokous. Virallisten asioiden jälkeen Valkeakosken Akateemisten Naisten varapuheenjohtaja esitti katsauksen Valkeakosken historiaan ja kaupungin kehitykseen.¹⁷⁰

Marianpäivänä maaliskuussa 1966 oli Jyväskylän Akateemiset naiset kutsuttu yhdessä papinmäntien kanssa NNKY:n Puistotorin huoneistoon. Tohtori Eira Paunu toivotti vieraat ja omat jäsenet tervetulleiksi kertoen samalla NNKY:n synnystä ja kehityksestä. Esitystä täydensi pääsihteeri Sylvi Visapää, joka puolestaan kertoi NNKY:n maailman laajuisesta toiminnasta. Tasan kuukautta myöhemmin järjestötietoutta lisättiin ekonomi Lahja Pihan alustuksella IFUW:n toi-

¹⁶⁸(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, Riitta Mäkelän esitelmä 27.2.1973, esitelmien ja puheiden konseptit 1953-1980.

¹⁶⁹Minerva 1/1965.

¹⁷⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 22.2, 7.4. ja vuoden 1965 toimintakertomus. 9.12 pidetyssä kokouksessa jäseniä muistutettiin käynnissä olevasta Sädesairaalan hyväksi tapahtuvasta keräyksestä ja illan aikana siihen kerättiin lisäystä 137 mk. Kaikkiaan keräys tuotti vuoden 1965 aikana 560 mk ja samalla keräystä päätettiin jatkaa vuoden 1966 puolelle.

minnasta. Jyväshovin Peilialissa pidetty tilaisuus oli yhteinen Zonta- ja Ekonomiaisten kanssa. Jyväskylän akateemisia naisia oli läsnä kymmenen.¹⁷¹

Syksyn kokouksissa vuonna 1966 lausuttiin sekä Jyväskylässä että Helsingissä muistosanat Liiton ja Jyväskylän paikallisosaston perustaja- ja monivuotisen kunniajäsenen ja Helsingin entisen puheenjohtajan tohtori Kaino W. Oksasen samana syksynä tapahtuneen poismenon johdosta. Minervaan muistokirjoituksen tohtori Oksasen keskeisistä toimialoista kirjoitti opetusneuvos Alli Wiherheimo.¹⁷²

Helatorstaina 4.5.1967 Valkeakosken Akateemiset Naiset tekivät vastavierailun Jyväskylään. Jo huhtikuun kokouksessa oli keskusteltu vierailuun liittyvästä ohjelmasta. Lopullinen ohjelman järjestäminen oli kuitenkin jätetty johtokunnan huoleksi. Varsinainen vierailupäivä aloitettiin Jyväskylän Klubilla yhteisellä lounaalla, jonka jälkeen tutustuttiin lukuisten emäntien johdolla Mäki-Matin lastentarhaan ja Laajavuoreen. Yliopistoa puolestaan esitteli professori Niilo Mäki ja lehtori Vepsäläisen järjestämä voimistelunäytös täydensi päivän ohjelman.¹⁷³

Juhlia vietettiin yhdistyksen piirissä kahdesti 1960-luvulla. Jyväskylän Akateemisten Naisten 35-vuotisjuhlaa vietettiin helmikuun 20. päivänä 1963 ravintola Ukkometsossa 39 jäsenen voimin. Ennen varsinaista juhlaa pidetyssä vuosikokouksessa, esitelmöi Helsingistä saapunut vieras maisteri Toini Mikkola aiheesta ”Jalokivet tutkimuskohteena”. Iltaohjelmaan kuului: puheenjohtajan tervehdys-sanat, koululaisten soittoesitys ja rehtori Lahja Okkerin Cajanuksen ja Hellaa-
kosken pohjalta tehty esitys ”Katoavaisuuden kuvauksia suomalaisessa lyriikassa. Lisäksi kuultiin tohtori Eira Paunun alustus ”Mitä on olla akateeminen nainen”.¹⁷⁴

¹⁷¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 27.3, 26.4 ja vuoden 1966 toimintakertomus.

¹⁷²Minerva 8/66.

¹⁷³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirjat 5.4 ja 4.5 sekä vuoden 1967 toimintakertomus.

¹⁷⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 20.2.1963 ja vuoden 1963 toimintakertomus.

Välittömästi vuoden 1968 vuosikokouksen jälkeen vietettiin varsinainen yhdistyksen 40-vuotisjuhla illallisineen. Puheenjohtaja lehtori Onerva Mäki toivotti juhlavieraat tervetulleiksi ja yhdistyksen perustaja- ja kunniajäsenen Tyne Wahlman esitti laatimansa Jyväskylän Akateemisten Naisten historiikin. Sirkkojen kvartetin soittoesityksen jälkeen apulaisprofessori Aira Kemiläinen piti juhlaesitelmän aiheesta ”Kansallistunne ja kansallisuusaate.” Esityksen jälkeen lehtori Mäki esitti kuulijoiden kiitokset esiintyjille kiinnittäen samalla sekä lehtori Wahlmanin että apulaisprofessori Kemiläisen rintaan punaisen ruusun. Vapaan sanan aikana hiljennettiin kuuntelemaan tohtori Aino Särkän esittämää Topeliuksen runoa. Juhlivia yhdistystä muisti adressein SANL ja läsnä oli kaikkiaan 32 jäsentä.¹⁷⁵

Vuonna 1969 järjestettiin Liiton aloitteesta Aulangolla seminaari, jossa pohdittiin Naisten akateemisten opintojen tarkoituksenmukaisuutta. Seminaariin osallistui noin 100 henkeä, joista puolet ulkomaalaisia. Jyväskylän Akateemisten Naisten johtokunta osallistui seminaarin ulkomaalaisten akateemisten naisten ryhmälle järjestetyn Keski-Suomen retkeilyn ohjelman suunnitteluun. Myöhemmin johtokunnan jäsenet toimivat vieraiden emäntinä ja oppaina. Jyväskylään suunnatun retken ohjelmaan kuului mm. Jyväskylän kaupungin järjestämä kiertoajelu, tutustuminen Laajavuoreen, yliopistoon ja kaupungintaloon. Joutsaan suunnatulla retkellä vierailijat kävivät Joutsenlammen hotellissa ja Ruohtulan talossa sekä Luhangan mäkitupalaismuseossa, jota esitteli lehtori Tuovi Jokipii. Jyväskylästä 29 vieraan lähtö tapahtui kantosiipialus Tehillä.¹⁷⁶

Vuosikokouksen puitteissa ravintola Jyväshovin Päijänne-kabinetissa kuultiin teologian tohtori Eira Paunun selostus Akateemisten Naisten Liiton alkutaipaleelta, jolloin päästäkseen opiskelemaan yliopistossa oli tarpeen anoa vapautusta

¹⁷⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1968 toimintakertomus ja 29.2 pöytäkirja.

¹⁷⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1969 toimintakertomus; Hoskola 1997, 46.

sukupuolestaan. Tohtori Paunu selvitteli myös Liiton sen hetkistä tarkoitusta ja kansainvälisen yhteistyön tavoitteita. ¹⁷⁷

Yliopistolla akateemiset naiset vierailivat kahdesti vuoden 1969 aikana. Keväällä kokouspaikkana toimi Historian laitos, jota esitteli 24 jäsenelle professori Mauno Jokipii. Virallisen kokouksen jälkeen professori Jokipii esitelmöi ”Suomalaisen SS-pataljoonan poliittisesta ja diplomaattisesta taustasta”. Syksyn ensimmäinen kokous pidettiin yliopiston Etnologian laitoksella, jonka tyylihistoriallista taustaa ja tulevia yliopiston rakennussuunnitelmia selosti professori Asko Vilkuna. Etnologian laitoksen toiminnasta ja tutkimustyöstä kertoi puolestaan maisteri Irma Vilkuna. ¹⁷⁸

¹⁷⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1969 toimintakertomus.

¹⁷⁸(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1969 toimintakertomus.

Ennen kevätretken tekoa oli huhtikuussa mahdollisuus tutustua kultasepän työpajaan. Siellä kultaseppämestari E.J.Ailio esitteli jäsenille korujen valmistusta ja kertoi samalla eri jalokivistä. Toukokuussa retkeiltiin sanomalehti Keski-suomalaisen uuteen lehtitaloon. Opastajina toimivat rouva Anna-Liisa Sorjonen ja toimittaja Anja Penttinen, joka kertoi myös toimittajan työstä ja alalle valmistumisesta.

9. PAIKALLISYHDISTYKSEN JA LIITON TOIMINNAN AKTIVOITUMINEN

9.1 Uusi puheenjohtaja toiminnan innoittajana

1970-luvulla akateemisuutta yritettiin vahvistaa Liiton teemavuosilla. Jyväskylässä asian merkitys jäi vähäiseksi, sillä aiheet koskettivat lähinnä työssäkäyviä jäseniä, joita oli vähemmistö Jyväskylän paikallisyhdistyksessä. Yhdistyksen akateemista statusta vahvistettiin lisäksi 50-vuotisjuhlallisuuksin ja siihen liittyvällä, akateemisia arvoja korostavalla, ohjelmalla. Ryhmätietoisuutta puolestaan haettiin uusilla toimintamuodoilla: sunnuntailounailla ja Oskarin päivän iltamilla. Molemmat uudistukset jäivät 1970-luvun ilmiöiksi.

Liiton syyskokous pidettiin Jyväskylässä lokakuun 23. 1971. Villa Ranan tiloihin oli järjestetty koko päivän erilaista ohjelmaa noin 70 kokousvieraille. Seuraavan vuoden 50-vuotisjuhlallisuuksien myötä päätettiin myöntää kunniajäsenyys tavallista useammalle naiselle ja tukea naisten tutkimustoimintaa entistä suuremmalla rahasummalla. Syyskokouksessa valittiin vuoden 1972 alusta lähtien uudeksi keskushallituksen varajäseneksi Jyväskylän yhdistyksen sihteeri Riitta Mäkelä.¹⁷⁹ Liiton kevätkokouksen yhteydessä vuonna 1972 järjestettyyn SANL:n 50-vuotisjuhlaan osallistui Jyväskylän paikallisyhdistyksen edustajina puheenjohtaja Aira Kemiläinen ja sihteeri Riitta Mäkelä.¹⁸⁰

Jyväskylän Akateemisten Naisten johtokunta ja vuosikokous päättivät yksimielisesti kutsua pitkäaikaisen puheenjohtajansa teologian tohtori, yliopettaja Eira

¹⁷⁹Keskisuomalainen 24.10.1971; (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1971 toimintakertomus.

¹⁸⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1972 toimintakertomus.

Paunun kunniajäsenekseen helmikuussa 1972. Tohtori Paunu toimi Jyväskylän paikallisosaston puheenjohtajana vuosina 1936-42 ja 1947-60 eli yhteensä lähes 19 vuotta, mikä osoitti ”uhrautuvaa innostusta ja mielenkiintoa yhdistystä kohtaan, mutta samalla yhdistyksen jäsenten suurta luottamusta tri Paunua kohtaan.” Uuden kunniajäsenen todettiin yhä innokkaasti osallistuneen yhdistyksen toimintaan mm. avustamalla ohjelmien järjestelyissä. Samalla puheenjohtaja Aira Kemiläinen tähdensi juhlapuheessaan, että ”tri Eira Paunu on akateemisen naisen kunniaksi ja hyödyksi suorittanut vakaata ja suuriarvoista työtä valitsemallaan elämänuralla, Normaalilyseon yliopettajana, mutta samalla hän on teologian tohtorin arvon saadessaan ollut uranuurtajana ja puolustanut naisen oikeutta hankkia tietoa myös syventymällä tieteeseen”.¹⁸¹

1960-luvulla Jyväskylän paikallisyhdistyksellä oli peräkkäin neljä puheenjohtajaa: Eine Rönkä, Maire Häkkinen, Lahja Okkeri ja Onerva Mäki, joiden aikana toimintamuodot pysyivät suhteellisen samanlaisina (Liite 1). Käännö tapahtui kuitenkin apulaisprofessori Aira Kemiläisen toimikauden alusta lähtien vuonna 1970. Aluksi tehostettiin johtokunnan työskentelyä sekä ajanmukaistettiin toiminnan aatteellista pohjaa sääntöuudistuksen yhteydessä. Oman paikallisyhdistyksen sääntöjen toisessa pykälässä mainittiin, että ”...osaston tarkoituksena on toimia Jyväskylässä olevien suomenkielisten akateemisten naisten kesken...”. Yhdistyksessä päätettiin ryhtyä sääntöjen edellyttämiin toimenpiteisiin, jotta sana ”suomenkielisten” saataisiin poistetuksi.¹⁸² Muutos oli ennen kaikkea vain käytännön kysymys - enää ei katsottu tarpeelliseksi korostaa Jyväskylän asemaa suomalaisuuden kehtona - vaan kaikille haluttiin antaa mahdollisuus liittyä yhdistykseen. Samalla se kertoo näkökulmien avartumisesta paikallisyhdistyksen sisällä.

¹⁸¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, Aira Kemiläisen puhe 27.4.1972. esitelmien ja puheiden konseptit 1953-1980.

¹⁸²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, Vuonna 1994 Liitossa hyväksytyn sääntöjen 2 § kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti: ”Yhdistyksen tarkoituksena on toimia Jyväskylässä ja sen lähiympäristössä asuvien tai toimivien akateemisten naisten yhdyssiteenä, tukea heidän tieteellistä työtään ja edistää heidän toimintaansa yhteiskunnassa. Alleviivattu osa lisättiin vuoden 1970 aikana.

Toiminnan tehostuminen korostui myös paikallisyhdistyksen ja Liiton välillä: koko 1970-luvun ennen kaikkea puheenjohtaja ja sihteeri osallistuivat aktiivisesti SANL:n kokouksiin ja jakoivat tietonsa muille jäsenille oman yhdistyksen kokouksissa. IFUW:n kansainväliseen kongressiin Stirlingissä, Skotlannissa elokuussa 1977 osallistuivat Jyväskylän yhdistyksen puheenjohtaja Aira Kemiläinen ja varapuheenjohtaja Katri Aarniluoma.¹⁸³

SANL:n vuosikokouksessa 24. maaliskuuta vuonna 1973 perustettiin Liiton toiminnan tehostamiseksi erikoistoimikuntia. Standarditoimikuntaan nimettiin puheenjohtajaksi Enne-Maija Järvi, Liiton puheenjohtaja ja jäseniksi professori Aira Kemiläinen Jyväskylän yhdistyksestä, varatuomari Lea Saario ja oik.tri Pirkko K. Koskinen Helsingistä. Standarditoimikunnan ensimmäiseksi tehtäväksi tuli laatia ehdotus Oikeusministeriön SANL:lta pyytämäksi lausunnoksi Avio-liittolakikomitean ilmestyneen mietinnön johdosta. Samana vuonna Liiton syyskokouksen jälkeen haluttiin vauhdittaa naispappeusasiaa. Suunnitelman tekeminen ja sen kehittäminen annettiin standarditoimikunnalle.¹⁸⁴

1970-luvulla SANL:n keskushallitus ryhtyi antamaan suosituksia myös paikallisyhdistyksille toiminnan aktivoimisesta. Yhdistystoimintaa jäntevöitettiin lähinnä teemavuosilla. Liiton ensimmäinen tema oli vuonna 1976 ”Koulutetun naisen vastuu”. Toimintatavoitteiksi asetettiin: jäsenten aktivoiminen, jäsenten lisääminen, ajankohtaisten ja kiinnostavien kysymysten kartoittaminen, kerhojen perustaminen, yhteydenotto ja kirjeenvaihdon aikaansaaminen jonkin ulkomaisen paikallisyhdistyksen kanssa ja yhteistyön jatkaminen (tai aloittaminen) paikkakunnan muiden yhdistysten kanssa yleishyödyllisen projektin aikaansaamiseksi sekä yhteistoiminta naapurina olevien akateemisten naisten kanssa.¹⁸⁵

Hanketta oli edeltänyt Kajaanin syyskokouksen päätökseksi pidetty paikallisyhdistysten toiminnan aktivointitilaisuus vuonna 1975. Siinä paikallisyhdistyksiä kehoitettiin perustamaan keskushallituksen mallien mukaan mm. kulttuuri- ja

¹⁸³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1970-77 pöytä- ja toimintakertomukset.

¹⁸⁴ Kertomus SANL-FKAF:n standarditoimikunnan toiminnasta vuonna 1973.

¹⁸⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, SANL:n kirje paikallisyhdistyksille 1976.

yhteiskunnallisia työryhmiä sekä finanssikomiteoita tai ohjelmatoimikuntia. Jyväskylässä työryhmien perustamista kannatettiin ja johtokunta sai tehtäväkseen vuoden 1976 vuosikokouksessa ryhtyä valmistelemaan keskushallinnon toivomusten mukaisesti kulttuurihistoriallista ja yliopistossa toimivien naisten työryhmää.¹⁸⁶

Ryhmätietoisuutta vahvistettiin uusilla toimintamuodoilla. Jokaisen kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina kokoonnuttiin yhteiselle lounaalle, jonka aikana jäsenillä oli mahdollisuus tutustua toisiinsa vapamuotoisen seurustelun merkeissä. Ravintola Raatikellarissa pidetty ensimmäinen tilaisuus huhtikuun 5. 1970 kokosi yhteen 12 jäsentä. Sunnuntailounaiden ohjelmapuoli koostui muistelmista tai tulevaisuuden näkymistä, joita kertoivat sekä vierailijat että omat jäsenet sekä matkakertomuksista filminäytteineen. Vuonna 1972 professori Aira Kemiläinen aloitti sarjan ”Kiinnostava muistoesine”, jossa jäsenet esittelivät heille tärkeitä esineitä.¹⁸⁷ Erityyppisten naisjärjestöjen esittely aloitettiin syksyllä 1973. Vieraina sunnuntailounailla olivat rehtori Ilta Ikkala Martta-järjestöstä, sairaanhoitajatar Eeva-Sisko Tiainen Keski-Suomen sairaanhoitajayhdistyksestä ja rouva Raiza Leskinen Sotainvalidien naisjaostosta sekä Lea-Liisa Lahti Soroptimisteistä.¹⁸⁸

Paikallisyhdistyksen toimintamuodoiksi vakiintuivat myös Joulun aikoihin vietetyt Oskarin päivän iltamat. Vuoden 1970 jouluaiheisen illanvieton kutsua oli noudattanut 24 jäsentä. Oskarin päivän iltamat aloitti puheenjohtaja Aira Kemiläinen toivottamalla tulijat tervetulleiksi ja selostamalla illanvieton tarkoitusta: virkistää jäseniä ja kerätä rahaa Liiton 50-vuotisjuhlarahastoon. Sihteeri piti jäsenten julkaisuista koottujen tekstien perusteella tietokilpailun ja joulumuistojaan esittivät rehtori Okkeri lapsuudenajalta, tohtori Paunu Pappilan ajoiltaan, yliopettaja Tikka vuoden 1939 sotajoulusta ja professori Kemiläinen ulkomailta. Joulumuistojen jälkeen esiintyivät Riitta Mäkelän säästyksen johdolla akateemiset tiernatyöt: Marjatta Sillantaus, Aira Kemiläinen ja Katri Niskanen sekä Maija Pöyhönen. Suosiota kerännyt ohjelmanumero nähtiin myös NNKY:n jou-

¹⁸⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1975-76 toimintakertomukset.

¹⁸⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomukset vuodelta 1970-79.

¹⁸⁸(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1973 toimintakertomus; Fil. lis. Riitta Mäkelän haastattelu 30.1.1998.

lujuhlassa. ¹⁸⁹Oskarin päivän merkeissä vietettyjä pikkujouluja vietettiin läpi 1970-luvun, jolloin ohjelma koostui myyjäisistä, arpajaisista, leikeistä ja muusta keveästä ohjelmasta. ¹⁹⁰

9.2. Teemana ”Koulutetun naisen vastuu”

Vuoden 1977 ensimmäisessä kokouksessa hotelli Kentonissa alustajina SANL:n antamasta vuoden 1976 teemasta ”Koulutetun naisen vastuu” toimivat tohtori Eira Paunu ja tutkimusassistentti Sisko Haikala. Teologian tohtori Paunu kertoi olevansa kolmannen polven akateemisen tutkinnon suorittaneita naisia. Hän mainitsi omista henkilökohtaisista kosketuksistaan tienraivaajanaisiin, kuten Hedvig Gebhardiin, Alli Trygg-Heleniukseen ja Kaino W. Oksaseen.

*”...Nämä tajusivat silloin, että opiskelu on etuoikeus, joka velvoittaa jakamaan tietoja ja elämäkokemusta toisille. ...Koulut tarjosivat eniten työpaikkoja ensimmäisille koulutetuille naisille, samoin monet siihen aikaan toimintansa aloittaneet naisyhdistykset: Martat, NNKY, Lotta-Svärd jne. Silloin koulutetut naiset todella kantoivat vastuuta. Miten on nyt? Koulutus ei ehkä ole enää niin velvoittamaa. Yhteiskunta hoitaa kulttuuriasioita, joita ennen hoidettiin vapaaehtoisin voimin...Hyvää tässä kehityksessä on vastuun jakaantuminen laajemmille piireille, mutta silloin voi helposti käydä niin, ettei kukaan tunne vastuuta ja byrokratia on valtava.”*¹⁹¹

Toisen sukupolven edustajana toimi tutkimusassistentti Sisko Haikala:

¹⁸⁹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1970 toimintakertomus; pöytäkirja 1.12.1970; prof. Aira Kemiläisen haastattelu 17.12.1997. Vuoden viimeistä edeltävänä päivänä 1970 akateemiset naiset kokoontuivat myös roomalais-katoliseen kirkkoon messuun, jonka jälkeen oli tilaisuus tutustua kirkkoherran opastuksella kirkkotilaan ja sinne järjestettyyn joulukuva-elmaan.

¹⁹⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuosien 1970-79 toimintakertomukset; prof. Aira Kemiläisen haastattelu 17.12.1997.

¹⁹¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, 19.1.1977 kokouksen alustustiivistelmä.

” ... Koulutetun naisen ensimmäinen velvollisuus kanssaihmissä kohtaan on torjua itsestään kaikki elitistinen asennoituminen ja mieltää aateluuden velvoittavan itseään vain siinä, että hän yhteiskunnan kouluttamana yksilönä on vastuullinen käyttämään henkistä pääomaansa muuhunkin kuin omaksi hyödykseen.

...Koulutettujen naisten tulisi luopua epärealistisesta äitimynteistä, omaksua rohkeasti uudet asenteet, painottaa naisen ja miehen roolia lasten kasvatuksessa ja miettiä keinoja naisten ”kahden työpäivän vastuun ” keventämiseksi. ”¹⁹²

Alustusten pohjalta käytiin keskustelua puheenjohtaja Aira Kemiläisen johdolla. Pohdittiin miten pitäisi toimia koulutetun naisen kolminkertaisen vastuun: työelämä, perhe ja yhteiskunta helpottamiseksi. Seuraavassa on poimintoja käyetyistä puheenvuoroista.

”Persoonallisuus on hämärtynyt. Annetaan arvoa vain joillekin suuriäänisille poliitikoille. Naiset arkoina kieltävät omat mielipiteensä. Terveiden ja persoonallisten ajatusten pitäisi päästä julkisuuteen. Mutta miten nainen pääsisi toteuttamaan näitä uudistuksia? Poliittista tietä se vaivoin onnistuu, puoluesidonnaisuus on kova.”

”Tyttöjä pitäisi jo kotona kouluttaa vastuuseen ja itsenäisiin päätöksiin.”

” Uudistuksia voisi ryhtyä etsimään ja toteuttamaan ehkä juuri Akateemisten Naisten yhdistys. SANL:lla on jo kanavia yli maan. Elämään täytyy saada syventymistä.”

Alustukset ja keskustelut osoittivat, että koulutetulle naiselle kuului paitsi vastuu itsestään, perheestään ja omasta kehittymisestään, myös valveutuneisuus yhteiskuntaa ja sen kehittymistä kohtaan. Toisaalta haluttiin muistuttaa arvokkaiden perinteiden säilyttämisestä ja toivottiin naisten edistävän erityisesti henkistä kehitystä.

¹⁹²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, 19.1.1977 kokouksen alustustiiivistelmä.

Kymmenen Akateemisten Naisten paikallisyhdistystä vastasi Liiton hallituksen tekemään tiedusteluun koulutetun naisen vastuusta. Jyväskylän yhdistyksen kolmen vastualueen lisäksi nostettiin mukaan myös yksilö. Monen yhdistyksen raportissa kiinnitettiin huomiota ajan materialistiseen elämäntapaan: elintasokilpailuun ja elämänlaadun heikkoon tasoon sekä yksipuolisiin ideologioihin. Toivottiin koulutetun naisen sanoutuvan irti kyseisestä arvotyhjöstä ainakin omassa elämässään.¹⁹³ Ihmiset haluttiin huomioida yksilöinä ja sen tuloksena korostui yksilön vapaus-käsite. Kysymys koulutetun naisen vastuusta teemana muodostui varsin laajaksi.

9.3. Toiminnan sisältöalueena kulttuuri

Taide- ja kulttuurihistoriallinen näkökulma painottui 1970-luvun toimintamuodoissa. Jyväskyläläinen arkkitehtuuri hahmottui ennen kaikkea Wivi Lönnin ja Alvar Aallon rakennusten myötä. Moderni kaupunkikuva oli saanut arvokkaan lisäyksen Aalto-museosta, jonne akateemiset naiset vierailivat lokakuussa 1973. Sitä ennen Aallon arkkitehtuuri oli tullut monelle jäsenelle tutuksi Jyväskylän Kasvatusopillisen korkeakoulun portailla tai vuoden 1971 kevätretkellä Muuramen ja Säynätsalon Aallon rakennusten tiloissa. Esitelmät heijastelivat kuvataidetta kautta aikojen, esimerkkinä vuoden 1970 vuosikokouksen vt. professori Salme Sarajas-Kortteen alustus Akseli Gallen-Kallelan Kalevalaan liittyvästä taiteesta. Kyseisen taiteilijan tuotanto oli myös vuoden 1975 kevätretken kohteena, kun yhdistyksen perinteinen kulttuuriretki suuntautui Mänttään Serlachiuksen taidemuseoon, Joenniemen kartanoon. Retkiohjelmaan mahtui lisäksi tutustuminen Mäntän kirkkoon.¹⁹⁴

Hotelli Kentonissa pidetyssä huhtikuun kokouksessa vuonna 1976 lääk.lis. Aino Särkän esitelmän aiheena oli Jyväskylän seminaarin johtajan Nestor Ojalan koti

¹⁹³ Minerva 5/77.

¹⁹⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytä- ja toimintakertomukset 1970-75.

1910-20-luvulla. Alustuksen jälkeen suoritettiin jäsenten keskuudessa tiedustelu, oliko halukkaita osallistujia perustamaan taidehistoriallinen kerho. Puheenjohtajan lisäksi ilmoittautui kuusi jäsentä. Kulttuurihistoriallista toimintaa täydensi kevään 1978 teatteriretki, kun akateemiset naiset ystävineen kävivät Vaasassa katsomassa näytelmää ”Vänrikki Ståhl”. Paluumatkan kohteet olivat Nelimarkan taidemuseo Alajärvellä ja Isonkyrön vanha kivikirkko.¹⁹⁵

Keski-Suomen museosta muodostui eräs keskeinen kohtaamispaikka 1970-luvulla. Huhtikuussa 1970 akateemiset naiset oli kutsuttu seuraamaan fil. lis. Sirkka Valjakan ”Vanhan Jyväskylän siirtymistä paperille”. Puhuja keskittyi alustuksessaan kuvaamaan empire Jyväskylää pienoismallien ja lukuisten kuvanäytteiden avulla. 27 jäsenen lisäksi tilaisuus houkutteli myös tiedotusvälineitä paikalle.¹⁹⁶ Akateemisten naisten järjestämän Mielitaideteoksen-näyttelyn avajaiset olivat 19.10.1972 Keski-Suomen museossa. Esillä oli 25 maalausta ja veistosta, joita jäsenet esittelivät avajaispäivänä.¹⁹⁷

1970-luvulla myös kirjallisten iltojen merkeissä pidetyt kokoukset saavuttivat suosiota. Jyväskylän klubilla helmikuussa 1975 pidetyn vuosikokouksen jälkeen esitelmöi apul.prof. Sirkka Heiskanen-Mäkelä kirjailija Karen Blixenistä, jonka elämään ja tuotantoon hän oli erityisesti perehtynyt. Maaliskuussa kirjastossa pidetyssä kokouksessa fil. maisteri Seija-Liisa Wikström tarkasteli ”tyttökirjoja” anglosaksisesta, saksalaisesta ja suomalaisesta näkökulmasta. Vuoden 1976 aikana kirjallisuusteemat jatkuivat: sääntömääräisten vuosikokousasioiden jälkeen kirjastonhoitaja Saara Sihvola näytti diakuvia ja selosti tuntemiaan Euroopan kirjastoja. Kokouspaikkana oli Jyväskylän Yliopiston kirjaston luentosali. Marraskuun kohteita olivat uusi yliopiston kirjallisuuden laitos ja Kustannusliike K.J. Gummerus, jossa jäsenille fil. maisteri Juhani Salokannel esitteli uudenai-kaista kirjapainoa ja selosti uusinta Gummeruksen naiskirjailijoiden tuotantoa.¹⁹⁸

¹⁹⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytä- ja toimintakertomukset 1976-79.

¹⁹⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 22.4.1970.

¹⁹⁷Keskisuomalainen 22.10.1972; (JyMa)Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1972 toimintakertomus.

¹⁹⁸(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten pöytäkirjat ja toimintakertomukset vuosilta 1970-79.

Oppilaitokset olivat jo yhdistyksen alkuajoista toimineet usein tutustumiskohdeiden ohella kokouspaikkoina. 1970-luvulla oppilaitosten, erityisesti Jyväskylän yliopiston uuden kirjaston lisäksi jäsenet vieraineen suosivat tutustumisretkiä työpaikoille sekä kokousten pitämistä pankkien kerhuhuoneissa.

Vuonna 1970 SANL:n stipendiaatti neiti Azmez keräsi Jyväskylän vierailullaan tutkimusaineistoa keskisuomalaisilta maatalo- ja kotitalouksilta. Viikon agronomi Martta Martimon luona viipynyt turkkilainen stipendiaatti osallistui myös yhdistyksen lounaalle lokakuussa Keski-Suomen Kotitalousopettajaopistolla. Vuonna 1971 vierailuja suoritettiin Kangasvuoren korttelikouluun, poliisitaloon ja kaupungin lasten- ja musiikkikirjastoon. Jyväskylän lyseon opettajainhuoneeseen jäsenet kokoontuivat vuonna 1973 ja virallisten asioiden jälkeen lehtori Viljo Pitkänen esitteli Jyväskylän lyseon arvokasta 115-vuotista kirjastoa. Tehtäisiin suunnattiin tutustumiskäyntejä sekä marraskuussa 1972, jolloin kohteena oli Kankaan tehdasmiljöötä A.Fredrikson Oy:n lakki- ja turkistavaratehtaaseen huhtikuussa 1975.¹⁹⁹

9.4. YK:n naisten vuosikymmen

Uusi vuosikymmen toi parannuksia naisten asemaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Vuonna 1972 YK:n yleiskokous päätti julistaa vuoden 1975 kansainväliseksi naisten vuodeksi ja vuodet 1976-1985 YK:n naisten vuosikymmeneksi. Tavoitteet olivat kolmiulotteisia: tasa-arvo, naisten ja miesten yhtäläiset oikeudet ilman minkäänlaista syrjintää, naisten täydellinen osallistuminen yhteiskunnan kehitykseen kaikilla aloilla ja -tasoilla ja naisten lisääntyvä panos kansainvälisten ystävällisten suhteitten kehittämiseen ja maailmanrauhan lujittamiseen.²⁰⁰

¹⁹⁹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toiminta- ja pöytäkirjat vuosilta 1970-79.

²⁰⁰Sipilä 1982, 19-20; Suunnitellen tasa-arvoon 1991, 2. Suomessa ensimmäiset askeleet viranomaisten toiminnalliseen tasa-arvotyöhön otettiin 1970-luvun lopussa. ”Suomen hallituksen ohjelma sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi YK:n naisten vuosikymmenen jälkipuoliskolla 1980-

Naisten osallistuminen Yhdistyneitten Kansakuntien päätöksentekuelimien ja niiden sihteeristöjen työhön oli vähäistä 1970-luvulle saakka. Hallitukset olivat haluttomia nimeämään naisia valtuuskuntien jäseniksi sekä ehdokkaiksi YK:n virkoihin, toisaalta naiset eivät virkoihin aktiivisesti pyrkineet. YK:n järjestöjen pyrkimykset naisten lukumäärän lisäämiseen sihteeristöissä johtivat mm. kansainvälisille naisjärjestöille esitettyihin vetoomuksiin, pätevien ehdokkaiden löytämiseksi. Näihin kuului myös Akateemisten Naisten Kansainvälinen järjestö.²⁰¹

YK:n naisten vuosikymmen ja Liiton teemavuodet toivat virikkeellistä ja ajankohtaista naisnäkökulmaa Jyväskylän yhdistyksen esitelmiin. Professori Marjatta Marinin alustuksessa ”Naiset tieteellisessä työssä” vuonna 1974, puhuja mainitsi, että ”tärkein seikka, joka karsii assistentiksi valittavia henkilöitä, on sukupuoli”. Professori Marinin mielestä naisilla oli huomattavasti heikommat mahdollisuudet päästä assistentiksi kuin miehillä. Esitelmän jälkeisissä keskusteluissa jäsenet pohdiskelivat naisen tieteellistä uraa vaikeuttavia tekijöitä. Varsinaiseen naisten vuoden teemaan päästiin marraskuussa 1975, kun psykologi Riitta Ritvanen esitelmöi Zambian naisen elämästä ja tansanialainen rouva Loema Tluway kertoi Tansanian oloista ja niistä vaikeuksista, joita nopeat yhteiskuntaudistukset olivat tuoneet naisen elämään. Lopuksi puheenjohtaja Aira Kemiläinen luki Suomen suurlähettilään rouvan Eeva Ahtisaaren kirjeen Dar es Salaamin ajankohtaisista tapahtumista. Jäsenet myivät myös naisten vuoden merkkejä, joiden tuotto käytettiin Afrikan naisen kehitysrahaston hyväksi.²⁰²

85”hyväksyttiin 29.4.1980. Se edellytti tasa-arvon edistämistä mm. kasvatuksessa ja koulutuksessa, työelämässä, yhteiskunnallisessa osallistumisessa.

²⁰¹Sipilä 1977, 2.

²⁰²(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toiminta- ja pöytäkirjat vuosilta 1970-79.

9.5. Jyväskylän Akateemiset Naiset 50-vuotta

Ravintola Ukkometsossa 27. helmikuuta 1972 vuosikokouksen jälkeen nautittiin illallinen 45-vuotiaan yhdistyksen kunniaksi. Maat.mets.lis. Ritva-Liisa Karvetti esitelmöi IFUW:sta, Kansainvälisestä Akateemisten Naisten Liitosta. Vuonna 1972 tähän Kansainväliseen Liittoon kuului runsaat 200 000 jäsentä, joista eniten noin 170 000 oli amerikkalaisia. Suomen Liitto noin 2100 jäsenellään oli kuudennella tilalla. Esitelmäitsijän mielestä pientenkin kansallisten liittojen vaikutusmahdollisuudet olivat taattu IFUW:ssa. Lisensiaatti Karvetti toivoi erityisesti suomalaisten naisten aktiivista panosta kansainvälisessä työssä. Sihteeri Riitta Mäkelä kertoi lisäksi kansainvälisyyden ilmenemisestä 45-vuotisen toiminnan aikana. Hän totesi, että 1950-luku oli ollut tässä suhteessa merkittävin vaihe. Silloin yhdistyksessä oli vierailut useita ulkomaalaisia esitelmäitsijöitä ja omat jäsenet olivat ahkerasti esittäneet matkaselostuksia kongressi- ja opintomatkoiltaan sekä oli autettu pakolaisia.²⁰³

Maaliskuun 4. päivänä 1978 vietettiin Jyväskylän paikallisosaston 50-vuotisjuhlaa yliopiston Musica -rakennuksessa. Päivällä 12.30-13.30 oli tervehdysten vastaanotto ja kahvitilaisuus. Mukana kutsuttuina olivat yliopiston rehtori Heinilä ja SANL:n puheenjohtaja Suoma Pohjanpalo. Henkilökohtaisesti esittivät onnittelunsa Turun, Lappeenrannan ja Hämeenlinnan sisarjärjestöjen edustajat. Juhlan tarkoituksena oli sekä kiinnittää huomiota järjestön toimintaan ja päämääriin että solmia suhteita muihin jyväskyläläisiin naisjärjestöihin. Tervehdyksensä Jyväskylän Akateemiselle Naisille toivat: Soroptimistit, Zontayhdistys, Liike- ja virkanaiset, Yrittäjänaiset, Puhelinvirkailijat, Martat, NNKY, Sotilaskotiyhdistys, Delta-kappa-gamma society ja Kotitalousopettajaseura. Näytelytilassa olivat kirjastonhoitaja Irma Nummialan kokoama kirjanäyttely, joka käsitti noin 80 osaston naisten julkaisua ja maisteri Riitta Mäkelän taulukoista

²⁰³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 27.2.1973; Fil.lis. Riitta Mäkelän haastattelu 30.1.1998.

ja esineistöstä koostuva paikallisyhdistyksen, SANL:n ja IFUW:n toimintaa esittelevä näyttely.²⁰⁴

Ohjelmallinen yleisöjuhla pidettiin iltapäivällä kamarimusiikkisalissa. Tervehdyssanat esitti puheenjohtaja Aira Kemiläinen. Juhlaesitelmän piti professori Irma Rantavaara aiheesta: ”Virginia Wolf naisen kuvaajana”. Esitelmöitsijä antoi kuvan naiskirjailijasta, joka ”älyllään oli hankkinut itselleen aseman kirjallisuudessa” ja omilla vaiheillaan sekä teoksillaan esiintyi naisen tasa-arvoisuuden puolustajana. Alustuksen jälkeen maisteri Riitta Mäkelä esitti yhdessä fil.lis. Sisko Haikalan kanssa kokoamansa diakuvilla havainnollistetun historiikin ”Akateeminen nainen Jyväskylässä”. Siinä käsiteltiin jyväskyläläisen naisen tietä seminaarista ja oppikoulusta työelämän erilaisiin akateemisiin ammatteihin. Ohjelmassa kuultiin vielä musiikkiesityksiä: Vieno Roineen laulua ja Jaana Kärkkäisen pianonsoittoa.²⁰⁵

Juhlaillallinen tarjoiltiin hotelli Jyväshovissa. Tilaisuudessa oli nykyisten ja entisten jäsenien lisäksi kutsuvieraita ja asiasta kiinnostuneita kaupunkilaisia. Entiset puheenjohtajat rehtori Lahja Okkeri ja yliopettaja Eine Rönkä olivat saapuneet henkilökohtaisesti paikalle ja esittelivät juhlassa muistelmiaan menneiltä vuosilta ja värikkäistä yhdistyksen henkilöistä. Edellisen puhujan muistelmat koskivat tri Kaino Oksasta ja jälkimmäisen Minna Canthin patsaan paljastusjuhlaa. Maria Jotunin tuotannosta katkelmia esitti taiteilija Etta-Liisa Kunnas-Lappalainen. Illallisille osallistui 36 jäsentä vieraat mukaan luettuina.²⁰⁶

²⁰⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1978 toimintakertomus.

²⁰⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuoden 1978 toimintakertomus; Fil.lis. Riitta Mäkelän haastattelu 30.1.1998.

²⁰⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, esitelmien ja puheiden konseptit 1953-1980.

10. TARVITAANKO AKATEEMISTEN NAISTEN YHDISTYSTOIMINTAA?

10.1. Imago-raportti selvitti yhdistyksen tarpeellisuutta

Liiton puheenjohtaja Ritva-Liisa Karvetti ravisteli alustuksellaan esitelmätilaisuuden osanottajia SANL:n vuosikokouksen avauksessa maaliskuun 13. päivänä 1976 Katajanokan kasinolla. Hän halusi pysähdyttää hetkeksi kaikki jäsenet ajattelemaan toiminnan kannalta perimmäistä kysymystä, joka oli tullut esille useassa paikallisyhdistyksessä kuluneena vuosikymmenenä. - Tarvitaanko akateemisten naisten yhdistystoimintaa ?²⁰⁷

Puheenjohtaja Karvetin mielestä kysymys on aina ajankohtainen:

”...Sitä harkitsevat toimivat yhdistykset mieltiessään tulevaisuuttaan ja ohjelmiaan. Se punnitaan, kun yhdistysten jäsenistöä pyritään lisäämään. Asia tulee mieleemme, kun yksityisinä jäseninä toteamme, että ympärillämme on tarjolla runsaasti muuta yhdistystoimintaa, harrastuksia ja houkuttelevia toiminnan kohteita.”

Liiton puheenjohtajana hän toivoi, että jokainen paikallisyhdistys käyttäisi yhden kokouksen tämän aiheen käsittelemiseen vuoden 1976 aikana. Lisäksi hän toivoi, että yksityiset jäsenet kokouksessa selvittäisivät, miksi he tulevat kokoukseen ? Mitä he sieltä hakevat ja miksi he tarvitsevat akateemisiä naisia ? Puheenjohtaja Karvetin mukaan kysymyksillä ja vastauksilla olisi varsinkin paikallisyhdistysten kehittämiseksi suotuisa vaikutus.²⁰⁸

²⁰⁷Minerva 4/76.

²⁰⁸Minerva 4/76.

Vuonna 1979 SANL:n keskushallitus nimesi Imago-työryhmän selvittämään Akateemisten Naisten yhdistystoiminnan päämääriä ja tavoiteasettelua. Työryhmässä oli myös mukana Jyväskylän Akateemisista Naisista apulaisprofessori Sisko Haikala. Erääksi tavoitteeksi annettiin mm. jäsenhankinta, sillä Akateemisten Naisten yhdistysten jäsenmäärät eivät olleet kasvaneet siinä suhteessa kuin koulutettujen naisten lukumäärä edellytti. Myös sen hetkisten Akateemisten Naisten yhdistysten jäsenten keski-ikää pidettiin liian korkeana. SANL:n asettaman Imago-työryhmän raportti valmistui vuoden 1980 aikana.²⁰⁹

Työryhmä totesi: ”Akateemisten Naisten yhdistyksenä olevan ehdottomasti mielekkään ja tarpeellisen, vain tiettyjä parannuksia tarvitaan, jotta yhdistykset vastaavat niille asetettuja odotuksia”. Kansainvälisyydestä todettiin, että akateemisten naisten yhdistystoiminta on IFUW:n piirissä maailmanlaajuista. Suomen yhdistyksissä ei kansainvälisestä järjestöstä ja sen toiminnasta ole juuri nimeksikään tietoa”.²¹⁰

Raportti selvitti myös jäsenkortin, ulkomaisten ystävyhdistysten ja -kokousten ja kansainvälisen nuorisovaihdon tarpeellisuutta sekä jäsenyyden rajoituksia. Työryhmä ehdotti myös yhdistysten harkittavaksi johtokuntiensa jäsenyyden määräaikaistamista. Sillä haluttiin estää toiminnan urautuminen ja samalla kouluttaa uusia henkilöitä yhdistystoimintaan.²¹¹

”Akateemisen naisen osuus työelämässä” -teema muodostui raportin kannalta erityisen tärkeäksi. Työryhmä totesi keskusteluissaan, että *naisten tasa-arvo työelämässä ei vielääkään ole toteutunut*. Suurin osa työelämässä mukana olleista akateemisista naisista kaipasi näkyvämpää osallistumista naisen aseman parantamiseksi. Toisaalta kyseisten nuorten naisten mielipide Akateemisista Naisista oli voimakkaasti vielä sellainen, että Akateemiset Naiset ovat ns. ”vanhojen

²⁰⁹SANL:n asettaman Imago-työryhmän raportti 7.6.1980.

²¹⁰SANL:n asettaman Imago-työryhmän raportti 7.6.1980. Yleisesti kansainvälisyydestä työryhmä odotti SANL:n lisäävän tiedottamista IFUW:stä ja sen toiminnasta sekä myös selostavan kansainvälisen yhteistoiminta-elin CIR:n toimintaa ja merkitystä. Samoin toivottiin erilaisia vaihtohjelmia eri maiden akateemisten naisten kesken sekä kehitystä uusiin kansainvälisyysideoihin, sillä jäsenistön mielenkiinto näihin asioihin todettiin erittäin voimakkaaksi.

²¹¹SANL:n asettaman Imago-työryhmän raportti 7.6.1980.

naisten” kerho, eivätkä he tunne mielenkiintoa liittyä järjestöön. Työryhmän mielipide oli, että asiallinen linja säilytetään. Liiallisen naisasialiikkeen korostaminen nähtiin yhdistyksen imagolle haitallisena.²¹²

Yhteenvedona todettiin, että akateemisten naisten yhdistystoimintaa koskeva tietous oli kovin hajanaista, vaikka kyselyn kohteina olivat lähinnä jäsenten tuttavat. Lopuksi työryhmä pohti, ”miten vähäistä mahtaakaan olla tietous näistä asioista, jos sitä kyseltäisiin aivan tuntemattomilta”.

10.2. Muutosten linja Jyväskylän yhdistyksen toiminnan edellytyksenä

Imago-raportin tulokset huomioitiin myös Jyväskylän paikallisyhdistyksessä. Jyväskylän klubilla järjestetyssä vuosikokouksessa 1982 keskusteltiin yhdistyksen toiminnan aktivoimisesta ja tulevan toiminnan muodoista. Uuden johtokunnan tehtäväksi annettiin laatia asiasta seikkaperäiset suunnitelmat, jotka myöhemmin alistettiin käsiteltäväksi kuukausikokouksessa. Erityisen huolestuneita oltiin yhdistyksen toiminnan ”kituliaisuudesta” ja jäsenmäärän pienentymisestä. Oli jopa pohdittu kysymystä yhdistyksen toiminnan lopettamisesta. Tärkeäksi ymmärrettiin tulevan toiminnan linjat ja keinot nuorten ja uusien jäsenten mukaan saamiseksi.²¹³

Samassa kokouksessa yhdistyksen uusi puheenjohtaja, lehtori Aune Tikka, lausui yhdistyksen puolesta kiitossanat arvokkaasta työstä professori Aira Kemiläiselle, joka oli toiminut 12 vuotta yhdistyksen puheenjohtajana. Tilaisuuden esitelmöitsijänä puolestaan toimi kansanedustaja Helena Pesola alustuksellaan ”Nainen yhteiskunnallisena vaikuttajana”.²¹⁴

²¹²SANL:n asettaman Imago-työryhmän raportti 7.6.1980. Työryhmän kannanotossa toivottiin ”Akateemisten Naisten esiintyvän voimakkaammin sellaisissa tilanteissa, joissa määrätään valtakunnan edustajia kansainvälisiin esim. YK:n järjestämiin maailmanlaajuisiin naisten asemaa käsitteleviin konferensseihin”.

²¹³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, vuosikokouksen pöytäkirja 22.2.1982.

²¹⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, pöytäkirja 22.2.1982.

Jyväskylässä palattiin uudestaan aiheeseen akateemisten naisten yhdistyksen tarpeellisuudesta keväällä 1983. Voionmaan koulun naisopettajille suoritetussa kyselyssä tiedusteltiin Akateemisten Naisten yhdistykseen ja sen toimintaan liittyvistä odotuksista. Samalla kartoitettiin naisopettajien omaa yhdistysaktiivisuutta.²¹⁵

Vastausten perusteella yhdistystä ei pidetty kovinkaan tarpeellisena. Lähinnä korostettiin, että naisten kesken ei tarvita luokittelua. Opettajat valittivat myös vapaa-ajan vähyyttä sekä katsoivat työssään tapaavansa tarpeeksi akateemisia naisia. Moni katsoi työnsä puolesta kuuluvansa erilaisiin ammatti-, harrastus- ym. yhdistyksiin. Toisaalta, vaikka yhdistyksen toimintaa ei juuri tunnettu, odotettiin akateemisilta naisilta asiantuntija-apua lähinnä kasvatus- ja kouluun liittyvissä asioissa ja yhdistystä pidettiin jopa mahdollisena naisten puolueen ”siemenenä”.²¹⁶

Vastaukset synnyttivät keskustelun, jossa tuotiin esille Akateemisten Naisten alkuvaiheet, toiminnan muuttuminen ja sen hetkinen paikallisyhdistysten erilaisuus. Lisäksi katsottiin, että vallitsi yleinen aatteellisten yhdistysten kriisi. Samalla pohdittiin toiminnan elvyttämistä ja erityisesti tiedotustoimintaa. Eri naisyhdistysten yhteistoiminta nähtiin ongelmallisena ja käytännön toteutuksena ajateltiin järjestää yhteinen paneeli. Tarpeelliseksi katsottiin pohtia myös yhdistyksen identiteetti-ongelmaa.²¹⁷

Naisten välistä yhteistyötä tiivistettiin saman vuoden marraskuussa, kun Lyhdysä vietettiin Jyväskylän yliopiston tutkijanaisten ja Akateemisten Naisten yhteistä

²¹⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, jäsentiedotteet, Riitta Mäkelän luona pidetty tilaisuus 3.5.1983. Kyselyn laati Riitta Mäkelä ja suorittajana toimi lehtori Ritva Ahonen.

²¹⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, jäsentiedote 3.5.1983.

²¹⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, jäsentiedote 3.5.1983.

tilaisuutta. Kokouksessa esiteltiin molempien yhdistysten toimintaa ja sovittiin yhteistyöstä sekä tilaisuuksien tiedottamisesta.²¹⁸

10.3 Euroopan Akateemisten Naisten perustaminen

Suomen Akateemisten Naisten Liiton syyskokouksen jälkeen 4-5. lokakuuta 1980, keskushallitus valtuutti Liiton puheenjohtajan Suoma Pohjanpalon osallistumaan Brysselissä 29.-30. marraskuuta pidettyyn Euroopan Akateemisten Naisten yhdistystä käsittelevään kokoukseen. Keskushallituksen päätöksestä puheenjohtaja Pohjanpalo oli läsnä huomioitsijana, osallistuen molempina päivinä keskusteluun, mutta ei äänestykseen. Kokouksessa, neuvonpidon jälkeen päätettiin perustaa Euroopan Akateemiset Naiset –yhdistys (University Woman of Europe). Osalle kokouskutsun lähetetyille maille päätettiin lähettää uudistettu tiedustelu liittymisestä. Ainoastaan Norja oli antanut suoran kielteisen vastauksen.²¹⁹

Mihin tällä uudella yhdistyksellä pyrittiin? Tärkeimmät lähtökohdat yhdistyksen perustamisessa olivat, että sen toivottiin ratkaisevan erityisesti Euroopan akateemisten naisten opetukseen, kulttuuriin ja asemaan liittyviä ongelmia, jotka eivät ole olleet samoja kaikkialla maailmassa. Osaltaan haluttiin tehdä tunnetuksi eurooppalaisia näkökantoja IFUW:ssa ja puolestaan edistää IFUW:n ohjelmaa Euroopassa. Muiden maiden suhtautumisessa vedottiin siihen, että vastaavanlainen yhdistys oli perustettu jo Etelä-Amerikassa.

Olennaista oli, että Euroopan katsottiin tarvitsevan oman itsenäisen fooruminsa, jossa Euroopalle ominaiset kysymykset ensiksi ratkaistaisiin ja sitten tuotaisiin

²¹⁸ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, toimintakertomus vuodelta 1983.

²¹⁹ SANL:n tiedote paikallisyhdistyksille 12.12.1980; Hoskola 1997, 64. Euroopan Akateemiset Naiset –yhdistyksen perustajajäsenet: Alankomaat, Belgia, Englanti, Irlanti, Itävalta, Ranska, Saksan Liittotasavalta, Luxemburg.

julki Kansainvälisen Liiton parissa. Toisaalta uusi yhdistys toi mukanaan myös lisääntyvää taloudellista menoa aina jäsenmaksuista matkakuluihin.

10.4. Vuoden 1982 syyskokous Jyväskylässä

Jyväskylän Akateemisten Naisten 55. toimintavuonna 1982 pidettiin viisi yhdistyksen omaa kokousta, järjestettiin SANL:n syyskokous sekä päätettiin ryhtyä toimimaan yhdistyksen rekisteröimiseksi. Tilaisuuksissa oli keskimäärin edustettuina 14-19 jäsentä. Liiton syyskokous järjestettiin Jyväskylän yliopiston Kamarimusiikkisali Musicassa ja tilaisuuden yhteydessä luovutettiin Jyväskylän yhdistyksen puheenjohtajalle professori Aira Kemiläiselle Liiton ansiomerkki. Samalla vaihtui Liiton puheenjohtaja ja jäsenmaksun korotus 35 markasta 40 markkaan hyväksyttiin. Ekonomi Suoma Pohjanpalo korosti puheessaan kansainvälisten suhteiden merkitystä unohtamatta myöskään kotimaisten yhteyksien solmimista ja vahvistamista muihin naisjärjestöihin. Virallisen ohjelman lisäksi oli tarjolla Huoneteatterin näytelmä, joka kosketti avointa yliopistoa ja kaupunkikierroksella mukana olleet saivat ihailta Alvar Aallon arkkitehtuuria. Naisten liikuntakasvatuksen 100-vuotistaipaleesta kertoi fil. maisteri Eija-Leena Wuolijoki.²²⁰

Huhtikuussa akateemiset naiset olivat järjestäneet yhdessä Jyväskyläläisten Karjalaisten Marttojen kanssa matkailuillan Arelassa teemanaan lähimatkailu ja kevätretken yhteydessä tuli tutuksi keskisuomalainen ruokaperinne Haapaniemen Savutuvan apajalla. Akateemisten Naisten vuoden viimeinen kokous vietettiin Oskarin päivän merkeissä SYP:n kerhohuoneella, jossa kuultiin runoja, esitelmä ja pidettiin yhdistyksen ”lapsuuden” ajan kuvien tunnistamiskilpailu sekä arpajaiset SANL:n syyskokouksesta aiheutuneiden kulujen peittämiseksi.²²¹

²²⁰Hoskola 1997, 68; Minerva 8/82.

²²¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, toimintakertomus vuodelta 1982.

Vuodet 1983-84 olivat kulttuuripainotteisia. Syksyllä 1983 seurattiin Huoneteatterissa Federico Garcia Lorcan näytelmää ”Bernarda Alban talo”.²²² Seuraavana vuonna Tampereen kevätretken kohteena olivat teatteri ja Tuomiokirkko. Kesällä tutustumiskohteena olivat uusittu Taidehistorian laitos ja Tissarin taidekoelma, joiden esittelijänä toimi fil. lisensiaatti Kaarina Pöykkö. Kulttuurillinen toiminta sai jatkoa Intian kulttuuria koskettavasta esitelmästä ja suomalaisen kiven näytelmästä Suomen Kotiteollisuusmuseossa. Jyväskylän yliopistossa jäsenet osallistuivat YK:n Naisten Kehitysrahaston valtakunnalliseen yleisötilaisuuteen, jossa teemana oli ”Suomalais-afrikkalainen vuoropuhelu”. Tilaisuus oli osa Kansainvälisen Naisten Päivän viettoa. Jyväskylän yhdistyksen virallista toimintaa olivat stipendirahaston kartuttaminen ja yhdistyksen rekisteröinti 6.11.1984.²²³

Yhä useammin tilaisuuksia ja illanviettoja vietettiin teatterin merkeissä 1980-luvulla. Tämä on johdettavissa yhdistyksen jäsenen apul. professori Sirkka Heiskanen-Mäkelän innostuneisuudesta järjestää tilaisuuksia akateemisille naisille. Lokakuussa 1980 jäsenillä oli Yliopiston Musicassa mahdollisuus nähdä Tampereen Kaupungin teatterin esitys ”Kaupungin kaunein tyttö” ja marraskuussa 1985 seurattiin Huoneteatterissa näytelmää ”Kultalampi”, jonka jälkeen keskusteltiin ohjaaja Kari Pajun ja näyttelijöiden kanssa. Seuraavana keväänä jäsenet kokoontuivat Kaupunginteatteriin katsomaan Kalevala-esitystä. Teatteria täydensivät erilaiset kirjallisuusteemat, kuten ”Karen Blixen 100 vuotta”, ”Nautintoaineiden kulttuurihistoria” ja ”Ruma ankanpoikanen - Hans Christian Andersenin nuoruudesta ja kirjailijauran alusta” ja illanvietto vanhojen pukujen merkeissä Jyväskylän huoneteatterissa.²²⁴

Kulttuuritapahtumien alalla akateemiset naiset olivat edelleen kiinnostuneita oman maakuntansa kohteista. Kevätretkiin yhdistettiin usein taidetapahtuma, kuten huhtikuussa 1985, jolloin tutustuttiin Halosen taloon tai vuotta myöhemmin vierailtaessa Konginkankaan Taidekodissa Liimattalassa. Toisinaan retkiin

²²² (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, toimintakertomus vuodelta 1983.

²²³ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, toimintakertomukset vuosilta 1983-84 ja vuosikokouksen pöytäkirja 20.2.1984.

yhdistettiin vierailu jonkun jäsenen kodissa, kuten vuoden 1987 kevätretken aikana, jolloin jäsenet ensin vierailivat Jyväskylän kaupunkiseurakunnan Vesalan kurssi- ja leirikeskuksessa, ja myöhemmin illalla Riitta Mäkelän luona tutustumassa YKKNK:n toimintaan.²²⁵ Akateemiset naiset toivotettiin myös tervetulleiksi Jyväskylän yliopiston ensimmäisille yliopistopäiville 11.-12.10.1985 ja erityisesti seuraamaan yliopistopäiviin liittyvää historian päivää.²²⁶

Jyväskylän Akateemisten Naisten yhdistyksessä toimintakentän osuus kasvoi tehtäväkentän sijaan 1980-luvulle tultaessa. Toiminnan painopiste sijoittui selkeästi päämäärätoimintoihin ylläpitotoimintojen sijaan.²²⁷ Yhdistyksen päämäärätoiminnoista voidaan hahmottaa selkeä kulttuuripainotteinen linja. Tilaisuudet ja tapahtumat liittyivät ja sijoittuivat kulttuurin tapahtumakenttään: teatteriin, museoihin ja kirkkorakennuksiin.

10.5. Toimintasuunnitelmat Jyväskylän paikallisyhdistyksen kokousten uudistuksena

Yhdistyksen 60-vuotisjuhlia vietettiin hotelli Aleksandrassa 13. maaliskuuta 1988. Juhlalounaan jälkeen maisteri Tellervo Helin piti esitelmän ”Keski-Suomen kirkkorakennukset 1800-luvun lopulla”. Juhlavuonna jäsenet järjestivät

²²⁴ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, toimintakertomukset vuosilta 1985-1989; jäsentiedote 1/1989.

²²⁵ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, jäsentiedote 2/1987.

²²⁶ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, jäsentiedote 3/1985.

²²⁷ Kimmo Katajala teoksessaan historiikikirjoittajan opas (1990, 123-124) pyrkii havainnollistamaan toiminnan olennaisimman osan löytämistä erottamalla tehtävät ja toiminnat. Mielestäni käsitteet tehtäväkenttä ja toimintakenttä luokittelevat yksityisemmin tapahtumia ja näin voidaan myös välttää yleiskäsitteenä olevan toiminnan sekoittumista yksityisempään toiminnan käsitteeseen. Tässä yhteydessä toimintakentällä tarkoitetaan niitä asioita, joita yhdistys tekee ja tehtäväkentällä, niitä periaatteita ja tarpeita, joita täyttämään yhdistys on perustettu. Toimintakenttä puolestaan voidaan jakaa päämäärätoimintoihin ja ylläpitotoimintoihin. Edelliset ovat niitä yhdistyksen järjestämiä tilaisuuksia, tapahtumia tai muuta toimintaa, jonka tavoitteena on vastata yhdistykselle asetettuihin tehtäviin. Jälkimmäisten tavoitteena on turvata yhdistyksen toiminnan jatkuvuus, pitää huolta sen rahoituksesta, jäsenmaksuista ym.

pakolaisillan NNKY:n huoneistossa, tutustuivat ”Kirja 500”-vuotisnäyttelyyn Yliopiston vanhassa juhlasalissa, saivat tietoja Viron tilanteesta yliopiston Venäjän kielen laitoksella pidetystä esitelmästä ja tekivät kevätretken sijaan syysretken Muurameen.²²⁸ Marraskuussa Liitosta vieraili Sirkka-Liisa Hollmen, joka kertoi kesän 1989 Helsingissä kesällä pidettävästä IFUW:n kokouksesta sekä erinäisistä kansainvälisistä kysymyksistä.²²⁹ Jyväskylän yhdistys vastaanotti IFUW:n konferenssiin osallistuneita kansainvälisiä vieraita 27.heinäkuuta ja 9.elokuuta vuonna 1989.²³⁰

Asiakirjojen esityslistat saivat kaivattua lisäystä toimintasuunnitelmista 1980-luvun puolivälistä lähtien. Niiden avulla asiat ja ohjelmat joko käsiteltiin valmiiksi tai jätettiin hautumaan. Samalla pohdittiin etukäteen suunnitelmallisemmin sekä esitelmien alustajia että tilaisuuksien teemoja. Vuoden 1985 aikana harkittiin erityisesti sunnuntailounaiden ”elvyttämistä”, jotka olivat aloitettu professori Aira Kemiläisen puheenjohtajakaudella 1970-luvulla. Yleiset kokoukset ja tilaisuudet haluttiin pitää entiseen tapansa, mutta jäseniltä toivottiin enemmän uusia ehdotuksia ja ideoita mm. kevätretkien valmisteluissa. Toimintasuunnitelmien avulla tehtiin etukäteen suunnitelmat sekä paikallisyhdistyksen 60-vuotisjuhlatilaisuuteen ja sen ohjelmaan sekä entisen puheenjohtajan professori Aira Kemiläisen 70-vuotisjuhlaan ja siihen liittyvään stipendin keruuseen.²³¹ Vaikka ohjelma-aiheilla haluttiin ennen kaikkea aktivoita jäseniä, viihteellisyyttä ei unohdettu.

²²⁸ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, toimintakertomus vuodelta 1989. Oman yhdistyksen lisäksi juhlittiin sen pitkäaikaisen puheenjohtajan ja kunniajäsenen Eira Paunun 80-vuotissyntymäpäiviä. Jyväskylän NNKY järjesti Eira Paunun ja hänen sisarensa 70-vuotta täyttävän Liisa Tuomi-Nikulan yhteisjuhlan Laukaan Puustellissa. Jyväskylän Akateemiset Naiset saivat kutsun osallistua juhliin. Saman vuoden joulukuussa Oskarin päivänä vietettiin illanviettoa vanhassa pappilassa. Tohtori Eira Paunulle kerätty juhlastipendi luovutettiin teologian. yo. Päivi Jussilalle, jonka jälkeen kyseiset henkilöt vertailivat yliopistopidiskeluaan 1930- ja 1980-luvulla. (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, jäsenkirje 3, 1988; jäsentiedote Eira Paunun juhlakutsusta 1988.

²²⁹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, toimintakertomus vuodelta 1988.

²³⁰ Hoskola 1997, 81. Vuoden 1989 maailmankonferenssi oli jälleen Suomessa 30 vuoden tauon jälkeen. Konferenssi oli samalla kansainvälisen liiton 70-vuotisjuhlakokous. Teemana oli ”Naiset, johtajuus ja kehitys” ja tasavallan presidentin puoliso Tellervo Koivisto toimi konferenssin suojeelijana.

²³¹ (JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, toimintakertomukset ja suunnitelmat vuosilta 1985-1989.

Minervassa julkaistu Suoma Pohjanpalon puhe kiteytti akateemisten naisten järjestötoiminnan 1980-luvulla:

*”...Akateemisten Naisten Liitto on epäpoliittinen järjestö. Sääntöjemme mukaan mm. kannustamme jäseniämme aktiiviseen toimintaan yhteiskunnassa. Kaikki arvatenkin tietävät, että emme ole feministijärjestö. Lähdemme yksinkertaisesti siitä tosiasista, että naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia, mutta yksilöinä erilaisia. Kumpiakin yhteiskunta tarvitsee.”*²³²

Oman järjestön toiminnasta esitelmöitsijä halusi kiinnittää huomion yhteiskunnallisiin seikkoihin ja vaikuttamiseen. Erityisesti naispappeusasia ja lähestyvät eduskuntavaalit laittoivat puhujan pohtimaan tulevaisuutta.

”...Nyt on sopiva aika pohtia, miten me pystymme vaikuttamaan niin kirkollis- kuin eduskuntavaaleihin. Meidän tavallisten äänestäjien tulisi tarkistaa monesti varsin luuttuneita käsityksiämme. Olisi tynesti ja rauhallisesti keskusteltava miten saamme enemmän naisia kirkkovaltuustoihin ja -neuvostoihin sekä seurakuntayhtymiin. Näin saamme vähitellen naispappeuskysymyksen selkiintymään kansankirkossamme.”

Puheen yhteydessä Suoma Pohjanpalo muistutti läsnäolijoita, että mitenkään ei riitä eikä tyydytä pelkkä tietoisuus siitä, että Suomen naiset saivat vuonna 1906 ensimmäisenä äänioikeuden Euroopassa ja ensimmäisinä he olivat samalla kertaa ehdokkaina eduskuntaan. Puhuja kritisoi ja ihmetteli, että *”...Miten on mahdollista, että meillä on vain 26 % naiskansanedustajia ? Eikö seuraaviin eduskuntavaaleihin mentäessä ensi maaliskuussa voitaisi yhdessä sopia - nainen luota naiseen, anna äänesi hänelle. Tähdätkäämme lähemmäksi 50 %:n saavuttamista.”*²³³ Tietoisuus naisten suhtautumisesta oman sukupuolensa kansanedustaehdokkaisiin korostui.

²³²Minerva 8/82.

²³³Minerva 8/82.

11. JYVÄSKYLÄN AKATEEMISET NAISET 1990-LUVULLA

11.1. Yhdistys kriisissä?

Jyväskylän paikallisyhdistyksen toiminta on ollut oleellisesti akateemisten arvojen ja symbolisten merkitysten leimaamaa. Kuitenkin monet toimintamuodot ovat muuttuneet jäsenistön lukumäärän ja ikääntymisen johdosta. Tieteellisten esitelmien määrä on vähentynyt, koska nykyään Jyväskylän paikallisyhdistyksen jäsenistö on pääosin ikääntynyttä ja näin ammatillista kehittymistä ei ole enää tarvittu. Yhdistyksen sosiaalinen merkitys on kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana, yhteiskunnallista merkitystä voidaan hakea vain alkuvuosikymmenten ajoista.

Viimeisen vuosikymmenen aikana sekä Liitto että Jyväskylän paikallisyhdistys ovat katsoleet itseään ? Mikä on Akateemisen Naisten funktio tänään ja huomenna ? Mitä se on halunnut kertoa itsestään muille ? Kuinka se tarkastelisi kriittisesti tehtäviään ja tavoitteitaan sekä miten estää kriisiytymisen vaara ? Ympäröivä yhteiskunta ja jäsenkunta ovat muuttuneet vuosien saatossa.

Yhdistysten katsotaan olevan kriisissä silloin, kun niiden edustama kollektiivinen identiteetti ja sitä ilmaiseva tulkintakehys eivät tavoita potentiaalisen jäsenkunnan yksilöllisiä tulkintakehyksiä.²³⁴ Yhdistykset, jotka ovat kytkeytyneet kuollei-

²³⁴Siisiäinen 1993, 272. Goffman 1974. ”Yhdistysten ja potentiaalisen jäsenkunnan suhdetta (ja suhteen mahdollista kriisiytymistä) voidaan hahmottaa yleisellä tasolla tulkintakehysten yhteensovittamisen lähestymistavan avulla. Sen keskeisin tavoite on ylittää monille aikaisemmille teorioille ominainen kuilu organisaation (liike, yhdistys/järjestö) ja yksilötoimijan välillä. Peruskäsite, (tulkinta)kehys on lainattu Erving Goffmanin kehysanalyysistä. Kehyksen käsite viittaa tilanteen määrittelyn tunnistettavissa oleviin peruserätyksiin. Kun länsimaiset yksilöt tunnistavat jonkun tapahtuman, he pyrkivät reaktioissaan soveltamaan siihen yhtä tai useampaa perustulkintakehystä tai kaavaa. Perustulkintakehykset tekevät merkityksellisiksi sellaiset tapahtumat, jotka muutoin jäisivät kokonaisuuden mitänsanomattomiksi aspekteiksi. Kehyksen soveltajat voivat

siin rakenteisiin ja tulkintoihin, menettävät tällaisessa tilanteessa symbolisen perustansa.²³⁵

Tulkintakehys on merkitysjärjestelmä, jonka ohjaamana ihmiset/jäsenet toimivat ja tekevät valintojaan.²³⁶ Jyväskylän yhdistyksen tulkintakehysten kuvalliset ja kielelliset symbolit, metaforat ja ideologiset houkuttimet heijastelevat vuosisadan alkupuolen kulttuuria, joten ne eivät voi tulkita myöhemmin syntyneiden sukupolvien tunteja ja sijoittaa sen ongelmia mielekkääksi koettavaan merkitykseen.²³⁷ Kehyksen yhteensovittamisen käsitteellä viitataan prosessiin, jolla vakuutetaan potentiaaliset yhdistyksen jäsenet heidän yksilöllisten intressiensä, arvojensa tai uskomusten ja yhdistyksen toiminnan päämäärien ja ideologian samankaltaisuudesta. Kehysten yhteensovittaminen on yhdistykseen osallistumisen ehdoton edellytys.²³⁸

Jyväskylän Akateemisten Naisten toimintasuunnitelmissa tämän vuosikymmenen alussa ilmoitettiin, että ”yhdistys aikoo jatkaa toimintaansa perinteisiä tapoja noudattaen”. Rajuja muutoksia ei siis ole haluttu. Aikaisemmat toimintamuodot: esitelmät, esittelyt ja tutustumiskäynnit haluttiin säilyttää. Esitelmätoimintana toimivat ensisijaisesti yhdistyksen vanhemman ikäpolven jäsenet ja oman alansa pätevät naiset, mutta myös nuoret vierailijat, jotka kertoivat opiskeluistaan ja elämänvaiheistaan niin Suomessa kuin ulkomailla. Uudistusta haettiin myös suosimalla kokouspaikkoina paikallisten naisryttäjien kahviloita ja ravintoloita, kuitenkin unohtamatta vakiintuneita tiloja mm. NNKY:n huoneistoa Puistotorilla.²³⁹ Yhteistyötä Liiton ja Jyväskylän paikallisyhdistyksen välillä lujitti tri Tuulikki Tuomaisen asema Liiton hallituksessa vuodesta 1997 lähtien.²⁴⁰

”paikallistaa, havaita, identifioida ja varustaa nimilapulla näennäisesti loputtoman joukon konkreettisia tapahtumia, jotka on määritelty sen avulla.”

²³⁵Siisiäinen 1993, 274. Kehittyessään yhdistystoiminnan kriisi Siisiäisen mukaan nopeuttaa yhdistystyyppien eriytymistä. Se tulee omalta osaltaan korostamaan menestyvien ja häviävien yhdistysten eroja.

²³⁶Siisiäinen 1993, 273.

²³⁷Siisiäinen 1993, 274. Siisiäisen tulkinnan mukaan huomattava osa sellaisista yhdistyksistä, joiden tulkintakehykset ovat saaneet tukea vain suurilta ikäluokilta (1944-50 syntyneet) tai niitä vanhimpiin sukupolviin, ovat kriisityneet tai kriisiytyneet.

²³⁸Siisiäinen 1993, 273.

²³⁹Yhdistyksen sihteerin kirjastonhoitaja Mirja Knuutilan haastattelu 20.12.1997.

²⁴⁰(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, esityslista ja pöytäkirjat vuodelta 1996.

Jäsentilaisuuksia 1990-luvulla järjestettiin keskimäärin 7-8 vuodessa. Keväällä 1990 vietettiin kirjallinen ilta puheenjohtaja Riitta Mäkelän johdolla Jyväskylän kirjailijatalossa ja tehtiin vierailu Huhtasuon koulukeskukseen kevätretken merkeissä. Syysretki puolestaan tehtiin Vesalaan ja myöhemmin puheenjohtaja Riitta Mäkelän kotiin. NNKY:n tila keräsi jäsenet joulukuussa kuuntelemaan psykologi Raili Paajasen alustusta ”mistä iloa elämään”.²⁴¹

Jäsenmäärä²⁴² vakiintui 1990-luvulla 40-45 henkilöön, joista kolme on ollut kunniajäseniä (liite 1). Vuoden 1991 toiminta tarjosi monipuolista ohjelmaa jäsenilleen. Kevätretki kesäkuussa suunnattiin Pohjois-Karjalaan, missä tutustumiskohteina olivat Joensuu, Koli, Lieksa ja Ilomantsi. Luonnonsuojelu -teemaa oli valottanut Terttu Anttila huhtikuussa hotelli Aleksandrassa kysymällä ”ketä varten ja kenen vastuulla?”. Vierailuja tehtiin myös paikallisjohtaja Ilkka Pekkanen opastuksella Radio Keski-Suomeen ja Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitokselle professori Aino Sallinen-Kuparisen ja laitoksen henkilökunnan opastamina. Varapuheenjohtaja Kaarina Pöykkö esitelmöi aiheesta ”Erik Cainberg ja hänen reliefisarjansa Turun vanhassa akatemiatalossa” marraskuun kokouksessa Jyväskylän yliopiston taidehistorian laitoksessa. Lokakuussa NNKY:n tiloissa osa yhdistyksen jäsenistä kertoi kokemuksistaan sota-ajan lottakomennuksella ja näin tehtiin ”Lotille kunniaa”.²⁴³ Seuraavana vuonna, 1992, jäsenet saivat tietoa mm. tanskalaisesta kirjailijasta Karin Michaelisista, EY:n kielikysymyksestä ja islamin kulttuurista. Retkiä tehtiin maakunnassa ympäristökeskus Kammiin, helatorstain jumalanpalvelukseen Toivakkaan ja Suomen kotiteollisuusmuseoon.²⁴⁴

²⁴¹(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, vuoden 1990 pöytäkirjat ja toimintakertomus; Fil.lis. Riitta Mäkelän haastattelu 30.1.1998.

²⁴²Siisiäinen 1993, 273. Yhden keskeisen kriisiytymisen mittarin muodostavat yhdistysjäsenyyksiä ja yhdistystoimintaan osallistumista kuvaavat luvut. Pelkkä jäsenyyksien määrä ei sellaisenaan anna kuvaa toiminnallisesta aktiivisuudesta, koska taustalla on monien sosiaalisten jäsenyyksien eriytyneisyys.

²⁴³(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, vuoden 1991 pöytäkirjat ja toimintakertomus.

²⁴⁴(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, vuoden 1992 toimintakertomus.

Edessä oli jälleen juhlavuosi. Jyväskylän Akateemiset Naiset saavuttivat 65-vuoden merkkipylvään vuonna 1993. Juhlavuoden alustajina toimi yliopiston tutkijoita, jotka kukin valottivat oman erikoisalansa saavutuksia. Stipendirahastoon kertyneistä varoista haluttiin antaa apuraha yliopiston naispuoliselle opiskelijalle, mieluiten pakolaiselle. Ajatuksena oli toteuttaa Akateemisten Naisten kansainvälisiä tavoitteita naisten opiskelun edistämiseksi. Yhdistyksen stipendi luovutettiin, teologian tohtori Eira Paunun 85-vuotisjuhlapäivän kunniaksi, lokakuun 21.päivänä pidetyssä kokouksessa virolaiselle liikuntatieteen maisteri Kaili Keplerille. Juhlavuoden ohjelmaan kuuluivat myös: fil. tri Aila Mielikäisen alustus ”Uuden raamatunkäännöksen kielestä suomen kielen tutkijan kannalta”, ”Juurien etsintää” Terttu Anttilan sukututkimusesityksen pohjalta ja Terhikki Mäkelän ”Terveisiä Kurdistanista” sekä kevätretki Saarijärvelle, jossa kohteena olivat Heralan taidekoti, kaupungin taidemuseo ja Runeberg-museo. Oppaana toimi kotiseutuneuvos Ilta Ikkala.²⁴⁵

Liiton ohjeiden mukainen sääntöjen uusiminen oli vuoden 1994 tärkein toimenpide. Yhdistyksen toiminta noudatti entisiä suuntaviivojaan ja alustajiksi lupautui oman alansa eturivin naisia. Yhteiskunnassa tapahtunut muutos heijastui myös esitelmissä: huhtikuun kokouksessa lastentarhaopettaja Ulla Borg kertoi miten lama näkyi päiväkodissa. Kulttuurinkentällä kiinnostus kohdistui sekä Keski-Suomen museon näyttelyyn ”Profiileja - ensimmäisiä naisarkkitehteja Suomessa” että Alvar Aalto museossa seurattuun taiteilija Veikko Koskisen esitelmään abstraktista taiteesta ja hänen näyttelynsä.²⁴⁶

SANL:n vuoden 1996 teema oli *Uljaasti Uusille Urille*. Jyväskylän Akateemisten Naisten hallitus pohti vuositeemaa ja mitä se omassa yhdistyksessä käytännön tasolla tarkoitti? Tuloksena oli kolme keskeistä asiaa: menneisyyden tunteminen, eläminen tässä päivässä ja katsominen tulevaisuuteen.

²⁴⁵(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, vuoden 1993 pöytäkirjat ja toimintakertomus.

²⁴⁶(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, vuoden 1994 pöytäkirjat ja esityslistat.

Todettiin, että yhdistyksessä oli henkilöitä, jotka ovat kokeneet maamme itenäistymisen ja raivanneet tietä muille akateemisille sisarille. ”Aina silloin tällöin kokousesitelmät ovat olleet katsauksia menneisyyteen.” Elämistä tässä päivässä ja ajassa on ollut jäsenten aktiivinen osallistuminen kotikaupungin monipuoliseen kulttuuri- ja tiedetarjontaan sekä omien lasten ja lastenlasten elämän seuraaminen nykyajan keskellä. Korostettiin myös, että seminaarin ja kasvatustieteellisen korkeakoulun kautta yliopistoksi muuttunut tiedeyhteisö on ollut keskellä jäsenten kaupunkia. Yhteydet ja mahdollisuus osallistua Ikääntyvien Yliopiston monipuoliseen luento- ja seminaaritarjontaan ovat antaneet akateemisille naisille konkreettisen mahdollisuuden pysyä ajan hermolla. Monet jäsenet ilmoittivatkin käyttävänsä osallistumismahdollisuutta hyväkseen²⁴⁷

²⁴⁷(JyMa) Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto, yhdistyksen sihteerin hallussa, Vuoden 1996 pöytäkirjat ja toimintakertomus.

12. JYVÄSKYLÄN PAIKALLISYHDISTYKSEN TOIMINTA JA SUHDE LIITTOON SEKÄ AKATEEMISUUDEN MUUTOS

Jyväskylän paikallisyhdistys perustettiin Suomen Akateemisten Naisten Liiton ensimmäiseksi maakunnalliseksi haaraosastoksi vuonna 1928. Lähtökohtana oli Jyväskylän jo 1800-luvulla vakiintunut asema suomenkielisen koulutuksen keskuksena. Ilmeistä oli, että Jyväskylän paikallisyhdistyksessä juuri suomalaisuus ja oman paikkakunnan seminaarihenki olivat järjestäytymisen pohjana. Suomalaisuuteen sitoutumista ja paikallisuuden tärkeyttä korostettiin osaston säännöistä lähtien: yhdistyksen tarkoituksena oli toimia ainoastaan Jyväskylässä olevien suomenkielisten akateemisten naisten kesken.

Kasvava kaupunki muodosti akateemisten naisten elin- ja koulutus sekä työympäristön Jyväskylässä 1930-luvulla. Samalla korostui akateemisen naisyhdistyksen ajankohtaisuus. Jyväskylän paikallisosaston toiminta perustui alkuaan akateemisten naisten keskinäiseen yhteydenpitämiseen ja jäsenten kehittämiseen niin ammatillisesti kuin ihmisenä. Toimintamuodot painottuivat aluksi lähes yksinomaan tieteellisten esitelmien pitoon. Aiheet olivat usein passiivisia, liian menneisyyteen suuntautuvia ja samalla kaukana nykyisestä toimivasta yhteiskunnasta, jolloin jäsenten aktivoiminen jäi vähäiseksi.

Myös näkyvämpää toimintaa naisten aseman parantamiksi olisi kaivattu. Toiminta jäi usein keskustelujen ja esitelmien varaan ja yhteistyö muiden naisjärjestöjen kanssa oli sekä vähäistä että varovaista. Jyväskylän Akateemiset Naiset eivät pyrkineet aktiivisesti ottamaan yhteyksiä muihin naisjärjestöihin, vaan odottivat usein muiden naisjärjestöjen aloitteita, joihin mukaan lähdettiin sitten *oman yhdistyksen suuntaviivojen ja periaatteiden mukaisesti*. Näkyvintä yhteistyö oli NNKY:n kanssa, mikä johtui pitkälti siitä, että molemmissa yhdistyksissä toimi aktiivisena jäsenenä Eira Paunu.

Akateemisuuden käsite - akateeminen asema, status - oli aluksi koko järjestön sisällä merkittävä, ennen kaikkea yhdistävä tekijä. Jyväskylän osaston toiminta tähtäsi jäsenten ryhmätietoisuuden vahvistamiseen mm. esitelmillä, jotka olivat suunnattu lähes yksinomaan omille jäsenille. Akateemisuus ja oppiarvot nousivat yhdistyksen ryhmätunnusmerkiksi. Akateemisuus statussymbolina heikkeni kuitenkin pian perinteisen ja modernin yhteiskunnan kehityslinjojen murroksessa sekä eri yhteiskuntaluokkien muutosvaiheissa. Myös yhteiskunnan ja kulttuurien arvostusperiaatteiden muutokset vaikuttivat osaltaan naisten akateemiseen statukseen. Samalla naisten keskinäiset erot: iän, koulutuksen, perheellisyyden mukaan kasvoivat, joten oli yhä vaikeampi puhua naisista yhtenä, vain akateemisten naisten ryhmänä.

Koko tarkasteluajanjakson aikana Jyväskylän paikallisyhdistyksen asemaa on leimannut samanaikaisesti kaksi ulottuvuutta - paikallisuus ja periferia. Voidaan todeta, että alusta alkaen Jyväskylän paikallisyhdistys on ollut johtoasemassa Keski-Suomessa, mutta periferiassa Helsinkiin ja Liittoon nähden. Paikallisyhdistyksen suhde keskusjärjestöön on merkinnyt akateemisen yhteisrintaman luomista ja verkostumista niin oman aatteen kuin statuksen luomisen ympärille. Samalla paikallisyhdistyksille muodostui välineellinen vaikutus: jäsenten muuttaessa toiselle paikkakunnalle, saivat he kontaktin toisiin akateemisiin naisiin juuri paikallisostojen kautta.

Liitto on ollut kattojärjestö, jolta on odotettu vaikuttajan ja ohjaajan roolia. Keskusjärjestön rooli on jäänyt kuitenkin vaisuksi. Irrallisuutta on edistänyt ongelmat tiedonkulussa ja kontaktien vähäisyys sekä jäsenistön että toiminnan välillä. Liiton uudistuspyrkimykset – erityisesti teemavuodet - eivät osaltaan tuoneet toimintaan kaivattua aktiviteettiä. Teemat koskettivat lähinnä työelämässä toimivia akateemisia naisia, Jyväskylän paikallisyhdistyksen jäsenistä suurin osa ei enää toiminut ammatissaan.

Akateemisten Naisten säännöt edellyttivät jäsenten rohkaisemista yhteiskunnalliseen toimintaan. Kyseistä pyrkimystä, jossa yhteiskuntaan vaikuttaminen tapahtui julkisen toiminnan kautta, oli sekä Liiton että Jyväskylän paikallisyhdistyksen

puolelta vähäistä. Usein poliittiset naisjärjestöt ja muut naisyhdistykset, joiden päätavoitteena on ollut näkyvämpi yhteiskunnallinen toiminta, ovat antaneet sen tarvittavan julkilausuman,²⁴⁸ jota olisi voinut odottaa Akateemisilta Naisilta. Liitto ei ole myöskään onnistunut edistämään akateemisten naisten yliopistollista uraa.

Paikallisyhdistys on edustanut yhdessäololuonteista, jäsenistöltään rajoittunutta, yhden sukupuolen yhdistystä. Yhdistyksen toimintaa on koko tarkasteluajan hankaloittanut kolme ongelma-aluetta: uusien jäsenten ja varojen hankkiminen sekä jäsenten väliset kontaktit. Erityisesti jäsenistö on ollut hyvin homogeenistä ja edustanut korkeaa koulutustasoa ja laaja-alaista ammattijakaumaa eli jäsenet on nähtävä järjestön etuna. Kuitenkin koko yhdistyksen olemassaolon ajan Akateemiset Naiset on ollut hyvin sisäänpäinkääntynyt yhteisö, koska se ei ole järjestänyt yhtään aktiivista jäsenhankintakampanjaa. Ongelma alkoi korostua jo varsin pian, kun huomattiin että, nuorille yliopisto ja akateemisuus eivät enää olleet yhtä tärkeitä kuin edellisille sukupolville. Auktoriteettiasemaan nousi työelämä ja ammasteista saatava arvostus.

Pohjoismaissa moderniin naiskuvaan on liitetty ennen kaikkea ansiotyö, itsensä elättäminen. 1960-luvun murroksessa ja katkoksesta syntyi kaksijakoinen naiskuva, jossa ”moderni määriteltiin naisten siirtymäksi julkisille elämänalueille, ennen muuta työmarkkinoille.”²⁴⁹ Vasemmistolainen radikaaliliike, kärjessä Yhdistys 9, halusi uudelleen muotoilla käsityksiä sukupuoli-ideologiasta ja sukupuoliroolien ajanmukaistamisesta. Radikaaliliike näki vastustajanaan vanhan sukupolven ja sen edustaman ideologian.²⁵⁰ Porvarillisuus ja luokkatietoisuus asetettiin vastakkain vasemmistolaisuuden kanssa ja Akateemisen naisyhdistyksen katsottiin edustavan ennen kaikkea vanhoillisuutta. Kun Akateemisten Naisten järjestöä pidettiin vielä yleisesti naisten keskuudessa jäsenistöltään rajoitta-

²⁴⁸SANL:n IMAGO-työryhmän raportti totesi: ”...esimerkkinä alueesta, johon juuri Akateemisten Naisten tulee puuttua työryhmä mainitsi erään julkilausuman, joka koski naisten asemaa yliopistollisten virkojen ja toimien täyttämiseksi. Naisasialiike Unioni antoi tämän julkilausuman, joka työryhmän mielestä ehdottomasti olisi kuulunut Akateemisille Naisille.”

²⁴⁹Julkunen 1993, 288.

vana, siirtyi osa sen jäsenistä Liike- ja virkanaisten liittoon, jota puolestaan pidettiin demokraattisempana ajamaan naisten etuja.

Akateemiset Naiset eivät ole saaneet osakseen runsasta julkisuutta eikä yhdistyksen toiminta ole kiinnostanut tiedotusvälineitä. Vaikka Liitto ja paikallisyhdistykset ovat ottaneet kantaa erilaisiin uudistusehdotuksiin, on siihen liittynyt selkeää varovaisuus leimautumasta kiihkoilevaksi naisliikkeeksi. Pikemmin kannanotot ovat olleet varovaisia, joten järjestön noudattamaa linjaa ei voi sanoa radikaaliksi. Toisaalta kyseinen hillitympi esiintyminen ei ole tuottanut sen enempää kritiikkiä kuin tuloksiakaan. Akateemiset Naiset eivät myöskään ole olleet hyväntekeväisyysjärjestö tai ammattijärjestö. Se ei ole onnistunut edistämään akateemisten naisten yliopistollista uraa. Järjestön sosiaalinen status on muodostunut yhteiskunnallista statusta tärkeämmäksi. Ei siis voida puhua yhteiskuntaa muuttavasta liikkeestä ja naisten joukkovoiman merkityksestä vaan aatteellisesta ja epäpoliittisesta järjestöstä, jossa on vallinnut henkinen sisarus. Julkisuustyön tavoitteet eivät ole noudattaneet useimpien radikaalien naisliikkeiden linjaa.

LÄHTEET

Arkistolähteet

JYVÄSKYLÄN MAAKUNTA-ARKISTO (JyMa)

Jyväskylän Akateemisten Naisten arkisto

- esitelmien ja puheiden konseptit 1953, 1972-73, 1975, 1977-78, 1980
- jäsenkortit
- jäsenluettelot 1975, 1978, 1980
- jäsenluettelovihko 1928-1978
- jäsenten osoiteluettelo 1980-1992
- jäsentiedotteet 1970-1982
- luettelo johtokunnan jäsenistä 1967-1972
- lähetettyjen kirjeiden toistheet 1928, 1930, 1958, 1962, 1966-68, 1971-73, 1977-80, 1983
- muut konseptit 1961-82
- perustamisasiakirjat ja säännöt 1928
- pöytäkirjat:
 - perustamiskokouksen pöytäkirja 1928
 - vuosikokousten pöytäkirjat 1929-1955
 - johtokunnan pöytäkirjat 1928, 1931, 1934, 1937, 1953
 - yleisten kokousten pöytäkirjat 1928-29, 1931-40, 1946-55
 - vuosikokousten pöytäkirjat 1956-79
 - johtokunnan pöytäkirjat 1970-80
 - yleisten kokousten pöytäkirjat 1955-78
 - vuosikokousten pöytäkirjat 1980-81
 - johtokunnan pöytäkirjat 1981-82
 - illanviettojen pöytäkirjat 1980-81
- saapuneet kirjeet 1928-33, 1936-37, 1944-53, 1956-74, 1977-83
- SANL:n Jyväskylän vuosikokouksen osanottajat 1982
- toimihenkilöluettelo 1928-1973
- toimintakertomukset 1928-1994
- toimintasuunnitelmat 1995
- yhdistyksen 50-vuotisjuhlan asiakirjat 1978

Vuosien 1982-1997 Jyväskylän Akateemisten Naisten yhdistyksen pöytäkirjat, toimintasuunnitelmat, esityslistat ym. materiaali ovat yhdistyksen sihteerillä hallussa.

Kirjallisuus

Aitta 1988, Aitta, Ulla, Miesten ja naisten tasa-arvon toteutuminen akavalaisessa työelämässä. Helsinki 1988.

Alapuro 1973, Alapuro, Risto, Akateeminen Karjala-Seura. Ylioppilasliike ja kansa 1920- ja 1930-luvulla. Helsinki 1973.

Alapuro 1994, Alapuro, Risto, Älymystö, valta ja kansakunta. Studia Finlandia. Toim. Helena Majamäki. Helsingin yliopisto Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 1994.

Alapuro 1997, Alapuro, Risto, Suomen älymystö Venäjän varjossa. Hämeenlinna 1997.

Aromaa 1990, Aromaa, Vuokko, Tyttöikä - tuulenpyörre ja tosipaikka. Teoksessa Naisen elämä. Mistä on pienet tytöt tehty, mistä tyttöjen äidit. Keuruu 1990.

Elovainio 1967, Elovainio, Päivi, Naisopiskelijat ja akateemiset naiset. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia. No: 95. 1967. Helsinki.

Goffman 1974, Goffman I, Frame analysis. Harper Colophon Books. New York 1974.

Halila 1963, Halila, Aimo, Jyväskylän seminaarin historia. Porvoo 1963.

Hoskola 1997, Hoskola, Helena, Osaavat osallistujat. SANL-FKAF 1922-1997. Gummerus. Jyväskylä 1997.

Jallinoja 1981, Jallinoja, Riitta, Naisasialiike muutoksen voimana. Teoksessa Naisen historiallisuus: yhteiskunta - yksilö - sukupuoli. Seminaariraportti. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Tampereen yliopisto. Tampere 1981.

Jallinoja 1983, Jallinoja, Riitta, Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet. Naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallis-aatteellisen murroksen heijastajana. WSOY. Juva 1983.

Jokipii 1993, Jokipii, Mauno, Wolmar Schildt - lääkäri, lehtimies ja suomalaisuusmies. Teoksessa Wolmar Schildt ”Tieteen ja taiteen isä”. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä 1993.

Julkunen 1993, Julkunen, Raija, Suomalainen sukupuoli, esimoderni, moderni, toisenlainen moderni vai liian moderni. Teoksessa Kestävyyskoe, kirjoituksia 90-luvun Suomesta. Toim. Kaj Ilmonen. Vastapaino. Tampere 1993.

Kaarninen 1995, Kaarninen, Mervi, Nykyajan tytöt. Koulutus, luokka, ja sukupuoli 1920- ja 1930-luvun Suomessa. Helsinki 1995.

Kaila 1940, Kaila, Eino, Kolmesataa vuotta suomalaista yliopistoelämää. Helsinki 1940.

Katajala 1990, Katajala, Kimmo, Historiikinkirjoittajan opas. Gummerus. Jyväskylä 1990.

Kiiski 1978, Kiiski, Venla, Tekla Hultin, poliitikko. Studia Historica Jyväskyläensia 15. Jyväskylä 1978.

Klinge 1968, Klinge, Matti, Ylioppilaskunnan historia, kolmas osa 1872-1917. Porvoo 1968.

Kokko 1998, Kokko, Marja, Sisaret, Toverit. Naisten järjestäytyminen, ryhmätietoisuus ja kansalaistuminen Jyväskylässä 1800-luvun lopulta 1930-luvulle. Studia Historica Jyväskyläensia 57. Jyväskylä 1998.

Korppi-Tommola 1983, Korppi-Tommola, Aura, Teollistumisen vaikutus naisten elinoloihin. Teoksessa Sukupuolten tasa-arvo historiassa. Elina-Haavio Mannila-Aura Korppi-Tommola-Päivi Setälä. Kouluhallitus. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1983.

Korppi-Tommola 1984, Korppi-Tommola, Aura, Naisten kasvatuksen ja koulutuksen tutkimus. Teoksessa Naiskuvista todellisuuteen. Tutkimusnäkökulmia naishistoriaan. Helsinki 1984.

Linna 1972, Linna, Hilikka, Teoksessa Yliopistosta yhteiskuntaan. Suomen Akateemisten Naisten Liitto ry:n juhlakirja 50-vuotta. Helsinki 1972.

Mustakallio 1988, Mustakallio, Sinikka, Naisten itsenäisyshistoriaa Suomessa. Vantaa 1988.

Mönkkönen 1993, Mönkkönen, Mauri, Keski-Suomen sivistyselämä itsenäisyyden aikana. Teoksessa Keski-Suomen historia 3. Keski-Suomi itsenäisyyden aikana. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä 1993.

Nenonen 1997, Nenonen, Marko, Idealismin haaste: kulttuurisemiotiikka historiatieteen metodologina. Historiankirjoituksen suunta. Historiallinen aikakauskirja 1/1997.

Paunu 1986, Paunu, Eira, 85 vuotta kristillistä naistyötä. Jyväskylän NNKY 1897-1982. Helsinki 1986.

Perälä 1996, Perälä, Anna, Naiset, kehityksen kipinä. Suomen liike- ja virkannaisten liitto. Gummerus. Jyväskylä 1996.

Pietikäinen 1989, Pietikäinen, Sirkka, Kajaanin Akateemiset Naiset ry:n 20-vuotishistoriikki 1968-1988. Kajaani 1989.

Pietilä 1991, Pietilä, Hilikka, Näkymätön näkyväksi. Naiset ja YK. Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvojulkaisuja sarja A: Tutkimuksia 2/1991.

Puhakka 1998, Puhakka, Helena, Naisen elämänkulku, nuoruudesta aikuisuuteen, koulutuksen merkitys elämänkulussa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja. N:o 42. Joensuu 1998.

Pulma 1990, Pulma, Panu, Naishistorian vuosikymmen. Teoksessa Historia nyt, näkemyksiä suomalaisesta historian tutkimuksesta. Toim. Pekka Ahtiainen. Historiallisen yhdistyksen julkaisuja n:o 5. Historiallisen yhdistyksen 100-vuotisjulkaisu. Juva 1990.

Raitio 1913, Raitio, K, Jyväskylän seminaarin 50-vuotinen toiminta. Katsaus sen syntyyn ja vaiheisiin. Jyväskylä 1913.

Rajainen 1940, Rajainen, Maija, Vanhan Suomen koulut, normaalikoulut vuosina 1788-1806. Helsinki 1940.

Rauhala 1981, Rauhala, Urho, Sosiaalisten kerrostumien vahvuudet vuosina 1960-1975. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tutkimusosasto. Helsinki 1981.

Rommi 1964, Rommi, Pirkko, Myöntövyysuuntauksen hahmottuminen Yrjö-Koskisen ja suomalaisen puolueen toimintalinjaksi. Historiallisia tutkimuksia 68. Helsinki 1964.

Saarinen 1977, Saarinen, Aino, Naisen yhteiskunnallisen aseman tutkimisesta. Sosiologia 2/1977.

Saarinen 1985, Saarinen, Aino, Vapautta naisille. Puheenvuoroja naisten historiasta, naisliikkeistä ja teoriasta. Oulun yliopiston historian laitos. Tutkijaliiton julkaisusarja 35. Helsinki 1985.

Siisiäinen 1993, Siisiäinen, Martti, Vanhojen sosiaalisten kielten rapautuminen. Yhdistystoiminnan nousu ja tuho ?. Teoksessa Kestävyyskoe, kirjoituksia 90-luvun Suomesta. Toim. Kaj Ilmonen. Vastapaino. Tampere 1993.

Simpanen 1994, Simpanen, Marjo-Riitta, Suomalaisuuden kipinät. Teoksessa Maailmannavan elämää. Keski-Suomen merkitys suomenkielisen kansallisen kulttuurin ja taiteen muovaantumisvaiheessa vuosina 1880-1917. Toim. Marketta Mäkinen. SKS. Jyväskylä 1994.

Setälä 1983, Setälä, Päivi, Tuntematon menneisyys, naisen historia. Teoksessa Sukupuolten tasa-arvo historiassa. Elina Haavio-Mannila, Aura Korppi-Tommola, Päivi Setälä. Kouluhallitus. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1983.

Sipilä 1982, Sipilä, Helvi, Yhdistyneitten Kansakuntien toiminta sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Teoksessa Toisenlainen Tasa-arvo. Toim. Sirkka Sinkkonen ja Eila Ollikainen. Pieksämäki 1982.

Stenius 1977, Stenius, Henrik, Järjestö-Suomen kehityspiirteitä. Teoksessa Maailmankuvan muutos tutkimuskohteena. Näkökulmia teollistumisajan Suomeen. Toim. Matti Kuusi, Risto Alapuro, Matti Klinge. Keuruu 1977.

Sulkunen 1979, Sulkunen, Irma, Naisten yleinen järjestäytyminen ja naisasialiike vuosisadan vaihteessa. Teoksessa Naisnäkökulmia. Toim. Katarina Eskola, Elina Haavio-Mannila, Riitta Jallinoja. Juva 1979.

Sulkunen 1989, Sulkunen, Irma, Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus. Teoksessa Kansa liikkeessä. Kirjayhtymä Oy. Vaasa 1989.

Sulkunen 1991, Sulkunen, Irma, Retki naishistoriaan. Helsinki 1991.

Suomalaisia vaikuttajanaisia. Porvoo 1977.

Suunnitellen tasa-arvoon. Opas toiminnallisten tasa-arvosuunnitelmien laatimiseen valtionhallintoa varten. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Tasa-arvojulkaisuja. Sarja B: Tiedotteita 1/1991.

Tommila 1970, Tommila, Päiviö, Jyväskylän Kaupungin historia II 1837-1965. Jyväskylä 1970.

Tommila 1972, Tommila, Päiviö, Jyväskylän Kaupungin historia I 1837-1965. Jyväskylä 1972.

Tulen kesyttäjät. Suomalaista naistutkimusta. Helsingin Akateemisten Naisten 60-vuotisjuhlakirja. WSOY. Porvoo ja Juva 1987.

Tuulio 1972, Tuulio, Tyyni, Teoksessa Yliopistosta yhteiskuntaan. Suomen Akateemisten Naisten Liitto ry:n 50-vuotisjuhlakirja. Helsinki 1972.

Vattula Kaarina, Palvelustyöstä konttoristiin - naisten työhönohallistuminen 1880-1940. Kun yhteiskunta muuttuu. Historiallinen arkisto 76. Helsinki.

Weber 1948, Weber, Max, Class, Status, Party. From Max Weber. ed. by Gerth H.H. and Mills C. Wright. London 1948.

Wiherheimo, 1949, Wiherheimo, Alli, Finnish Federation of University Woman, 1922-1949. By Alli Wiherheimo.

Wilkama 1938, Wilkama, Sisko, Naissivistuksen periaatteiden kehitys Suomessa 1840-1880-luvuilla. Pedagogis-aatehistoriallinen tutkimus. Hist. Tutk. 23. Helsinki 1938.

Winter-Mäkinen 1995, Winter-Mäkinen, Anneli, Naisjuristien 1. vuosisata. Poimintoja naisjuristien historiasta. Gummerus. Jyväskylä 1995.

Muut painetut lähteet

SANL:n jäsenlehti Minerva, 1954-1996.
 Helsingin Sanomat, 8.5.1921.
 Hufvudstadsbladet, 8.5. 1921; 2.4.1922.
 Hämeen Sanomat, 30.9.1979.
 Keski-suomalainen 22.10.1972.
 Uusi Suomi, 8.5.1921; 3.7.1980.
 Ylioppilaslehti nro. 11. 1949.

Painamattomat lähteet

Kirje Eira Paunu 5.1.1997.

Kokko 1992, Kokko, Marja, Yhdistysten kautta yhteiskuntaan. Jyväskyläläisnaisten osallistuminen yhdistys- ja kunnalliselämään 1800-luvun puolivälistä vuoteen 1939. Pro gradu-tutkielma. Suomen historian laitos 1992. Jyväskylän yliopisto.

Sipilä 1977, Sipilä, Helvi, Akateemisten naisten vastuu kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa. Juhlapuhe Helsingin Akateemisten Naisten yhdistyksen 50-vuotisjuhlassa 12. päivänä marraskuuta 1977.

Valtonen 1996, Valtonen, Heli, Neiti ja neuvoja, vaimo ja vaateustyöntekijä. Ammattinimike jyvaskyläisnaisten identifioitumismuotona 1900-luvun alkupuolella. Pro gradu-tutkielma. Suomen historian laitos 1996. Jyväskylän yliopisto.

Wahlman 1986, Wahlman, Tyyne, Jyväskylän Akateemisten Naisten 40-vuotishistoriikki. 1968.

Haastattelut

Yhteishaastattelu pikkujouluillassa Vanhassa Pappilassa 16.12. 1996, Jyväskylä.

Fil. tri. Tuulikki Tuomainen 24.11.1997, Jyväskylä.

Professori Aira Kemiläinen 17.12.1997, Helsinki.

Kirjastonhoitaja / Fil. kand. Mirja Knuutila 22.12.1997, Jyväskylä.

Fil. lis. Riitta Mäkelä 30.1.1998, Vesanka.

LIITE 1**Jyväskylän Akateemiset Naiset ry:n johtokunta 1928-1997****Puheenjohtajat**

Tyyne Wahlman	1928-30
Salli Tommila	1931-33
Aino Salo	1934
Eira Paunu	1935-41
Lahja Okkeri	1942-46
Eira Paunu	1947-59
Eine Rönkä	1960-64
Maire Häkkinen	1964
Lahja Okkeri	1965-66
Onerva Mäki	1967-69
Aira Kemiläinen	1970-81
Aune Tikka	1982-87
Riitta Mäkelä	1988-95
Terttu Anttila	1996-

Varapuheenjohtajat

Anni Oksanen	1928-29
Ellen Nyysönen	1930-32
Aino Salo	1933
Salli Tommila	1934-44
Mirja Lahti	1945-47
Olga Bremer	1948-51
Salli Linnove	1952
Inkeri Tuovinen	1953
Aino Särkkä	1954-59
Maire Häkkinen	1960-64
Anni Haapamäki	1965-66
Lahja Okkeri	1967
Maire Häkkinen	1968
Tuovi Jokipii	1969-72
Saara Sihvola	1973-76
Katri Aarniluoma	1977-
Riitta Mäkelä	1983-84
Sirkka Heiskanen-	
Mäkelä	1984-88
Kaarina Pöykkö	1991-93
Tuulikki Pietiläinen	1994
Terttu Anttila	1995
Pirkko Saarinen	1996

LIITE 2**Sihteerit**

Hilja Vesala	1928-34
Raili Rinkinen	1935-38
Valborg Rekola	1939-43
Aino Fredriksson	1944-45
Eeva Riikonen	1946-48
Katri Niskanen	1949-54
Martta Mäkinieniemi	1955-57
Aili Kuukkanen	1958-66
Irma Nummiala	1967-69
Riitta Mäkelä	1970-75
Kreetta Pietiläinen	1976-
Sisko Haikala	1979-81
Tuulikki Tuomainen	1982-89
Aune Tikka	1990-95
Riti Jäntti	1996-97
Mirja Knuuttila	1997-

Rahastonhoitajat

Toini Saloranta	1928-29
Alli Salmi	1930-33
Greta Koivisto	1934-36
Aino Peltonen	1937-42
Aune Petra	1943-46
Eeva Pellinen	1947-48
Maire Häkkinen	1949-58
Tuulikki Pietiläinen	1959-64
Aune Tikka	1965-66
Ulla Nevaluoma	1967-69
Maija Pöyhönen	1970-71
Aili Kuukkanen	1972-82
Irja Nyrönen	1983-94
Elsa Mattila	1995-

LIITE 3

Jyväskylän Akateemisten Naisten jäsenmäärän kehitys vuosina 1928-1996.

